VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra cestovního ruchu

Tvrze, hrady a zámky v bývalém okrese Žďár nad Sázavou z hlediska přístupu pro handicapované občany

bakalářská práce

Autor práce: Aleš Sobotka

Vedoucí práce: Akad. mal. Vladimír Netolička

Jihlava 2021

Vysoká škola
polytechnická
Jihlava

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce:	**Aleš Sobotka**
Studijní program:	Ekonomika a management
Obor:	Cestovní ruch
Název práce:	**Tvrze, hrady a zámky v bývalém okrese Žďár nad Sázavou z hlediska přístupu pro handicapované občany.**
Cíl práce:	Zmapování tvrzí, hradů a zámků v bývalém okrese Žďár nad Sázavou na základě osobní návštěvy, vlastní fotografické dokumentace i slovního popisu a následné vlastní posouzení jejich přístupnosti pro handicapované občany.

Akad. mal. Vladimír Netolička
vedoucí bakalářské práce

RNDr. Eva Janoušková, Ph.D.
vedoucí katedry
Katedra cestovního ruchu

Věnováno památce Mgr. Martina Sobotky.

Copyright © 2020 Aleš Sobotka

Abstrakt

SOBOTKA, Aleš: Tvrze, hrady a zámky v bývalém okrese Žďár nad Sázavou z hlediska přístupu pro handicapované občany. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Katedra cestovního ruchu. Vedoucí práce Akad. mal. Vladimír Netolička. Stupeň odborné kvalifikace: bakalář. Jihlava 2021, 159 stran.

Tato bakalářská práce mapuje tvrze, hrady a zámky v bývalém okrese Žďár nad Sázavou z hlediska přístupnosti zvolených skupin handicapovaných občanů. Teoretická část práce čtenáře informuje o odborných pojmech, které jsou následně užity v praktické části této práce. V praktické části je na základě osobní návštěvy míst, vlastní fotografické dokumentace a slovního popisu jednotlivých lokalit poté provedeno vlastní posouzení jejich přístupnosti pro zvolené skupiny handicapovaných osob.

Klíčová slova

okres Žďár nad Sázavou; tvrz; hrad; zámek; přístupnost; sociální cestovní ruch; mapa

Abstract

SOBOTKA, Aleš: The Strongholds, Castles And Chateaux In Former District Žďár nad Sázavou From Perspective Of Access Of Disabled Citizens. Bachelor´s thesis. The College of Polytechnics Jihlava. Department of Tourism. Supervisor: Akad. mal. Vladimír Netolička. Grade of qualification: Jihlava 2021, 159 pages.

The bachelor´s thesis conducts a survey of strongholds, castles and chateaux in former district Žďár nad Sázavou from standpoint of accessibility of disabled citizens. The theoretical part informs a reader about expert terms used in the practical part. In practical part is realized on foundations of personal visit, own photographs and description of particular localities is done own evaluation of accessibility for the chosen groups of disabled persons.

Key words

district Žďár nad Sázavou; stronghold; castle; chateau; accessibility; social tourism; map

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „**AZ**“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ.

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 16. listopadu 2020

…….
Podpis studenta

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce za vedení, praktické rady a připomínky při psaní této bakalářské práce. Dále pak své rodině za podporu a tvorbu zázemí, bez kterého by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah

1 Úvod 19
2 Motivace 21
3 Cíl práce 21
4 Teoretická část 22
4.1 Okres Žďár nad Sázavou 22
4.1.1 Poloha 22
4.1.2 Geografická charakteristika 22
4.1.3 Sídla a obyvatelstvo 23
4.1.4 Stručná charakteristika území z hlediska CR 23
4.1.5 Kulturní dědictví okresu 23
4.2 Tvrz 25
4.3 Hrad 26
4.4 Zámek 28
4.5 Zdraví 29
4.6 Nemoc 30
4.7 Zdravotní postižení 30
4.8 Mezinárodní klasifikace funkčnosti, postižení a zdraví 30
4.8.1 Průkaz OZP 31
4.8.2 Průkaz OZP - TP 32
4.8.3 Průkaz OZP - ZTP 33
4.8.4 Průkaz OZP - ZTP/P 33
4.8.5 Parkovací průkaz 34
4.9 Cestovní ruch 35
4.10 Sociální cestovní ruch 35
4.11 Sociální politika 36
4.12 Porucha hybnosti 36
4.13 Tělesné postižení 36
4.14 Dětská obrna 38
4.15 Dětská mozková obrna (DMO) 38
4.16 Perthesova nemoc 39
4.17 Revmatismus 39
4.18 Myopatie 39
4.19 Berechtěvova nemoc 39
4.20 Paraplegie a kvadruplegie 40
4.21 Vozíčkáři 40

4.22 Ostatní pohybově handicapované osoby 40
4.23 Zrakově handicapované osoby 41
4.23.1 Klasifikace 41
4.23.2 Osoby se ztrátou zrakové schopnosti 41
4.23.3 Osoby s postižením zrakového pole 42
4.23.4 Osoby okulomotorickými poruchami 42
4.23.5 Osoby s problémy ve zpracování zrakových podnětů 42
4.23.6 Osoby s poruchami barvocitu 42
4.23.7 Osoby nevidomé a osoby se zbytky zraku 42
4.23.8 Slabozraké osoby 43
4.23.9 Osoby s poruchami binokulárního vidění 43
4.24 Sluchově handicapované osoby 44
4.24.1 Sluchové postižení a sluchová porucha 44
4.24.2 Neslyšící a nedoslýchavé osoby 44
4.24.3 Ohluchlé osoby 44
4.24.4 Klasifikace sluchových poruch 45
4.25 Mentálně handicapované osoby 45
4.26 Autismus 46
4.27 Downova nemoc 47
4.28 Transformace sociálních ústavů 47
4.29 Bezbariérové WC 47
5 Praktická část 49
5.1 Metodika výzkumu 49
5.2 Seznam tvrzí, hradu a zámků v okresu Žďár nad Sázavou 51
5.2.1 Tvrze v okresu Žďár nad Sázavou 51
5.2.2 Hrady v okresu Žďár nad Sázavou 51
5.2.3 Zámky v okrese Žďár nad Sázavou 52
5.3 Seznam tvrzí, hradů a zámků nepřístupných veřejnosti 53
5.3.1 Tvrze nepřístupné veřejnosti 53
5.3.2 Hrady nepřístupné veřejnosti 53
5.3.3 Zaniklé hrady 53
5.3.4 Zámky nepřístupné veřejnosti 53
5.4 Tvrz Žďár nad Sázavou 54
5.4.1 Parkování 54
5.4.2 Cesta 56
5.4.3 Pohyb 57
5.4.4 Toalety 58

5.4.5 Vyhodnocení přístupnosti tvrze Žďár nad Sázavou ... 58
5.5 Zřícenina tvrze Hrádek ... 59
5.5.1 Parkování ... 59
5.5.2 Cesta ... 59
5.5.3 Pohyb ... 60
5.5.4 Toalety ... 61
5.5.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny tvrze Hrádek ... 61
5.6 Tvrziště Rohy ... 61
5.6.1 Parkování ... 62
5.6.2 Cesta ... 62
5.6.3 Pohyb ... 63
5.6.4 Toalety ... 63
5.6.5 Vyhodnocení přístupnosti tvrziště Rohy ... 64
5.7 Tvrziště Zkamenělý zámek ... 64
5.7.1 Parkování ... 64
5.7.2 Cesta ... 65
5.7.3 Pohyb ... 66
5.7.4 Toalety ... 66
5.7.5 Vyhodnocení přístupnosti tvrziště Zkamenělý zámek ... 66
5.8 Tvrziště Bohdalov ... 67
5.8.1 Parkování ... 67
5.8.2 Cesta ... 67
5.8.3 Pohyb ... 68
5.8.4 Toalety ... 69
5.8.5 Vyhodnocení přístupnosti tvrziště Bohdalov ... 69
5.9 Zřícenina hradu Dalečín ... 69
5.9.1 Parkování ... 70
5.9.2 Cesta ... 70
5.9.3 Pohyb ... 71
5.9.4 Toalety ... 72
5.9.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Dalečín ... 72
5.10 Zřícenina hradu Zubštejn ... 72
5.10.1 Parkování ... 73
5.10.2 Cesta ... 73
5.10.3 Toalety ... 75
5.10.4 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Zubštejn ... 75
5.11 Zřícenina hradu Pyšolec ... 76

5.11.1 Parkování ... 76
5.11.2 Cesta ... 77
5.11.3 Pohyb ... 77
5.11.4 Toalety ... 78
5.11.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Pyšolec ... 78
5.12 Zřícenina hradu Aueršperk ... 78
5.12.1 Parkování ... 79
5.12.2 Cesta ... 79
5.12.3 Pohyb ... 80
5.12.4 Toalety ... 81
5.12.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Aueršperk ... 82
5.13 Zřícenina hradu Kozlov (Hradisko) ... 82
5.13.1 Parkování ... 82
5.13.2 Cesta ... 83
5.13.3 Pohyb ... 84
5.13.4 Toalety ... 84
5.13.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Kozlov (Hradisko) ... 85
5.14 Zřícenina hradu Rožná ... 85
5.14.1 Parkování ... 85
5.14.2 Cesta ... 86
5.14.3 Pohyb ... 87
5.14.4 Toalety ... 87
5.14.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Rožná ... 88
5.15 Zřícenina hradu Bukov (Lísek) ... 88
5.15.1 Parkování ... 88
5.15.2 Cesta ... 89
5.15.3 Pohyb ... 90
5.15.4 Toalety ... 90
5.15.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Bukov (Lísek) ... 91
5.16 Zřícenina hradu Mitrov ... 91
5.16.1 Parkování ... 91
5.16.2 Cesta ... 92
5.16.3 Pohyb ... 93
5.16.4 Toalety ... 94
5.16.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Mitrov ... 94
5.17 Zřícenina hradu Mostiště ... 95
5.17.1 Parkování ... 95

5.17.2 Cesta ... 95
5.17.3 Pohyb ... 96
5.17.4 Toalety ... 97
5.17.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Mostiště ... 97
5.17.6 Zřícenina hradu Starkov ... 97
5.17.7 Parkování ... 98
5.17.8 Cesta ... 98
5.17.9 Pohyb ... 99
5.17.10 Toalety ... 100
5.17.11 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Starkov ... 100
5.18 Zřícenina hradu Templštejn ... 100
5.18.1 Parkování ... 101
5.18.2 Cesta ... 101
5.18.3 Pohyb ... 102
5.18.4 Toalety ... 103
5.18.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Templštejn ... 103
5.19 Zřícenina hradu Valy ... 103
5.19.1 Parkování ... 104
5.19.2 Cesta ... 104
5.19.3 Pohyb ... 105
5.19.4 Toalety ... 106
5.19.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Valy ... 106
5.20 Hrádek ... 107
5.21 Zámek Žďár nad Sázavou ... 107
5.21.1 Parkování ... 108
5.21.2 Cesta ... 109
5.21.3 Pohyb ... 110
5.21.4 Toalety ... 112
5.21.5 Vyhodnocení přístupnosti zámku Žďár nad Sázavou ... 113
5.22 Zámek Nové Město na Moravě ... 113
5.22.1 Parkování ... 114
5.22.2 Cesta ... 115
5.22.3 Pohyb ... 115
5.22.4 Toalety ... 117
5.22.5 Vyhodnocení přístupnosti zámku Nové Město na Moravě ... 117
5.22.6 Zámek Velké Meziříčí ... 118
5.22.7 Parkování ... 118

5.22.8 Cesta ... 119
5.22.9 Pohyb po objektu ... 120
5.22.10 Toalety ... 121
5.22.11 Vyhodnocení přístupnosti zámku Velké Meziříčí ... 121
5.23 Vladycká tvrz Ořechov ... 122
5.24 Tvrz Nové Veselí ... 122
5.25 Tvrz Durnštejn ... 123
5.26 Panský dům ... 124
5.27 Ovčín ... 124
5.28 Tvrziště Blažkov - Babinec ... 125
5.29 Tvrz Kněževes ... 126
5.30 Zřícenina hradu Dub nad Oslavou ... 127
5.31 Zámek Dalečín ... 128
5.32 Zámek Dolní Rožínka ... 129
5.33 Zámek Moravec ... 129
5.34 Zámek Křižanov ... 130
5.35 Zámek Mitrov ... 131
5.36 Zámek Stránecká Zhoř ... 132
5.37 Zámek Jimramov ... 133
5.38 Zámek Rudolec ... 134
5.39 Zámek Černá ... 135
5.40 Zámek Osová ... 136
5.41 Zámek Radešín ... 137
5.42 Lovecký zámek Zahradiště ... 138
5.43 Shrnutí ... 139
6 Návrh řešení a doporučení pro praxi ... 146
7 Diskuze ... 147
8 Závěr ... 149
9 Seznam použité literatury ... 150
10 Elektronické zdroje ... 153
11 Zdroje obrázků a map ... 158
12 Přílohy ... 159

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Poloha okresu Žďár nad Sázavou v rámci ČR [1] 22
Obrázek 2 - Vzor průkazu OZP - ZTP/P - rubová strana [3, upraveno] 34
Obrázek 3 - Parkovací průkaz - rubová strana 35
Obrázek 4 - Mechanický invalidní vozík 40
Obrázek 5 - Dolní část parkoviště na náměstí Republiky 55
Obrázek 6 - Parkoviště před městským úřadem 55
Obrázek 7 - Cesta 1 - úsek okolo Moučkova domu 57
Obrázek 8 - Cesta 3 – schody pod tvrzí 57
Obrázek 9 - Interiérové dveře a část vstupní místnosti 58
Obrázek 10 - Možné parkovací místo 59
Obrázek 11 - Polní cesta ke zříceně tvrze Hrádek 60
Obrázek 12 - Vhodnější vstup do areálu zříceniny tvrze Hrádek 61
Obrázek 13 - Louka s možností parkování 62
Obrázek 14 - Vstup do areálu (z pohledu od tvrziště) 63
Obrázek 15 - Příkop zaplněný vodou 63
Obrázek 16 - Parkoviště na ulici Libušina 65
Obrázek 17 - Úsek cesty u vodojemu s možností parkování 65
Obrázek 18 - Zbytek valu a příkopu 66
Obrázek 19 - Možnost parkování 67
Obrázek 20 - Jeden z úseků cesty 68
Obrázek 21 - Terén tvrziště 69
Obrázek 22 - Parkoviště u obecního úřadu 70
Obrázek 23 - Přístupová cesta 1 71
Obrázek 24 - Cesta 2 71
Obrázek 25 - Vstup do centra hradu Dalečín 72
Obrázek 26 - Parkoviště pod hradem Pyšolec 73
Obrázek 27 - Vstup do areálu zříceniny hradu Zubštejn 74
Obrázek 28 - Druhá přístupová cesta 74
Obrázek 29 - Schody do horní části zříceniny hradu Zubštejn 75
Obrázek 30 - Jedna z možností parkování v Kobylnicích 76
Obrázek 31 - Vstup do zříceniny areálu hradu Pyšolec 77
Obrázek 32 - Problematický okruh poblíž hradní studny 78
Obrázek 33 - Možnost parkování před zříceninou hradu Aueršperk 79
Obrázek 34 - Přístupová komunikace ke hradu 80
Obrázek 35 - Přístup ke zbytku věže vedoucí z čelního směru 81
Obrázek 36 - Pěšina vedoucí zpoza úpatí kopce 81
Obrázek 37 - Parkoviště pod místním hřbitovem 83
Obrázek 38 - Problematická lesní cesta 83
Obrázek 39 - Zbytky dolní části hradu 84
Obrázek 40 - Vyhrazené místo u obecního úřadu v Rožné 86
Obrázek 41 - Vstup do centra zříceniny 86
Obrázek 42 - Přibližně střed areálu 87
Obrázek 43 - Možné parkovací místo 89
Obrázek 44 - Příkrý svah před zříceninou 89
Obrázek 45 - Vratké schody vedoucí do centra zříceniny 90
Obrázek 46 - Parkoviště u Penzionu Podmitrov 92
Obrázek 47 - Problematický úsek první cesty 93
Obrázek 48 - Vhodnější druhá cesta 93

Obrázek 49 - Cesta do středu zříceniny 94
Obrázek 50 - Možnost parkování pod zdejším hřbitovem 95
Obrázek 51 - Schůdnější cesta do kopce pod kostelem 96
Obrázek 52 - Pozůstatek zdiva hradu Mostiště 97
Obrázek 53 - Možnost parkování 98
Obrázek 54 - Problémový vstup do areálu 99
Obrázek 55 - Rozvaliny podél pěšiny 100
Obrázek 56 - Zvolené parkovací místo 101
Obrázek 57 - Obě cesty 102
Obrázek 58 - Terén okolo pozůstatku věže 103
Obrázek 59 - Vhodnější cesta k areálu po louce 105
Obrázek 60 - Nevhodná cesta od Bobrové 105
Obrázek 61 - Problematický terén vrchu Valy 106
Obrázek 62 - Možný pozůstatek zarovnaného valu s příkopem 107
Obrázek 63 - Parkoviště u zámku Žďár nad Sázavou 109
Obrázek 64 - První cesta k Muzeu nové generace 110
Obrázek 65 - Druhá cesta k Muzeu nové generace 110
Obrázek 66 - První schodiště v Muzeu nové generace 112
Obrázek 67 - Bezbariérová kabinka a přebalovací pult 112
Obrázek 68 - Vyhrazená stání na Vratislavově náměstí 114
Obrázek 69 - Cesta k Horácké galerii 115
Obrázek 70 - Přízemí od vstupu do objektu 116
Obrázek 71 - Výtah 116
Obrázek 72 - Částečně bezbariérové toalety v Horácké galerii 117
Obrázek 73 - Parkoviště u zámku 119
Obrázek 74 - Cesta k zámku 119
Obrázek 75 - Zdejší výtah 120
Obrázek 76 - Interiér toalet 121
Obrázek 77 - Vladycká tvrz Ořechov 122
Obrázek 78 - Tvrz Nové Veselí 123
Obrázek 79 - Tvrz Durnštejn s přístupovou cestou 123
Obrázek 80 - tvrz Panský dům 124
Obrázek 81 - tvrz Ovčín 125
Obrázek 82 - Oplocené tvrziště Blažkov - Babinec 125
Obrázek 83 - Tvrz Kněževes 127
Obrázek 84 - Zřícenina hradu Dub nad Oslavou 128
Obrázek 85 - Zámek Dalečín - průčelí 128
Obrázek 86 - Zámek Dolní Rožínka - čelní pohled 129
Obrázek 87 - Zámek Moravec 130
Obrázek 88 - Zámek Křižanov 131
Obrázek 89 - Zámek Mitrov 131
Obrázek 90 - Zámek Stránecká Zhoř 132
Obrázek 91 - Zámek Jimramov 134
Obrázek 92 - Zámek Rudolec 135
Obrázek 93 - Pohled na zámeckou věž na pozadí obce 136
Obrázek 94 - Zámek Osová 137
Obrázek 95 - Zámek Radešín 138
Obrázek 96 - Lovecký zámek Zahradiště 138
Obrázek 97 - Vstupenka do Regionálního muzea Žďár nad Sázavou 159
Obrázek 98 - Vstupenka do Muzea nové generace 159

Obrázek 99 - Vstupenka do Muzea Velké Meziříčí 159

Jestliže není uvedeno jinak, je autor této práce zároveň autorem obrázků.

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Klasifikace mentální retardace podle WHO 46
Tabulka 2 - Vyhodnocení přístupnosti tvrze Žďár nad Sázavou 58
Tabulka 3 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny tvrze Hrádek 61
Tabulka 4 - Vyhodnocení přístupnosti tvrziště Rohy 64
Tabulka 5 - Vyhodnocení přístupnosti tvrziště Zkamenělý zámek 66
Tabulka 6 - Vyhodnocení přístupnosti tvrziště Bohdalov 69
Tabulka 7 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Dalečín 72
Tabulka 8 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Zubštejn 75
Tabulka 9 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Pyšolec 78
Tabulka 10 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Aueršperk 82
Tabulka 11 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Kozlov (Hradisko) 85
Tabulka 12 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Rožná 88
Tabulka 13 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Bukov (Lísek) 91
Tabulka 14 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Mitrov 94
Tabulka 15 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Mostiště 97
Tabulka 16 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Starkov 100
Tabulka 17 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Templštejn 103
Tabulka 18 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Valy 106
Tabulka 19 - Vyhodnocení přístupnosti zámku Žďár nad Sázavou 113
Tabulka 20 - Vyhodnocení přístupnosti zámku Nové Město na Moravě 117
Tabulka 21 - Vyhodnocení přístupnosti zámku Velké Meziříčí 121

Není-li uvedeno jinak, je autorem všech tabulek autor této bakalářské práce.

Seznam map

Mapa 1 - Administrativní členění okresu Žďár nad Sázavou [2] 24
Mapa 2 - Objekty z hlediska přístupnosti vozíčkářů 141
Mapa 3 - Objekty z hlediska přístupnosti ostatních pohybově handicapovaných 142
Mapa 4 - Objekty z hlediska přístupnosti zrakově handicapovaných osob 143
Mapa 5 - Objekty z hlediska přístupnosti sluchově handicapovaných osob 144
Mapa 6 - Objekty z hlediska přístupnosti mentálně handicapovaných osob 145

Pokud není uvedeno jinak, je autor této bakalářské práce také autorem všech map.

Seznam použitých zkratek

Akad. mal	akademický malíř
VŠPJ	Vysoká škola polytechnická Jihlava
ČR	Česká republika
ICF	Mezinárodní klasifikace funkčnosti
OZP	osoba zdravotně postižená
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
TP	těžké postižení
ZTP	zvlášť těžké postižení
MHD	městská hromadná doprava
ZTP/P	zvlášť těžké postižení s průvodcem
DPH	daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
CR	cestovní ruch
DMO	dětská mozková obrna
WHO	Světová zdravotnická organizace
ČR	Česká republika
NPÚ	Národní památkový ústav
IQ	inteligenční kvocient
mm	milimetr
ONV	okresní národní výbor
Kč	Korun českých

km	kilometr
km^2	kilometr čtvereční
PP	přírodní památka
č. p.	číslo popisné
TIC	turistické informační centrum
MNV	místní národní výbor
ROH	Revoluční odborové hnutí

1 Úvod

Na toto téma bylo již publikováno v rámci výzkumné činnosti Katedry CR VŠPJ větší množství bakalářských prací. První kategorií jsou speciální analýzy vybraných atraktivit CR z hlediska přístupnosti handicapovaných osob. Jednu takovou práci publikovala bývalá studentka Šárka Schwarzová v roce 2017 pod názvem Tvrze, hrady a zámky v bývalém okrese České Budějovice z hlediska přístupu pro handicapované občany. [1] Zde velmi podrobně analyzovala přístupnost tvrzí, hradů a zámků pro podobné skupiny handicapovaných osob jako jsem si zvolil já sám. Na rozdíl od zmíněné autorky jsem tyto skupiny pojmenoval více zjednodušeně s cílem přispět k originalitě této práce. Domnívám se však, že i v tomto případě jsou zmíněné skupiny handicapovaných osob čtenáři dobře srozumitelné. Tato práce mi pomohla stanovit kritéria hodnocení jednotlivých objektů.

Druhou kategorií těchto prací jsou analýzy potenciálu CR pro vybrané skupiny handicapovaných osob provedené pro určitá území. Na tomto poli již publikovalo také vícero autorů. [2] [3] [4] Tyto autorky zde vypracovali velice komplexní analýzu rozličných atraktivit CR vybraných území pro vozíčkáře, osoby pohybově handicapované a zrakově handicapované. Byla zde zvolena zcela odlišná metodika a jiný výběr atraktivit pro vyhodnocení přístupnosti než jsem si osobně vytyčil.

Dalšími příspěvky na poli sociálního CR jsou specializované průvodce pro zvolené skupiny zdravotně postižených zaměřená na určité destinace. Např. v roce 2013 byl vydán dvojjazyčný průvodce Českosaské Švýcarsko bezbariérově. Případní zájemci o návštěvu tohoto regionu zde naleznou informace o bezbariérových ubytovacích, stravovacích zařízeních a možné aktivity pro trávení volného času. Tento průvodce je zaměřen na osoby na vozíčku, ostatní pohybově handicapované osoby, osoby zrakově a sluchově handicapované, osoby se zhoršenou schopností učení a osoby mentálně handicapované. Byly zde však jinak vymezeny skupiny handicapovaných osob a komplexnější záběr hodnocených míst využitelných pro účely handicapovaných občanů z hlediska CR. (Koláčková, 2019, s. 40)

V roce 2015 byl vydán Destinační agenturou Krušné hory a Svazkem obcí regionu Krušnohoří knižní průvodce do Krušných hor bez bariér. Cílem této publikace je informovat potencionálního turistu – vozíčkáře o možnostech bezbariérového ubytování

a příležitostech pro výlety. (Koláčková, 2019, s. 40) Zejména v důsledku jinak zvolené skupiny handicapovaných osob a jiného výběru atraktivit CR je tento průvodce značně odlišný od mnou napsané práce.

Vzdáleně příbuzný výzkum byl proveden teprve nedávno v Jihočeském kraji pro Jihočeskou centrálu cestovního ruchu a byl zaměřen na vyhodnocení míst vhodných k návštěvě vozíčkářů. (Nestával, Herman, 2018) S touto prací má zmíněný výzkum společný pouze fakt, vyhodnocení přístupnosti tvrzí, hradů a zámku v bývalém okrese Žďár nad Sázavou je provedeno také pro vozíčkáře.

V dnešní době dynamického rozvoje digitálních technologií nabývají na významu specializované weby informující handicapované cestovatele o příhodnosti územní k návštěvě. Projekt Českosaské pohraničí bez bariér proběhl v roce 2019 v Ústeckém kraji. Cílem tohoto projektu bude spuštění webové databáze, který by měl handicapovaným turistům a výletníkům přinést informace o bezbariérovosti státních institucí, vhodných atraktivitách CR i dalších objektech a zajímavých lokalitách. Tohoto roku byla obdobná databáze pokrývající partii Českosaského Švýcarska ležícího na území Svobodného státu Sasko již nějaký čas v provozu. (Koláčková, 2019, s. 40) Je tedy zřejmé, že tomuto tématu je věnována pozornost i v zahraničí.

Sociální CR je však komplexní problematika a zahrnuje nejenom analýzu potenciálu cestovního ruchu jednotlivých území pro zdravotně postižené osoby. Někteří autoři se také věnují nalezení optimální koncepce politiky státní podpory této formy prostřednictvím komparace již existujících státních politik podpory sociálního CR. (Linderová, 2011) Jedná se o celou škálu finančních i nefinančních nástrojů státu pro odporu účasti na cestovním ruchu u jmenovaných skupin obyvatelstva. (Linderová, 2011, s. 76 - 77)

Touto prací se zavazuji přispět do oblasti sociálního cestovního ruchu vyhodnocením všech tvrzí, hradů a zámků v bývalém okrese Žďár nad Sázavou z hlediska jejich přístupnosti pro vozíčkáře, ostatní pohybově handicapované osoby, osoby se sluchovým a zrakovým handicapem a mentálně handicapované. V teoretické části čtenáře stručně seznámím s pojmy důležitými pro porozumění praktické části této práce. V praktické části je poté provedena vlastní analýza přístupnosti vybraných pamětihodností pro zmíněné skupiny handicapovaných občanů. Lze předpokládat, že tvrziště a zříceniny tvrzí i hradů mohou být špatně přístupné vozíčkářům.

2 Motivace

Můj strýc byl vozíčkář, který trpěl celkovým ochabnutím svalů. Ve čtyřech letech přestal chodit. Za časů reálného socialismu nebylo moc možností, jak se postarat o handicapované dítě. Jeho rodina se o něj celý jeho život láskyplně starala. Na počátku března roku 2020 skonal v ústraní. Tímto způsobem bych tedy chtěl uctít jeho památku. Po obhájení této práce bude dokončen výzkum tohoto druhu pro celý Kraj Vysočina formou bakalářských prací. Mapový výstup této práce rozhodně usnadní volbu atraktivit cestovního ruchu a tím i cestování vozíčkářům, ostatním pohybově handicapovým, zrakově handicapovým, sluchově handicapovaným i osobám s mentálním handicapem.

Bude pak konečně možné srovnání Kraje Vysočina s ostatními kraji, co se týče počtu památek vhodných k návštěvě těmito skupinami handicapovaných osob. Bude také možné porovnat jednotlivé okresy Kraje Vysočina v tomto ohledu mezi sebou. Domnívám se, že je velice potřebné, aby se vědci a vědkyně touto problematikou zabývali. Je tedy škoda, že také ostatní vysoké školy nerealizují podobné bakalářské práce. Nechť je tedy tato práce podanou rukou těmto handicapovaným, kteří by chtěli navštívit tvrze, tvrziště, hrady a zámky v okrese Žďár nad Sázavou.

3 Cíl práce

Cílem této práce je zmapování tvrzí, hradů a zámků v bývalém okrese Žďár nad Sázavou na základě osobní návštěvy, vlastní fotografické dokumentace i slovního popisu a následné vlastní posouzení jejich přístupnosti pro handicapované občany.

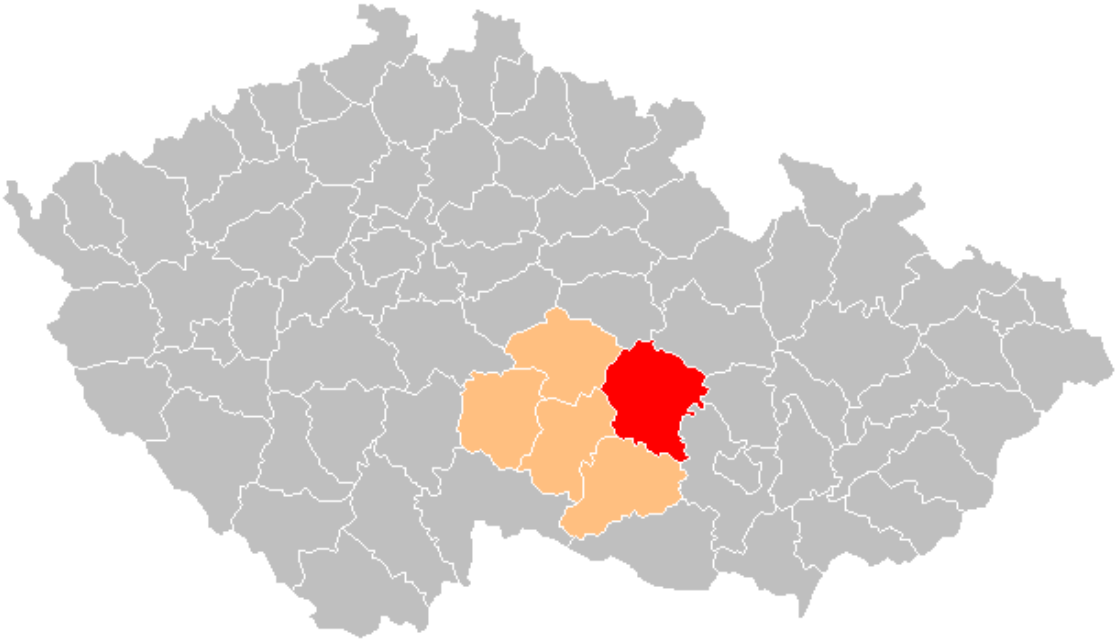
Nejdříve sestavím seznam všech tvrzí, tvrzišť, hradů a zámků na území bývalého okresu Žďár nad Sázavou, poté navštívím zmíněné objekty a pořídím vlastní fotografie, pojednám o těchto pamětihodnostech a poté provedu vyhodnocení přístupnosti pro vybrané druhy handicapovaných obyvatel. Nakonec vyzkoumané poznatky zpracuji do přehledných map.

4 Teoretická část

4.1 Okres Žďár nad Sázavou

4.1.1 Poloha

Tento okres se leží na severovýchodě Kraje Vysočina. Okres Žďár nad Sázavou hraničí ze severu s okresem Chrudim a Svitavy, ze severovýchodu s okresem Blansko, z východu s okresem Brno-venkov, z jihu s okresem Třebíč, z jihovýchodu s okresem Jihlava a ze severovýchodu s okresem Havlíčkův Brod. Z okresů tvořící Kraj Vysočina s tímto okresem nemá společnou hranici pouze okres Pelhřimov. Tento okres dále sousedí na severu s Pardubickým krajem a východně s Jihomoravským krajem. Z hlediska historického členění našeho státu leží většina území okresu na Moravě, menší části území při hranici okresu se nacházejí v Čechách. [5]

Obrázek 1 - Poloha okresu Žďár nad Sázavou v rámci ČR [1]

4.1.2 Geografická charakteristika

Rozkládá se na ploše celkem 1579 km^2. [6] Tento celek je geograficky součástí Českomoravské vrchoviny. Od jihozápadu směrem ke středu regionu se pne Křižanovská vrchovina, jejímž nejvyšším bodem je Harusův kopec s nadmořskou

výškou 741 m n. m. Severozápadně je situována Hornosvratecká vrchovina, nejvyšším vrcholem je hora Devět skal s nadmořskou výškou 863, 3 m n. m. ležící v oblasti CHKO Žďárské vrchy. Tato hora je také nejvyšším bodem okresu. Významnými vodními toky jsou řeka Sázava, řeka Svratka a řeka Oslava. Všechny tyto řeky pramení v oblasti Žďárských vrchů. Nalézá se zde také Velké Dářko, které je největším rybníkem v Kraji Vysočina. Na řece Svratce nedaleko Bystřice nad Pernštejnem leží vodní dílo Vír, na řece Oslavě poblíže Velkého Meziříčí se nachází přehrada Mostiště. [5]

4.1.3 Sídla a obyvatelstvo

Území okresu tvoří 174 obcí, z toho je zde celkem 11 městysů a 6 měst. [6] [7] Mezi zdejší významná centra patří Žďár nad Sázavou, Nové Město na Moravě, Bystřice nad Pernštejnem, Velké Meziříčí. Všechna zmíněná města jsou také obcemi s rozšířenou působností. Všechna jmenovaná města jsou navíc ve svém správním obvodu jedinými obcemi s pověřeným obecním úřadem s výjimkou Velkého Meziříčí, kde má obdobný status také Velká Bíteš. [7] [8] V roce 2019 zde žilo 118 158 obyvatel, z čehož přibližně 50 % tvořily muži a 50 % pak ženy. V populaci tohoto okresu jednoznačně převažují občané v produktivním věku. [6]

4.1.4 Stručná charakteristika území z hlediska CR

Jedná se o jeden z turisticky nejnavštěvovanějších okresů Kraje Vysočina. To území je využíváno pro účely letní a zimní rekreace. Jsou zde předpoklady pro rozvoj poznávací turistiky, městského i vesnického CR. Dále tu lze provozovat také rekreaci u vody, vodní sporty, jachting, horolezectví, nordic walking, in-line bruslení, lyžování a snowboarding, cykloturistiku a hipoturistiku. [5] [9, s. 79 - 81]

4.1.5 Kulturní dědictví okresu

V tomto okrese je jediná památka UNESCO, kterou je Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Tento areál má také status národní kulturní památky. Kulturní dědictví regionu dále reprezentuje více než 600 kulturních památek. [10] Vesnickou památkovou zóna nebo vesnická památková rezervace byla vyhlášena v Ubušínku, Křižánkách a Sněžném. Centra čtyř měst požívají památkové ochrany. [5]

Mapa 1 - Administrativní členění okresu Žďár nad Sázavou [2]

4.2 Tvrz

Pod tímto pojmem rozumíme: *„kvalitativně nižší typ opevněného feudálního sídla, typicky o menší velikosti, s přímou vazbou na vesnické osídlení a významným podílem hospodářské funkce.“*[11] Tvrze byly budovány od 13. století až do 16. století. (Herout, 1980, s. 244) Tvrz byla tradičně sídlem nižší šlechty tzv. zemanů nebo vladyků. [10] [11] Určitou výjimku představují tvrze v sousedství Prahy, které si nechali postavit povětšinou movití pražští měšťané. [11] Tvrz mohla být centrem panství a byla prodávána s tzv. zbožím. [10] Někdy byla také sídlem rychtáře. Nejinak tomu bylo v případě tvrze ve Žďáru nad Sázavou. (Lopaur, 2012, s. 54)

Podle architektonické stavby tvrze rozlišujeme tvrze s volně stojící obytnou věží (donjonem) či palácem, tvrze s obvodovou zástavbou, tvrze s kombinací věže a paláce. (Kupka a kol., 2001, s. 60 - 62) Mohlo se však jednat o organismus srostlý z více budov. (Herout, 1980, s. 244) Některé byly zbudovány v centru vsí, některé se nacházejí se na přírodním či umělém pahorku. (Herout, 1980, s. 243) Byly často chráněny příkopy a valy. Součástí opevnění některých tvrzí byl také vodní příkop či se nacházely na rybničním ostrůvku. (Herout, 1980, s. 244)

Jako příklad tvrze s volně stojící obytnou věží bych uvedl tvrz v Pyšeli na Třebíčsku. Současnou tvrz ve Žďáru nad Sázavou bych klasifikoval jako tvrz s volně stojícím palácem. Příklad tvrze s obvodovou zástavbou představuje tvrz Ovčín v Novém Městě na Moravě. Za představitele posledního typu lze označit bývalou tvrz Rohy. Dochovaná vodní tvrz se nachází ve městě Jeseník. [10] Zmíněné typy tvrzí byly stavěny v gotickém období. Renesanční tvrze propojené v jednolitý celek s hospodářským dvorem byly často vybaveny štítovou střechou a zdobeny grafity. (Herout, 1980, s. 244) Jedna taková renesanční tvrz se zachovala v městysu Kamenice nedaleko Jihlavy. [10]

Některé tvrze byly později přestavěny na hrad či zámek či případně na hospodářský objekt. [10] [11] Nicméně v případě některých objektů nelze jednoznačně vymezit, zda se jedná o tvrz, hrad či zámek. [11] Dobrým příkladem tohoto stavu je tvrz v Novém Veselí, která je takto označována NPÚ, avšak další zdroj o něm mluví jako o zámku. [5] [10] Tvrziště je místo či pozemek, kde se kdysi nacházela tvrz. (Herout, 1980, s. 245) Na tomto místě můžeme obvykle pozorovat tzv. terénní pozůstatky ve formě valů, příkopů, pahorku obytné části či jejich zbytků. [11]

4.3 Hrad

Hrad bych osobně charakterizoval jako kvalitativně vyšší typ opevněného feudálního sídla, na rozdíl od tvrze je obvykle rozlehlejší, je zpravidla bez vazby na vesnické osídlení a postrádá hospodářskou funkci. Tento pojem lze také vymezit jako opevněné feudální sídlo založené v době od 13. až do 16. století. (Blažíček, Kropáček, 1991, s. 80) Podle bývalého vlastníka lze hrady členit na královské, věnné, panské, biskupské či arcibiskupské nebo vlastněné rytířskými řády. (Herout, 1980, s. 139) Hrady na svém území plnili zejména obranou funkci. Jednalo se také o administrativní centrum panství. Hradní pán dohlížel na vymáhání zákonů, udržoval pořádek na svém panství a pořádal zde kulturní akce ve formě hostin či rytířských turnajů. Některá města dokonce vznikla okolo hradů. (Binghamová, Chandlerová, Taplin, 2013, s. 222 - 230) Hrady plnily také svou reprezentativní funkci. Sloužily též pro uskladnění úrody odvedené majiteli panství jakožto daň. Později zde také byli uvězněni provinilci. [12, s. 204 - 205] Každý hrad byl postupován s takzvaným zbožím. Pod tímto pojmem rozumíme majetek, který tvořil příslušenství hradu. Jednalo se například o vesnice, lesy, polnosti atd. [11]

První hrady v Evropě se objevily po roce 1000. Jednalo se o kamenné stavby s dřeveným valem na umělém náspu. Tento typ hradu je v zahraničí odborně nazýván motte či bailey castle. [12, s. 206 - 207] Později byly stavěny hrady celé z kamene. Za první hrad na našem území je považován hrad Přimda, který se dochoval ve formě zříceniny. Součástí hradů byla také hradní kaple. [10]

Na našem území můžeme nalézt tyto typy hradů: ganerbenburg, hrad bergfritového typu, hrad s blokovou dispozicí, hrad donjonového typu, hrad s dvoupalácovou dispozicí, hrad s obvodovou zástavbou, hrad s palácem jako hlavní obytnou i obrannou stavbou, hrad s plášťovou zdí, hrad podunajského typu, hrad typu francouzského kastelu, kastel, skalní hrad. Pod názvem garnerbenburg se skrývá hrad obsahující více než jedno jádro obvykle vlastněné různými majiteli. Jedná se u nás o poměrně vzácný typ zastoupený pouze hradem Choustník, Skálou u Přeštic a hradem Rokštejn. Hrad bergfritového typu reprezentuje dominantní typ hradů stavěných šlechtou během 13. i 14. století. Stavební koncepce tohoto hradu pracuje především s čelní oválnou věží zvanou bergfrit, hradním palácem v dobře hájitelné lokaci a hradbou. Tento typ u nás představuje např. hrad Šelmberk, Vlašim, Zvířetice a Kokořín. Hrad s blokovou dispozicí se sestává z obytné čtyrhranné věže zvané donjon, která tvoří jednotný

architektonický celek s hradním palácem tak, že uzavírá nádvoří ze tří nebo čtyř stran. Na našem území se jedná například o Orlík u Humpolce či Nový Herštejn. [11]

Hrad donjonového typu je tvořen zejména donjonem na volném prostranství a obklopen hradbou. Někdy tento hradní areál obsahuje také další budovy. Tento typ je v naší vlasti poprvé zbudován na přelomu 13. a 14. století, velmi četně je pak stavěn v 1. polovině 14. století. Jedná se například o hrad Rábí, Netřeb, Vítkův Kámen, Kunžvart. Hrad s dvoupalácovou dispozicí často neobsahuje věž, obsahuje však dva hradní paláce situované na opačných stranách nádvoří. Je obvykle obehnán parkánem, což je druh zesílené hradby. Nejstarším hradem tohoto typu na našem území představuje hrad Kožlí, dále pak hrady Egerberk a Dívčí Kámen. Hrad s obvodovou zástavbou byl ve 13. století stavěn především králem. Jedná se o architektonicky složitější hrad s objekty hradního paláce včleněnými do obvodového opevnění hradu. [11]

Hrad s palácem jako hlavní obytnou i obrannou stavbou byl na přelomu 13. a 14. století stavěn šlechtici. Na rozdíl od předchozího typu se jedná o architektonicky jednodušší typ. Hradní palác dosahuje značně vyšší úrovně než samotné hradby. Tento typ představuje například hrad Vlčtejn, Řebřík. Hrad s plášťovou zdí postrádá věž, je však obehnán mohutnou a vysokou hradbou, za níž se nacházejí další hradní stavení. Jsou to například hrady Kozlov u Lomnice nad Popelkou, Roimund a Opárno. Hrad podunajského typu se skládá ze dvou hranolových věží, uprostřed nich leží hradní palác. Byl stavěn zejména ve 13. století. Hrad typu francouzského kastelu je souměrný hrad s větším počtem věží umožňujících boční dělostřeleckou střelbu na nepřítele. Z našich hradů jmenujme například hrad Týřov. [11]

Kastel je hrad s pravidelným půdorysem tvarem čtverce či obdélníku budovaný s větším počtem věží. Skalní hrad je typ hradu situovaný na pískovcové skále přístupný upravenou spárou. Může být pouze vysekaný v pískovcovém masivu. [11] Vodní hrad je typ hradu obehnaný vodním příkopem. (Durdík, 2002, s. 210 - 211) Některými autory je pak dále zmiňován tzv. hrad přechodového typu. Jedná se o mezistupeň mezi hradišti budovanými v době raného středověku a hrady stavěnými za časů vrcholného středověku. První z těchto hradů byly stavěny po 1. polovině 13. století. Jak název napovídá, byly zde přebírány prvky jak z hradišť, tak i z kamenných hradů. Vypínaly se obvykle na nástupu s jednoduchou kamennou hradbou. Jsou to např. hrady Angerbach a Hlavačov. (Durdík, 2002, s. 197 - 198)

4.4 Zámek

Pod pojmem zámek si většina z nás vybaví luxusní sídlo panovníka a jeho dvora, šlechty nebo církevního hodnostáře. V porovnání s hrady většinou nejsou stavěny tak izolovaně od okolní zástavby. (Herout, 1980, s. 47) Na rozdíl od hradu zpravidla zcela postrádají fortifikační prvky. (Herout, 1980, s. 48) Na našem území začaly být budovány v 16. století jako stavby na zelené louce či vznikly přestavbou tvrzí a hradů. Některé kláštery byly po svém zrušení taktéž adaptovány na zámek. (Herout, 1980, s. 80) Poslední zámky v Evropě byly zbudovány v průběhu 19. století. (Herout, 1980, s. 79) Pro duchovní potřeby zámeckých obyvatelů byly zřizovány zámecké kaple. Tyto kaple plnily také funkci pohřebiště zámecký pánů. Některé zámky byly určeny k celoročnímu obývání a některé pouze pro ubytování přes letní sezónu. Tzv. lovecké zámečky poskytovaly zázemí šlechtě a hostům při provozování lovu. (Herout, 1980, s. 61)

Zámky na našem území v době renesance vycházely z typu tzv. kastelu, který postaven na půdorysu čtverce a většinou byly vybaveny arkádovými lodžiemi a věží. Z arkád se vstupovalo do jednotlivých místností. Tyto místnosti neměly pevně stanovený účel podle své pozice. Některé zámky byly obklopeny zděným příkopem. (Herout, 1980, s. 47 - 48) Později za časů baroka přešlo ze stavební formy rovnocenné renesanci v trojkřídlou dispozici na půdorysu podkovy. Tento původně francouzský stavební plán nově zahrnoval tzv. čestný dvůr. Hospodářský dvůr je pak vyčleněn dále od zámecké budovy. Průchozí místnosti jsou specializovány a sloužily například jako salónky, jídelna, kaple, knihovna, obrazárna nebo divadlo. Nejčestnější místem celého zámku je první patro, zde nachází reprezentativní centrální sál. Tento může být vybaven balkonem či propojený schodištěm se zámeckým parkem. Schodiště je někdy zdobeno sochami. (Herout, 1980, s. 61)

Zámek doplňovala italská zahrada, skládající se obvykle ze třech teras nebo byl oklopen geometrickým francouzským parkem. Zámeckému parku obvykle dominovala salla terrena, kterou dále doprovázely kašny, sochy a sousoší, groty, pergoly a bludiště. V některých případech pak park přecházel v dančí oboru. Na park dále navazovala lipová alej lemující příjezdovou komunikaci či naopak cestu k hřbitovní kapli či kostelíku. (Herout, 1980, s. 61)

Empír obohatil zámecké budovy o kazetové kupole situované nad centrálním sálem. Tyto kazety jsou plastické či malované iluzivní šedou malbou. (Herout, 1980, s. 76) Od konce 18. století byly anglické parky zaplňovány množstvím drobnějších staveb, jako jsou např. altány, pavilony a rozhledny. Jednalo se také o jiné stavby inspirované antikou, starověkým Egyptem, Tureckem, Čínou, venkovskými či gotickými stavbami. Tato forma se pak nazývá romantický park. V 2. polovině 19. století již byl budován pouze malý počet zámků než za časů baroka a klasicismu. Jednalo se zejména o období jejich přestaveb. Geometrický francouzský park je velké míře nahrazován komponovaným anglickým parkem. Četné v tomto období jsou také romantické parky obsahující mj. také gloriety, chrámky dokonce také napodobeniny venkovských salaší. Zajímavým příkladem této parkové architektury je Chrámek přátel venkova a zahrad ve Veltrusech. (Herout, 1980, s. 79)

Za časů romantismu od 2. poloviny 19. století až do počátku 20. století jsou zámky upravovány, tak aby připomínali spíše hrady. Ve stylu anglické novogotiky byly adaptovány zámky Hluboká, Lednice a Hrádek u Nechanic. Pod vlivem francouzsky zabarvené novogotiky byl rekonstruován zámek Žleby. Zámecké interiéry jsou pak upravovány o gotizující či novorenesanční prvky a zaplňovány sbírkami historických předmětů. (Herout, 1980, s. 87- 88) Většina zámku byla po roce 1948 zestátněna a poté využívána pro různé účely. Část zámků byla po roce 1989 svými právoplatnými vlastníky restituována zpět. Někdy ve značně dezolátním stavu. Některé zámky jejich majitelé či stát zpřístupnil veřejnosti. Dnes zámky slouží např. jako muzea, penziony, hotely, kavárny a restaurace. Naproti tomu některé zámky jsou využívány pro potřeby obecních úřadů, škol, sociálních ústavů, domů poklidného stáří a dalších institucí. [5]

4.5 Zdraví

Pojem zdraví většina lidí chápe jako absenci nemoci, dokud se u člověka neprojeví symptomy nemoci, je svým okolím považován za zdravého. Světová zdravotnická organizace pojem zdraví definuje jako stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody. (Smith, Puczkó, 2009 In Marčeková, Nedelová, Kučerová, 2010, s. 33) Člověk se tedy může cítit zdravý, i když je zdravotně postižený.

4.6 Nemoc

Nemoc je možné charakterizovat jako poruchu zdraví. Jedná se o narušení rovnováhy organizmu. Na základě časového hlediska rozlišujeme nemoc akutní, krátkodobou a dlouhodobou. Dlouhodobá nemoc se vyskytuje ve formě recidivující či chronické. Zatímco první forma nemoci se často opakuje, druhá může pokrýt až celý časový cyklus života svého nositele. Je-li člověk zdravotně oslaben, má zvýšené riziko onemocnění a nemoc se u něj může častěji opakovat. Častým zdrojem zdravotního oslabení jsou onemocnění, záněty dýchacího aparátu a chudokrevnost. [13]

4.7 Zdravotní postižení

Tento pojem nelze zcela jednoznačně definovat. Pro potřebu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je zdravotní postižení vymezeno jako: *„tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby.“* [14] Může být také charakterizováno jako*: „dlouhodobý nebo trvalý stav, který nelze léčbou zcela odstranit, lze však nepříznivý dopad zdravotního postižení zmírnit soustavou promyšlených opatření.“* (Hart, Hartlová, 2000, s. 442) Zdravotní postižení podle oblasti postižení je možné dále klasifikovat jako tělesné, zrakové, sluchové, mentální, duševní a kombinované. [13] Jiným úhlem pohledu je možné rozlišovat postižení tělesné, pohybové, vnitřních orgánů a kůže, zrakové postižení, mentální postižení, duševní postižení a poruchy chování, sluchová, hlasová a řečová postižení. [15, s. 6] Handicapované osoby mohou žít ve svých rodinách, v ústavní péči či v komunitním bydlení s různou mírou podpory. (Kainc, 2019, s. 11) Tyto osoby mohou pobírat invalidní důchod. [15, s. 20] Tyto osoby dále mohou využívat rozličné kompenzační pomůcky. [15, s. 12]

4.8 Mezinárodní klasifikace funkčnosti, postižení a zdraví

Jedním z vodítek pro hlubší porozumění této problematice je Mezinárodní klasifikace funkčnosti, postižení a zdraví (ICF). Jedná se o nástroj určený pro politiky, úředníky, lékaře, zdravotníky, sociální pracovníky i samotné zdravotně postižené osoby a jejich blízké. [16, s. 6] Má sloužit k lepšímu poznání reálných možností handicapovaných osob s cílem jejich integrace do většinové společnosti. [16, s. 6] Tato klasifikace

uplatňuje tzv. biopsychosociální model pohledu na věc. [16, s. 8 - 9] Funkčností se rozumí všechny tělesné funkce, aktivity a participace. [16, s. 2]

Postižení je zde chápáno jako pojem, pod který spadají různé tělesné vady, omezení aktivit a omezení participace. [16, s. 2] Postižení vzniká narušením funkčnosti na těchto úrovních. Porucha nebo choroba pak vzniká jako výsledek vzájemné interakce mezi tělesnou strukturou, tělesnými funkcemi, aktivitou, participací a externími environmentálními faktory i interními osobními faktory. [16, s. 9] Environmentální faktory myslíme například terén, klima, architektonickou stavbu vnější prostředí, postoj okolí, ale také právní a sociální systém daného státu. Osobními faktory představují například věk, pohlaví, rodinné vzory, sociální zázemí, vzdělání, zaměstnání, osobní zkušenosti, vzorce chování jednotlivce a jeho charakter. [16, s. 10]

4.8.1 Průkaz OZP

O tento průkaz si může zažádat osoba s tělesným, duševním, smyslovým handicapem, nebo autismem, která přesáhla věk jednoho roku a je v důsledku svého postižení trpí výrazným omezením mobility či prostorové orientace. Tento stav musí mít dlouhodobý charakter a je posuzován v souladu s § 9 odstavce 3 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a souvisejících zákonů. Vyhláška č. 388/2011 Sb., určuje, které zdravotní stavy jsou důvodem pro vydání konkrétního druhu tohoto průkazu. [17]

Žádost je podávána na kontaktním pracovišti pobočky Úřadu práce příslušné podle bydliště žadatele. Je možné tak učinit osobně v listinné podobě, odesláním vyplněné žádosti poštou nebo ve formě odeslání s elektronickým podpisem či odesláním přes datovou schránku. [17] [18] Možné je také podání v zastoupení na podatelně úřadu či podání na základě plné moci. [18] K podání žádosti je zapotřebí mít u sebe občanský průkaz. V případě podání učiněném za dítě do 15 let pak rodný list či případně rozhodnutí soudu o ustanovení opatrovníka. Tato instituce pak pošle místně příslušné pobočce OSSZ žádost o posouzení zdravotního stavu této osoby. [17] Tato žádost je pak poslána obvodnímu lékaři, který vyplní potřebný dokument na základě lékařských zpráv specialistů, které by neměly být starší než 3 měsíce. Žádost je pak přeposlána posudkovému lékaři. [18]

Krajská pobočka Úřadu práce pak žádosti vyhoví či ji zamítne. [17] Může také dojít k situaci, že bude žadateli přiznán jiný typ průkazu OZP, než původně žádal. [18] V obou případech je žadatel vyrozuměn do 5 pracovních dní. V návaznosti na výsledek řízení lze podepsat souhlas či nesouhlas s posudkem. [18] Žadatel se může pak odvolat na kontaktním pracovišti Úřadu práce, kde žádost podal do 15 dnů. Posudková komise odvolání posoudí. O tomto odvolání poté vydá rozhodnutí MPSV v rozmezí 1 až 1,5 roku. Krajská pobočka Úřadu práce po dodání fotografie a uhrazení správního poplatku vydá zmíněný průkaz do 10 kalendářních dnů. [17] [18] Musí být převzat osobně. [18] Je možno žádat o prodloužení platnosti průkazu OZP za obdobných podmínek a obdobném postupu jako při jeho vydání. [18]

Při ztrátě je držiteli vydán nový za správní poplatek 200 Kč. V případě odcizení během přepadení je po doložení potřebných dokumentů vydán zdarma. Nemusí být nutně vyzvednut osobně, možné je to také v zastoupení. V období od nahlášení ztráty do vydání nového průkazu oprávněný držitel pozbývá z jeho držení vzešlých výhod. Zemře-li držitel průkazu, je třeba, aby některý rodinný příslušník telefonicky o tom zpravil příslušné kontaktní pracoviště Úřadu práce. Dále je třeba úřadu sdělit, zda zesnulý pobíral příspěvek na mobilitu či péči. Po vystavení úmrtního listu je třeba předat jeho kopii zmíněnému úřad spolu s průkazem OZP. Držitelé všech typů tohoto průkazu pozbývají v zahraničí zmíněných výhod. [18]

4.8.2 Průkaz OZP - TP

O tento druh průkazu OZP může žádat osoba, která je středně těžce postižena v oblasti mobility nebo prostorové orientace, včetně osob s autismem. Takový člověk nemá omezenou mobilitu v rámci svého domova. Mimo své bydliště je schopen omezeného pohybu a potíže mu činí překážky a pohyb v nerovném terénu. Tato osoba je pak schopna dobré orientaci v rámci svého domova a špatná schopnost orientace se projevuje pouze ve venkovním prostředí. Tato osoba může čerpat benefity z okruhu tzv. 1. stupně mimořádných výhod ve formě vyhrazeného sedadla v MHD či jiném prostředku pravidelné veřejné dopravy s výjimkou těch, kde je k sezení zapotřebí místenky. [17] [18] Tato osoba má také přednost při osobním projednávání své záležitosti na úřadech, pokud by tato situace vyžadovala delší čekání ve formě stání. [17] Na základě zvláštní žádosti jí může být přidělen tzv. euroklíč. To je univerzální klíč odemykající bezbariérové toalety v rámci Česka. [18]

4.8.3 Průkaz OZP - ZTP

O tento druh průkazu OZP může žádat osoba, která je těžce postižena v oblasti mobility či prostorové orientace včetně autismu. Tato osoba se může bez problémů pohybovat pouze doma, ve venkovním prostředí pouze velice obtížně a navíc na krátkou vzdálenost. Tato osoba je dále schopna se spolehlivě orientovat doma a ve venkovním prostředí jenom obtížně. Následující benefity spadají do tzv. 2. stupně mimořádných výhod. [18] Držitel tohoto typu průkazu OZP má nárok na obdobné výhody jako držitel předchozího typu tohoto průkazu. Dále může využít možnost bezplatné přepravy v MHD nebo slevu ve výši 75 % při zakoupení jízdenky do druhé třídy osobního vlaku či rychlíku nebo při zakoupení jízdenky pro přepravu pravidelnou autobusovou linkou v rámci tuzemské přepravy. [17]

Držiteli tohoto typu průkazu OZP může být dále zdarma zapsán automobil do registru motorových vozidel a vydán řidičský průkaz. Nemusí také platit ekologickou daň. V případě zakoupení vozidla částečně hrazeného z příspěvku na motorové vozidlo může být držiteli vráceno DPH do částky 100 000 Kč. Chce-li si nechat ověřit podpis na úřadě, je osvobozen od poplatku za tento úkon. Nemusí také platit dálniční poplatky s výjimkou sluchově handicapovaných osob. [18] Tato osoba může také obdržet slevu při vstupu na různé kulturní a sportovní akce, neexistuje na ni však právní nárok. [17]

4.8.4 Průkaz OZP - ZTP/P

Na tento druh průkazu OZP má nárok osoba, která má těžké nebo úplné postižení mobility či prostorové orientace včetně autismu. Stav této osoby již vyžaduje průvodce. Tento člověk disponuje schopností samostatného pohybu pouze doma se značnými komplikacemi či úplně postrádá schopnost samostatného pohybu. Ve venkovním prostředí nemůže chodit vůbec, je nucen se pohybovat na vozíku a nemusí disponovat vůbec schopností prostorové orientace. [17] Jedná se tzv. 3. stupeň mimořádných výhod. [18] Tato osoba může využít obdobné výhody jako držitel předešlého typu průkazu OZP a navíc má nárok na bezplatnou přepravu svého průvodce na pravidelných linkách veřejných dopravních prostředků. Jedná-li se o osobu úplně či prakticky nevidomou bez doprovodu průvodce, má nárok na přepravu svého vodícího psa zdarma. [17]

Pouze ČD upravují požadavky na osobu průvodce. Podle těchto pravidel nesmí tuto osobu doprovázet jiný držitel průkazu OZP typu ZTP či ZTP/P a zároveň nesmí být mladší 10 let. Osobu nevidomou však může doprovázet osoba mladší 10 let. [18] Tato osoba může dostat slevu při zakoupení vstupenky se slevou na kulturní a sportovní akci za stejných podmínek jako držitel předchozího typu průkazu OZP. [17]

Obrázek 2 - Vzor průkazu OZP - ZTP/P - rubová strana [3, upraveno]

4.8.5 Parkovací průkaz

Celým názvem parkovací průkaz označující vozidlo přepravující osobu těžce zdravotně postiženou je doklad opravňující držitele průkazu OZP typu ZTP a ZTP/P k parkování či pouze stání na vyhrazených místech. (Ministerstvo dopravy, 2015) [18] Je na volbě konkrétního vlastníka parkoviště, zda je toto místo zpoplatněné či nikoliv. Tento dokument dále opravňuje svého držitele k vjezdu a zastavení v zákazu vjezdu i s dodatkovou tabulkou či do pěší zóny v naléhavých případech po dobu nezbytně nutnou. Může také zdarma zaparkovat své auto na vyznačených parkovacích plochách v rámci konkrétní pěší zóny. Je-li držitel zároveň vozíčkářem, má nárok na vlastní vyhrazené parkovací místo před svým domem. [18] Je vydáván sociálním odborem úřadu obce s rozšířenou působností, do jehož správního obvodu spadá bydliště žadatele. Průkaz je vydáván s platností na 10 let. Před vydáním této veřejné listiny musí žadatel dodat svou fotografii. (Ministerstvo dopravy, 2015) Tento průkaz opravňuje k parkování na vyhrazených místech také v rámci EU. [18]

Obrázek 3 - Parkovací průkaz - rubová strana

4.9 Cestovní ruch

„Cestovním ruchem rozumíme soubor činností zaměřených na uspokojování potřeb spojených s cestováním a pobytem osob mimo místo trvalého bydliště a obvykle ve volném čase za účelem odpočinku, poznávání, zlepšení zdraví, rozptýlení a zábavy, kulturního a sportovního vyžití, služebních cest a získání komplexního zážitku.“ (Gúčik In Orieška, 2007, s. 5) Politika CR reprezentuje veškerá rozhodnutí vlády určitého státu, která učiní nebo také neučiní v ekonomickém odvětví CR. (Linderová, 2011, s. 69)

4.10 Sociální cestovní ruch

V souladu s mezinárodními právem (např. Úmluva o právech osob se zdravotním postižením) jsou handicapovaní lidé rovní ve svých právech nehandicapovaným lidem. (Česká republika, 2010, s. 99 - 100) Podle článku 21 odstavce 1 Listiny základních práv Evropské unie je zakázána diskriminace osob se zdravotním postižením a v souladu s článkem 26 je také kladen důraz na jejich začlenění do společnosti. (EU, 2010, s. 8 - 9) Jedním z těchto práv je také právo cestovat. [19]

Podle definice Evropské unie se jedná o „cestovní ruch pro všechny“. Z pohledu forem cestovního ruchu se tedy jedná o mládežnický a seniorský CR, CR zdravotně handicapovaných osob a CR nízkopříjmových rodin. Jedná se tedy především o cestování studentů, seniorů a dalších nízkopříjmových skupin obyvatelstva. (Linderová, 2011, s. 68 - 69) Motivy k účasti na této formě CR jsou např. rekreace, upevnění zdraví, poznání. (Linderová, 2011, s. 70) Z jistého úhlu pohledu se jedná o kompenzaci sociálních nerovností. (Linderová, 2011, s. 69)

Politika podpory sociálního CR je součástí sociální politiky a politiky CR konkrétního státu. (Linderová, 2011, s. 69) Stát pro účely realizace této politiky může využít ekonomických, sociálně – komunikačních, legislativních, zdravotnických, koordinačních nebo vynucovacích nástrojů. Ekonomická podpora sociálního CR ze strany státu může nabývat formy zlevněného jízdného pro seniory, grantů na pobyty, státního příspěvku na rekreaci nebo voucherů na lázeňské pobyty. Sociálně komunikačním nástrojem může např. specializovaný webový portál. Koordinačním nástrojem rozumíme vzájemnou spolupráci specializovaných vládních agentur či obdobných neziskových organizací s podniky CR. (Linderová, s. 76 - 77)

4.11 Sociální politika

„Sociální politika je nástrojem, kterým stát občanům zabezpečuje jejich sociální práva s cílem zdokonalit způsob a kvalitu života každého jednotlivce při respektování jeho prospěchu, tak že neomezuje práva ostatních.“ (Linderová, 2011, s. 69)

4.12 Porucha hybnosti

Jedná se omezení či znemožnění pohybu jedince zejména v důsledku nesprávného prenatálního vývoje pohybového ústrojí či jeho porušením při úrazu nebo v důsledku prodělané nemoci. Toto omezení však může vzniknout i jako následek nemoci či úrazu, která pohybové ústrojí přímo nezasáhne. Může se jednat o trvalý nebo přechodný stav. Osoby s postižení hybnosti lze rozdělit na tělesně postižené osoby, nemocné osoby a zdravotně oslabené osoby. Zmíněná porucha může vypuknout v lehké, střední či těžké formě. Na základě kritéria samostatné schopnosti mobility sem spadají mobilní jedinci, částečně imobilní jedinci a imobilní jedinci. Mobilní jedinci jsou schopni se hýbat zcela samostatně. Částečně imobilní jedinci, jsou schopni samostatného pohybu s asistencí či za podmínky užití speciálního zařízení. Imobilní jedinci jsou zcela neschopni samostatného pohybu. [13]

4.13 Tělesné postižení

Tělesným postižením neboli handicapem se míní: *„postižení, které brání mobilitě, pracovní činnosti.“* Z časového hlediska se může jednat o trvalé nebo přechodné postižení. Z hlediska původu tohoto postižení může být vrozené nebo získané. (Hartl,

Hartlová, 2000, s. 442) V roce 2018 u nás žilo 830 500 občanů s tělesným postižením. [20]

Toto postižení lze klasifikovat mj. na základě doby jeho vzniku nebo dle oblasti tělesného postižení. Podle doby vzniku handicapu lze rozlišit vrozený či získaný handicap. Do kategorie vrozených handicapů řadíme tělesná postižení vzniklá krátce po porodu dítěte. Může se jednat například o vrozené deformace lebky nebo o vrozené deformace obličeje. Často se vyskytujícími obličejovými vadami jsou rozštěp rtu, rozštěp čelisti nebo rozštěp patra. Člověk se může také narodit s poruchami velikosti lebky. Je-li lidská lebka nezvykle malá, nazýváme tento stav mikrocefalem. Je-li naopak abnormálně velká, nazýváme takový stav makrocefalem. Jedním z příčin tělesného postižení může být také rozštěp páteře nebo vrozené vady končetin. Handicap může vzniknout také jako důsledek růstových odchylek, ať již v důsledku chorobného růstu celého těla neobvykle malého či naopak velkého. Příčina se však může skrývat i v chorobném růstu některých částí lidského těla. Lidská osoba se může stát postiženou i na základě prodělané centrální či periferní obrny. [13]

Získané handicapy jsou reprezentovány různými deformacemi, handicapy vzniklými v důsledku utrpěných úrazů či prodělaných nemocí. Tělesné postižení může tedy vzniknout například mj. v důsledku poúrazového onemocnění mozku a míchy či poškozením nervových spojení. V handicap může také vyústit např. dětská infekční obrna, dětská obrna, revmatismus, Perthesova nemoc, myopatie atd. [13]

V závislosti na oblasti tělesného postižení pak lze rozlišit obrny, deformace, malformace a amputace. Obrny mají za následek různou míru omezení schopnosti samostatného pohybu postiženého či dokonce úplnou neschopnost aktivního pohybu. Deformacemi rozumíme vrozené nebo získané vady projevující pozměněním tvaru konkrétního orgánu či specifické části těla. Malformací označujeme vrozenou vývojovou vadu, která svého nositele znetvořuje. Příkladem malformace lze označit rozštěp rtu, polydaktilii nebo aplazii. Amputací rozumíme odstranění menší části lidského organismu, v tomto kontextu se jedná především o odstranění ruky nebo nohy. Následující choroby jsou častou příčinou vzniku tělesného postižení. [13]

4.14 Dětská obrna

Představuje nakažlivé onemocnění virového původu napadající páteřní míchu. Nákaza dítěte touto chorobou může vyústit v těžkou obrnu zapříčiňující pozdější tělesné deformace. Na území Česka se ji podařilo vymýtit pomocí povinného očkování. [13]

4.15 Dětská mozková obrna (DMO)

Tato nemoc je také známa jako paréze celebrální infantilní. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 399) Jedná se chorobu nervového původu vznikající v důsledku poškození mozku dítěte před jeho narozením nebo jako dopad komplikovaného porodu či úrazem již narozeného dítěte. Tato choroba se projevuje širokou mírou mentální retardace, některými dalšími smyslovými poruchami, dysartirií atd. Existuje několik forem DMO. Toto onemocnění postihuje svého nositele různými tělesnými vadami. Formy dětské mozkové obrany lze rozdělit na spatické a nespatické. [13]

Následující formy DMO jsou označovány jako tzv. spatické. Diparetická forma DMO je známa také jako Littleova nemoc. Tato nemoc způsobuje degeneraci nohou, které jsou výrazně zkráceny a zeslabeny. Obě nohy jsou v úrovni bérců či stehen překříženy a tak osoba postižená touto nemocí může pouze s asistencí či s oporou berlí. Diparetická paukostatická forma je o něco vzácnější než ta předchozí s absencí zkřížených nohou. Poškození mozečku se zde projevuje ve formě zhoršených motorických funkcí. Hemiparetická forma postihuje pouze jednu ruku či nohu na levé či pravé straně těla. Ruka je trvale deformována ohnutím v oblasti loktu, zatímco noha stejné poloviny těla se napíná. Tato osoba tak musí chodit po špičce této nohy, aby se mohla pohybovat. Oboustranná hemiparetická forma se projevuje degenerací všech končetin a to v takové míře, že dochází vážnému omezení hybnosti jednotlivce. Tyto děti jsou tak zcela imobilní a nemohou ani hýbat rukama. Kvadruparetická forma DMO dopadá na ruce i nohy postiženého. Vyskytuje se ve dvou druzích. U prvního druhu jsou výrazně postiženy zejména ruce i u druhého nohy. [13]

Následující formy DMO jsou tzv. nespatické. Sem patří hypotonická forma DMO známa také jako tzv. chabá obrna. Propuká do 3 let věku dítěte, poté obvykle přechází do některé spatické nebo dyskinetické formy. Pokud se nerozvine do zmíněných forem, postihuje svého nositele těžkou mentální retardací a ochabováním svalů. Dyskynetická

(extrapyramidová) forma se projevuje různými samovolnými pohyby svalů či jednotlivých částí lidského těla nebo krouceném trupu. [13]

4.16 Perthesova nemoc

Jedná se o nekrózu hlavice kyčelní kosti, která napadá děti ve věku 3 až 10 let. Je to velmi závažná choroba vyžadující dlouhodobé léčení a znehybnění pacienta. [13]

4.17 Revmatismus

Pod tímto názvem se skrývá onemocnění různých částí pohybového ústrojí a páteře z rozličných příčin a celá škála zdravotních komplikací. Může propuknout ve své akutní formě, může se jednat také o vleklý kloubní revmatismus. Lze sem zařadit i chorobu s poněkud poetickým názvem tanec sv. Víta. [13]

4.18 Myopatie

Jiný název pro tuto chorobu je progresivní svalová distrofie. Jde o svalové onemocnění vzešlé z geneticky přenosné metabolické poruchy způsobující degeneraci svalů na vazivo. [13]

4.19 Berechtěvova nemoc

Je také známa pod názvem spondylartritida. Tato nemoc byla poprvé popsána V. M. Berechtěvem v roce 1892 a byla po něm pojmenována. Člověku trpícímu touto chorobou se říká berechtěvik. Představuje komplexní chronické onemocnění zejména mužů v mladém věku. Postihuje hlavně mohutnější ramenní a kyčelní klouby a meziobratlové ploténky. U těchto kloubů dochází k pozvolnému vápenatění kloubů. v důsledku toho pak k omezení pohybové schopnosti osob postižených touto chorobou. Rozvoj nemoci lze však omezit příhodným životním stylem a cvičením. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 346)

4.20 Paraplegie a kvadruplegie

Je odborný pojem označující celkové ochrnutí obou nohou. Paraplegie hysterická představuje druh funkčního handicapu při absentujícím poškození centrální nervové soustavy. Paraparézou rozumíme částečné ochrnutí nohou nebo rukou. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 398) Kvadruplegie označuje stav, kdy jedinec trpí ochrnutím rukou i nohou. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 283)

4.21 Vozíčkáři

Pro účely této bakalářské práce se pojmem vozíčkář rozumí tělesně postižená osoba využívající ke svému pohybu invalidní vozík. Invalidní vozík je zařízení umožňující pohyb některým osobám s handicapem. Tyto vozíky podle principu svého pohonu dělíme na mechanické či elektrické. Některé mechanické vozíky je možné složit pro skladnější přepravu. Někteří vozíčkáři využívají služeb osobní asistence. Jedná se o druh sociální služby určené dětem, dospělým či seniorům, kteří z důvodu chronické nemoci, zdravotního postižení či obtíží se stárnutím nemohou sami zastat některé praktické úkony. [21]

Obrázek 4 - Mechanický invalidní vozík

4.22 Ostatní pohybově handicapované osoby

Ostatními pohybově handicapovanými osobami se pro účely této bakalářské práce rozumí tělesně postižená osoba, která nevyužívá ke svému pohybu invalidní vozík.

4.23 Zrakově handicapované osoby

4.23.1 Klasifikace

Zrakově handicapovaná osoba je člověk, který i navzdory různým formám korekce ve formě čoček, dioptrických brýlí, operace či medikace je svým zrakem stále omezován v běžných činnostech. Nelze sem tedy zahrnout člověka nosícího dioptrické brýle bez omezení v běžném životě. [13]

Zrakové postižení je možno rozlišit na základě více kritérií. Jedním z těchto přístupu je například rozdělení podle typu zrakového handicapu či jeho stupně. Podle typu zrakového postižení rozlišujeme osoby se ztrátou zrakové schopnosti, osoby s postižením zorného pole, osoby s okulometrickými poruchami, osoby s problémy ve zpracování zrakových podnětů a osoby s poruchami barvocitu. Podle stupně zrakového postižení lze zrakově handicapované osoby klasifikovat jako nevidomé osoby, osoby se zbytky zraku, osoby slabozraké, osoby s poruchami binokulárního vidění. [13]

Někteří autoři dále uvádějí klasifikaci z hlediska doby vzniku zrakového postižení, z hlediska etiologie a z pohledu délky trvání zrakového postižení. Podle doby vzniku zrakového handicapu lze rozlišit osoby se zrakovým handicapem vrozeným či získaným. Z pohledu etiologie lze klasifikovat zrakový postižení jako poruchu orgánovou či funkční. Podle doby trvání zrakového postižení lze odlišit osoby se zrakovým handicapem krátkodobým, dlouhodobým nebo také chronickým a opakujícím se. [13] V roce 2018 v ČR bylo 252 400 osob se zmíněným handicapem. [20]

4.23.2 Osoby se ztrátou zrakové schopnosti

Na základě vyšetření zraku je pacientovi zjištěna zraková ostrost, která je uváděna tzv. vizem. Jedná se o zlomek vyjadřující metrickou vzdálenost, ze které zrakově handicapovaná osoba přečte stejně velké písmeno jako osoba bez zrakového handicapu. Vizus člověka s nepoškozeným zrakem je 6/6. [13]

4.23.3 Osoby s postižením zrakového pole

Předmětem oftalmologického vyšetření může být také velikost zorného pole pacienta. Mezi takové anomálie patří jeho zúžení, omezení či jiné menší výpadky. Na základě zmíněného vyšetření lze osobě se zrakovým handicapem diagnostikovat střední slabozrakost, silnou slabozrakost, těžce slabý zrak, praktickou nevidomost či úplnou nevidomost. Zmíněné druhy zrakového postižení jsou běžně označovány jako kategorie zrakového postižení 1 až 5. [13]

4.23.4 Osoby okulomotorickými poruchami

Jedná se o handicap vzešlý z porušené koordinace pohybu očí. Tyto osoby zažívají těžkosti při činnostech vyžadující využití obou očí, když mají sledovat pohybující předmět nebo předmět, který se naopak přibližuje. [13]

4.23.5 Osoby s problémy ve zpracování zrakových podnětů

Je způsobena poškozením zrakových center v mozkové kůře během dětského věku. Tento jev se odborně nazývá kortikální poškození zraku či korová slepota. Tento handicap je tedy způsoben změnami v mozku, aniž by byla poškozena sítnice či zrakový nerv. Tato tak osoba není schopna spojit tuto zrakovou informaci v kombinaci s vjemy ostatních smyslů. [13]

4.23.6 Osoby s poruchami barvocitu

Významnou úlohou zraku je mj. rozpoznat jednotlivé barvy. Je to důležité také z hlediska při výkonu profesionálních činností. [13] Neméně důležitá je také schopnost rozeznat barvy např. při řízení automobilu.

4.23.7 Osoby nevidomé a osoby se zbytky zraku

Je to nejvážnější zrakový handicap. Mezi tyto osoby řadíme jedince, kteří dosáhli úrovně nevidomosti. Ta je definována jako již nevratné snížení centrální zrakové ostrosti pod úroveň 3/60 – světlocit. Osoby nevidomé lze dále roztřídit do 3 skupin. Jednou z těchto skupin je praktická nevidomost. Praktická nevidomost se může projevovat snížením centrální zrakové ostrosti pod 3/60 až do 1/60. Může být též postihovat svého nositele poklesem zrakové ostrosti obou očí pod 10°, avšak není

rozsáhlejší než 5°poblíž centrální fixace. Skutečná nevidomost je definovaná jako snížení centrální zrakové ostrosti pod 1/60. Oboustranné zorné pole je menší než 5°a to bez porušení centrální zrakové fixace. Dále do této kategorie spadá i tzv. plná slepota, jedná se o světlocit s chybnou světelnou projekcí až do ztráty světlocitu. [13]

Nevidomost lze získat během života jedince či může být vrozená. Příčinami může být mj. postup očních vad, glaukom, katarakta, odchlípení sítnice. Může se však jednat i vrozenou vadu získanou v důsledku genetické dispozice, infekcí či pohlavními onemocněními matky v průběhu prenatálního vývoje plodu. Nevidomé osoby v důsledku absence zraku musí využívat ostatních smyslů, aby získali komplexní přehled o situaci ve svém okolí. Využívají speciální bodové tzv. Braillovo písmo, které lze číst dotykem prstu. Pro psaní Braillovým písmem je zapotřebí tzv. Pichtův stroj. Osoby se zbytky zraku tvoří přechodnou kategorii mezi slabozrakými osobami a nevidomými osobami. [13]

4.23.8 Slabozraké osoby

Tyto osoby mají zhoršené vizuální vnímání na úrovni slabozrakosti. Toto postižení má orgánový původ a vždy postihuje obě oči. Navzdory užití optických brýlí či čoček toto postižení stále omezuje své nositele v běžném životě. Projevuje se poklesem zrakové ostrosti na jednom z očí pod 6/18 – 3/60 včetně. Slabozrakost lze získat během života jedince či může být vrozená. Může být způsobena degenerací oka z obdobných příčin jako u nevidomosti. [13]

4.23.9 Osoby s poruchami binokulárního vidění

Pod pojmem binokulární vidění rozumíme vidění za pomocí dvou očí s podmínkou jejich oboustranné koordinace. Jednou z poruch binokulárního vidění je šilhavost odborně zvaná strabismus. Lze ji charakterizovat jako poruchu rovnovážného postavení očí. Dalším příklad tohoto druhu zrakového handicapu je tupozrakost neboli amblyopie. Jedná se o funkční vadu zraku projevující poklesem ostrosti vidění bez objektivně prokázané anomálie. [13]

4.24 Sluchově handicapované osoby

4.24.1 Sluchové postižení a sluchová porucha

Sluch je důležitým lidským smyslem, protože většina informací o našem okolí je čerpána prostřednictvím sluchu. Má rozhodující dopad na celkový vývoj osobnostní i řečový vývoj jedince a jeho začlenění do společnosti. Sluchovým postižením označujeme: *„sociální důsledek ztráty sluchu, kterou už není možné plně kompenzovat nejrůznějšími technickými pomůckami.“* V tomto kontextu se lze setkat také s pojmem sluchová vada. Jedná se poškození sluchového orgánu či jeho funkce a následnou degradaci sluchového vnímání. Tuto skupinu handicapovaných osob tvoří neslyšící osoby, nedoslýchavé osoby, ohluchlé osoby a osoby s kochleárním implantátem. Tyto osoby tvoří velice různorodou skupinu handicapovaných. [13] V ČR žilo roku 2018 134 900 tímto způsobem handicapovaných osob. [20]

4.24.2 Neslyšící a nedoslýchavé osoby

U neslyšících osob je sluch již narušen do té míry, že tyto osoby neslyší mluvené slovo ani při maximálním zesílení. Nedoslýchavost může být vrozená či získaná. Častým důvodem jejího vzniku je zpožděný řečový vývoj jedince. Toto postižení se projevuje částečnou ztrátou sluchu, kterou je možné nahradit elektroakustickými kompenzačními pomůckami. Lehce nedoslýchavá osoba špatně vnímá zvukové podněty v hluku a nerozumí šeptanému projevu. Tato osoba rozumí hlasité komunikaci, která probíhá ze vzdálenosti 3 metry a dále. Naopak řečový projev takto handicapované osoby nebývá nikterak deformován. Středně nedoslýchavé osoby vnímají mluvenou řeč ze vzdálenosti 1 až 3 metrů. Špatně se komunikuje s takto postiženou osobou v hlučném prostředí, protože silný hlasový projev jí není slyšen. Slovní projev je srozumitelný, navzdory četné nesprávné artikulaci. Těžce nedoslýchavé osoby rozumí mluvenému slovu s odchylkami jenom v bezprostřední blízkosti svého ucha. [13]

4.24.3 Ohluchlé osoby

Osoby ohluchlé ztratily svou schopnost slyšet v období završování svého řečového vývoje či po jeho skončení. Osoby s kochleárním implantátem podstoupily operaci spočívající v umístění speciálního přístroje do prostoru hlemýždě vnitřního ucha.

Tato operace navrací sluch osobám s porušeným Cortiho orgánem, které však mají stále funkční sluchový nerv. [13]

4.24.4 Klasifikace sluchových poruch

Na základě klasifikace WHO podle velikosti sluchové ztráty rozeznáváme lehkou, střední, středně těžkou a těžkou sluchovou poruchu a úplnou ztrátu sluchu. Lehká sluchová porucha postihuje svého nositele ztrátou sluchu o velikosti 26 – 40 dB. Střední sluchová porucha znevýhodňuje jedince sluchovou ztrátou o velikosti 41 – 55 dB. Středně těžká sluchová porucha se vyznačuje sluchovou ztrátou o velikosti 56 – 70 dB. [13]

Podle místa vzniku sluchové vady mluvíme o převodní, percepční, smíšené a centrální sluchové vadě. V případě převodní sluchové vady je původ této vady ve vnějším až středním uchu. Percepční sluchová vada vzniká v důsledku poškození vlasových buněk ve vnitřním uchu a ušních nervů. Smíšená sluchová vada má původ v kombinaci důvodů vzniku obou předchozích poruch. Centrální sluchová vada vzniká poškozením sluchových center v mozku. Podle doby vzniku sluchové vady prelingvální a postlingvální. Prelingvální sluchová vada může být vrozená či získaná do šesti až sedmi věku před dokončením řečového vývoje dítěte. Poslingvální sluchová vada vzniká po dokončení řečového vývoje jedince. [13]

4.25 Mentálně handicapované osoby

Mentálním handicapem rozumíme různé úrovně mentální retardace. Pod tímto pojmem hledejme nízké úrovně IQ. (Šnýdrová, 2008, s. 39) Inteligence je poměrně široký pojem zahrnující celou škálu rozumových dovedností, nelze ji tak zcela jednoznačně definovat. Podle definice W. Sterna je inteligence: *„schopnost učit se ze zkušenosti, přizpůsobit se, řešit nové problémy, používat symboly, myslet, usuzovat, hodnotit a orientovat se v nových situacích na základě určování podstatných souvislostí a vztahů.“* (Hartl, Hartlová, 2000, s. 233) Inteligence je měřena pomocí testů IQ. Inteligenční kvocient je určen jako podíl mentálního věku a skutečného věku hodnoceného a násobku čísla 100. Poté je dosažená hodnota IQ konkrétního jedince srovnávána s průměrným IQ v jeho věkové skupině. Inteligenční kvocient znamená, jak moc se výkon konkrétního jedince liší od průměrného výkonu v jeho věkové kategorii (průměrný výkon

v jeho věkové kategorii je určen při sestavování tohoto testu jako poměr mediánu a standardní odchylky měření). (Šnýdrová, 2008, s. 38 - 39) V roce 2018 v České republice žilo 50 800 osob mentálně handicapovaných. [20]

Tabulka 1 - Klasifikace mentální retardace podle WHO

Hodnoty IQ	Klasifikace IQ
<1 - 20>	Hluboká mentální retardace (idiocie)
<20 - 34>	Těžká mentální retardace (idiocie)
<35 - 49>	Střední mentální retardace (imbecilita)
<50 - 69>	Lehká mentální retardace (debilita)
<70 - 80>	Slaboduchost, mírná duševní zaostalost

Zdroj: Šnýdrová, 2008, s. 39, upraveno

4.26 Autismus

Jedná se o mentální poruchu. Pod tímto pojmem rozumíme poruchu vztahu k realitě projevující se izolovaností od vnějšího světa, egocentrickým a nerealistickým myšlením. Jedním z druhů autismu je dětský autismus, který představuje formu autismu, která vzniká u dětí od 3 let věku. Tyto děti mají nedostatečné komunikační schopnosti, mají své rituály, jejichž narušení se projevuje impulsivními reakcemi. Tato porucha bývá až čtyřikrát častější u chlapců než u dívek. Může být spojeno s různými chorobnými strachy, poruchami příjmu jídla, impulsivními výstupy, agresivitou i sebepoškozováním. Navzdory televizním stereotypům je častá u jedinců s mentálním handicapem i u jedinců s běžnými hodnotami IQ. Může se rozvinout během dospívání. (Hartl, Hartlová, 2000 s. 63)

Dalším druhem je atypický autismus. Vzniká během vývoje jedince do 3 let jeho života. Unikátní je faktem, že tato osoba postrádá jeden nebo dva diagnostické kategorie autismu. Laicky řečeno tato osoba nemusí dodržovat své rituály, jejichž narušení ze strany okolí obvykle velice těžko snáší nebo nevykazuje anomálie v běžné komunikaci či běžném sociálním kontaktu. Hojně se vyskytuje u jedinců s výraznou mentální retardací a s řečovou poruchou. (Hartl, Hartlová, 2000 s. 63)

4.27 Downova nemoc

Je také známa jako mongolizmus. Byla pojmenována podle svého objevitele J. L. H. Downa, který ji poprvé popsal roku 1867. Tato nemoc je zapříčiněna chromozomální odchylkou lidského plodu. Tato choroba se projevuje zakulacenou hlavou se zúženými očními otvory a zbytnělou šíjí oproti zdravému člověku. Ruce této osoby jsou vybaveny zkrácenými prsty. Intelekt této osoby je omezen na úroveň desetiletého dítěte. Jsou však známy i mírnější formy tohoto onemocnění. Vyšetřením v období těhotenství lze zaznamenat až 60 % výskytu této choroby. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 346)

4.28 Transformace sociálních ústavů

V současnosti probíhá v krajích našeho státu tzv. transformace sociálních ústavů. Jedná se o integraci osob s lehčími formami zdravotních postižení prostřednictvím komunitního bydlení ve formě bytů či rodinných domků s asistencí. Tento přístup umožňuje snížit lůžkovou kapacitu sociálních ústavů. Případně je pak možné uvolnit objekt zámku či hradu jiným potřebám kraje či ho opět otevřít veřejnosti coby regionálně významnou atraktivitu CR. Pro představu Pardubický kraj začal takto transformovat všechny své pobytové ústavy určené pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením. V návaznosti na tuto transformaci je také plánováno otevření hradu Rychmburk a zámku Bystré veřejnosti. (Kainc, 2019, s. 11) Stejná transformace probíhá také v rámci Domova Kamélie na zámku v Křižanově s ubytováním různě handicapovaných klientů nejen v rodinných domcích v Křižanově, ale i ve Velkém Meziříčí, Kadolci, Osové Bitýšce a Bystřici nad Pernštejnem. [22]

4.29 Bezbariérové WC

Rozměry tohoto druhu sociálního zařízení jsou určeny vyhláškou č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečující bezbariérové provozování staveb. Záchodová kabina bezbariérového WC musí být minimálně 1800 mm široká a 2150 mm hluboká. Pokud se jedná o vestavbu do dokončené stavby, může být kabina 1600 mm široká a 1600 mm hluboká. Jedná-li se o WC s využitím asistence, musí být široká alespoň 2200 mm a hluboká alespoň 2150 mm. Tato kabina musí být vybavena záchodkem, umyvadlem, háčkem pro odložení šatstva a košem na odpadky. Dveře musí být minimálně široké 800 mm. Pokud se jedná o obytné prostory, tak jejich šířka musí

být alespoň 900 mm. Je nutné, aby se tyto dveře otevíraly směrem do prostoru další místnosti. Dveře musí být vybaveny madlem ve výši 800 až 900 mm. Tyto dveře musí být odemykatelné zvenčí. [23]

Záchod musí být vzdálen od postranní zdi 450 mm. Čelní část záchodu je vzdálena od zadní zdi kabiny 700 mm. Na záchodek musí být možné si sednout zepředu, zešikma nebo z boku. Jedná-li se o toaletu postavenou podle minimálních požadavků této vyhlášky, pak to musí být možné čelně. V případě bezbariérového WC umožňující asistenci musí být záchod v ose stěny naproti dveřím. Horní okraj záchodového prkénka musí ležet ve vzdálenosti 460 mm od podlahy. Splachovadlo je umístěno z volné strany kabinky a je vzdáleno maximálně 1200 mm od podlahy. Je nutné, aby bylo v dosahu osoby užívající WC. V případě nouze si lze zavolat pomoc prostřednictvím dvou tlačítek. První z nich se nalézá ve vzdálenosti 600 – 1200 mm od podlahy a druhé je situováno v místě maximálně 150 mm od podlahy. Umyvadlo je opatřeno pákovou baterií a nachází se ve výši 800 mm nad podlahou. V záchodových kabinkách je nahrazeno menším umývátkem. [23]

Po obou stranách toalety jsou madla vzájemně vzdálená 600 mm a situovaná ve výši 800 mm nad podlahou. Je-li toaleta přístupná pouze v jednom směru, tak je vybavena jedním sklopným madlem vzdáleným 100 mm nad mísou. Na opačné straně se nachází pevné madlo ve výši 200 mm nad mísou. Jedná-li se toaletu s využitím asistence, obě madla jsou sklopná a vzdálená 100 mm nad mísou. V obou případech je zde také madlo svislé minimálně 500 mm dlouhé. Je-li zde instalováno zrcadlo, je nutné, aby bylo použitelné také pro vozíčkáře. Jeho spodní hrana je vzdálena nejvýše 800 mm od podlahy a horní nejvýše hrana minimálně 1800 mm od podlahy. Případné ovládací páky sklopného zrcadla nezasahují do prostoru. Je-li zde přebalovací pult, pak je nutné, aby nenarušoval prostor volný prostor před vlastním záchodkem. [23]

5 Praktická část

5.1 Metodika výzkumu

Informace pro realizaci tohoto výzkumu byly čerpány především z primárních zdrojů, v menší míře pak ze sekundárních zdrojů. Jako sekundární zdroje informací jsem použil knihy, elektronickou akademickou práci, elektronický časopis, weby a webové stránky. Většina tištěných publikací užitých v této bakalářské práci pochází z naší rodinné knihovny. Primární zdrojem informací byl terénní výzkum. Nejprve jsem si vytvořil seznam všech tvrzí, tvrzišť, hradů a zámků v okrese Žďár nad Sázavou. Vycházel jsem z dat, které na svém webu uvádí webové stránky www.pamatkovykatalog.cz, Mapy.cz a www.hrady-zriceniny.cz. Kdybych totiž vycházel pouze z údajů NPÚ, hrozilo by nesplnění cílů této bakalářské práce. Následně jsem tyto pamětihodnosti roztřídil na veřejnosti přístupné a veřejnosti nepřístupné. Hlavními kritérii pro posouzení byl soukromý vlastník stavby nebo přítomnost instituce s omezeným přístupem.

Poté proběhl terénní výzkum míst s cílem provést fotodokumentaci a vyhodnotit tato místa z hlediska přístupnosti handicapovaných osob. Mezi hodnocené skupiny handicapovaných byly zahrnuty osoby na vozíčku, ostatní pohybově handicapované osoby, sluchově i mentálně handicapovaní. Pro tento účel jsem vytvořil tabulku s hodnocenými kritérii, které zahrnují parkování, cestu k objektu, pohyb po objektu, toalety. [1, s. 73] Pro vyhodnocení jsem zvolil škálu 1 - 5, přičemž 1 je nejlepší možné hodnocení a 5 naopak to nejhorší a to z důvodu snadné srozumitelnosti této hodnotící škály. Tabulku pro konkrétní památku jsem si vždy předem vytiskl a vyplnil na místě jako záruku maximální objektivity. V případech nejistoty jsem později provedl revizi. Při vyhodnocování objektů je třeba zachovávat otevřený přístup k této věci a nepřistupovat k hodnocení objektů tendenčně. Tento postup přispívá k objektivitě tohoto hodnocení. Fotografická dokumentace byla pořízena chytrým mobilem s výkonným fotoaparátem. Při focení jsem se soustředil především na parkoviště, cesty k objektu, překážky omezující pohyb handicapovaných a toalety.

Součástí terénního výzkumu u zdejších veřejnosti přístupných kompletních zámků a tvrze bylo také praktické ověření možnosti průjezdu invalidního vozíku změřením vstupních a výtahových dveří a dále pak některých vnitřních úseků objektů. Na základě dostupného manuálu jsem hranici průjezdnosti invalidním vozíkem stanovil na min. 760

mm - jedná se totiž o invalidní vozík maximální šířky podle normy ISO 7176-15. (Invacare® Corporation, 2016, s. 98) Z toho lze usuzovat, že menší vozíky by tímto prostorem projely také. Pro tyto účely bylo užito svinovacího metru o celkové délce 5 metrů. V případě tvrzišť a zřícenin hradů to nebylo třeba, neboť zde byla jistota, že do těchto míst vozíčkář vjet nemůže.

Při posuzování parkoviště mi byly vodítkem povrch, obrubníky, počet vyhrazených stání pro držitele parkovacích průkazů, vzdálenost od konkrétní pamětihodnosti. Při analýze cesty jsem bral v potaz terén, materiál, stoupání, směr a stav budovy. Není-li u objektu ani v jeho blízkosti parkoviště, je parkování automaticky hodnoceno známkou 5. Při posuzování pohybu po památce je třeba brát v potaz, materiál podlah či charakter terénu, stoupání, výšku budovy, případně počet schodů, místa k sezení, výtah či jiné speciální prvky usnadňující pohyb vybraných skupin handicapovaných. Pokud zde nebyl pohyb vybrané skupiny handicapovaných osob možný, přistoupil jsem k hodnocení 5. Při posuzování toalety jsem bral v potaz přítomnost toalet, přítomnost bezbariérových toalet a jejich vhodnost pro jejich využití handicapovanými osobami. Nejsou-li veřejné toalety v objektu k dispozici, jsou automaticky hodnoceny známkou 5. Z vyhodnocení přístupnosti jsou vyňaty objekty veřejnosti nepřístupné a zaniklé archeologické stopy.

Při plánování návštěv jednotlivých památných míst jsem využil služeb webu mapy.cz a v beznadějných případech jsem použil aplikaci Mapy.cz. Jako hlavní cestovní prostředek bylo užito auto.

Následně jsem poté stručně shrnul historii jednotlivých objektů, vyhodnotil přístupnost veřejně přístupných tvrzí, hradů a zámků slovním popisem s ohledem na zmíněná kritéria hodnocení, doplnil fotografie a nakonec celkově vyhodnotil přístupnost na základě tabulek, které jsem si již vyplnil. Objekty vyhodnocené jako přístupné či nepřístupné konkrétním druhům handicapovaných občanů jsem poté vyznačil na mapách obsažených v podkapitole Shrnutí této bakalářské práce.

Vlastní tvorba mapek probíhala s pomocí aplikace Google My maps, kde jsem si jednotlivé objekty přístupné i nepřístupné pro konkrétní handicapované osoby vyznačil šipkami, poté jsem si požadovaný rozsah mapy vystřihl s pomocí programu Výstřižky, dále jsem v LibreOffice Draw doplnil objektům popisky a následně mapu ořezal do požadovaných rozměrů. Poté jsem doplnil legendu pod vlastní mapy.

5.2 Seznam tvrzí, hradu a zámků v okresu Žďár nad Sázavou

5.2.1 Tvrze v okresu Žďár nad Sázavou

- Vladycká tvrz Ořechov
- Tvrz Žďár nad Sázavou
- Tvrz Nové Veselí
- Panský dům
- Tvrz Durnštejn
- Ovčín
- Tvrz Kněževes
- zřícenina tvrze Hrádek
- tvrziště Zkamenělý zámek [10]
- tvrziště Bohdalov
- tvrziště Rohy [5]
- tvrziště Blažkov – Babinec [11]

5.2.2 Hrady v okresu Žďár nad Sázavou

- zřícenina hradu Dalečín
- zřícenina hradu Mitrov
- zřícenina hradu Pyšolec
- zřícenina hradu Starkov
- zřícenina hradu Templštějn
- zřícenina hradu Aueršperk
- zřícenina hradu Zubštejn

- zřícenina hradu Dub nad Oslavou
- zřícenina hradu Mostiště [5]
- zřícenina hradu Rožná
- zřícenina hradu Valy
- zřícenina hradu Mitrov
- zřícenina hradu Bukov (Lísek)
- zřícenina hradu Kozlov (Hradisko)
- Hrádek (zaniklá archeologická stopa) [10]

5.2.3 Zámky v okrese Žďár nad Sázavou

- Zámek Žďár nad Sázavou
- Zámek Nové Město na Moravě
- Zámek Velké Meziříčí
- Zámek Osová
- Zámek Moravec
- Zámek Radešín
- Zámek Stránecká Zhoř
- Zámek Rudolec
- Zámek Černá
- Zámek Křižanov
- Zámek Dolní Rožínka
- Zámek Mitrov [10]
- Lovecký zámek Zahradiště
- Zámek Dalečín [5]

- Zámek Jimramov [10]

5.3 Seznam tvrzí, hradů a zámků nepřístupných veřejnosti

5.3.1 Tvrze nepřístupné veřejnosti

- Vladycká tvrz Ořechov
- Tvrz Nové Veselí
- Tvrz Durnštejn
- Ovčín
- Panský dům [5]
- tvrziště Blažkov - Babinec

5.3.2 Hrady nepřístupné veřejnosti

- zřícenina hradu Dub nad Oslavou

5.3.3 Zaniklé hrady

- Hrádek (zaniklá archeologická stopa) [10]

5.3.4 Zámky nepřístupné veřejnosti

- Zámek Osová
- Zámek Moravec
- Zámek Radešín
- Zámek Stránecká Zhoř
- Zámek Rudolec
- Zámek Černá
- Zámek Křižanov

- Dolní Rožínka
- Zámek Mitrov
- Lovecký zámek Zahradiště
- Zámek Dalečín
- Zámek Jimramov [5]

5.4 Tvrz Žďár nad Sázavou

Tato tvrz se vypíná na ostrohu nad řekou Sázavou nedaleko náměstí Republiky ve Žďáru nad Sázavou. Byla pravděpodobně zbudována během 14. století. Původně tvrz náležela do soukromého majetku zdejších občanů. Během 18. století stal majetkem Města Žďáru a pravděpodobně se zde nacházel sklad. Poté se zde v průběhu 19. století nacházela obecná škola, v roce 1866 zde byla zřízena polní nemocnice. Od 1878 až 1945 zde fungovalo sociální bydlení. K přelomu 19. a 20. století zde také fungovala tkalcovna. Mezi lety 1910 a 1920 zde bydlel hajný a městský tajemník. Mezi lety 1921 až 1923 zde byl umístěn obecní sirotčinec. V roce 1937 byl v patře tvrze umístěn muzejní depozitář. (Lopaur, 2012, s. 54)

Na konci 2. světové války budova vyhořela a mnoho cenných exponátů tak bylo ztraceno. Po válce byla tvrz opravena a mezi lety 1947 – 1949 zde byla provozována hudební škola. Po roce 1949 sloužila coby zdravotní a zdravotnický referát ONV a některých ostatních institucí. Od roku 1993 až do současnosti se zde působí Regionální muzeum města Žďár nad Sázavou. (Lopaur, 2012, s. 54) Zatímco v přízemí se nacházejí výstavní prostory, v patře jsou kanceláře. Z původní stavby se do dnešních dnů dochovala pouze obvodová kamenná zeď, střílnovité okno a část arkýře s prevétem, který kdysi podpíraly krakorce. Nad vchodem lze obdivovat betonovou repliku nejstarší podoby městského znaku zhotovenou v roce 1947. (Lopaur, 2012, s. 54)

5.4.1 Parkování

Tato budova nemá vlastní parkoviště. Nejbližší veřejné placené parkoviště je situováno na náměstí Republiky. Kapacita tohoto velkého parkoviště činí 77 parkovacích míst. Na tomto parkovišti jsou celkem 4 vyhrazená stání pro držitele parkovacího průkazu,

z nich dvě jsou situována v horní části parkoviště a stejný počet parkovacích míst se nachází v dolní části parkoviště.

Je také možné parkovat na parkovišti u městského úřadu. Toto neplacené parkoviště má kapacitu 87 parkovacích míst, z tohoto jsou 3 parkovací místa vyhrazena držitelům parkovacího průkazu. Tato stání jsou situována před vlastní budovou městského úřadu. Toto parkoviště leží ze všech zmíněných parkovišť nejdále od náměstí Republiky.

Další možnost parkování pro turisty skýtá parkoviště na Havlíčkově náměstí, které je vzdálené asi 110 metrů od této památky. Jeho kapacita je asi 12 parkovacích míst. Je zde zřízeno pouze jedno stání pro držitele parkovacího průkazu. Nicméně toto neplacené parkoviště je turistům přístupno pouze o nedělích a státních svátcích.

Obrázek 5 - Dolní část parkoviště na náměstí Republiky

Obrázek 6 - Parkoviště před městským úřadem

5.4.2 Cesta

Nejkratší cesta sem vede směrem z Havlíčkova náměstí. Tato cesta je nejkratší ze zmíněných možností. Z tohoto parkoviště je třeba se vydat směrem nahoru a pak odbočit doprava. Když uvidíte budovu se dvěma zvony v popředí, jste na místě. Povrch této trasy je tvořen drobnými žulovými kostkami s navazujícím signálním pruhem pro nevidomé a dále přecházejícím v asfaltový povrch a zakončená velkými žulovými kostkami. Přesto že se zde svah v úseku navazující na možnou parkovací plochu trochu zvedá, jeho sklon není nikterak problematický. Neshledávám zde žádný problém z hlediska pohybu všech skupin handicapovaných občanů. Jisté problémy zde mohou vzniknout v zimě v důsledku pokrytí svahu sněhem či ledem.

Druhá alternativa je přístup směrem z náměstí Republiky. V tomto směru je možné zajet autem přímo ke tvrzi a na krátkou dobu zde také zaparkovat. Zde se také nacházejí bezbariérové přechody s vodícími pruhy, které mohou usnadnit orientaci nevidomých osob. Pro cestu na tvrzi je nutné se vydat branou vedle Süssova hostince za Starou radnicí a poté pokračovat okolo kostela sv. Prokopa a Moučkova domu směrem vpravo na tvrz. Cesta je tvořena velkými žulovými kostkami. V úseku poblíž Moučkova domu se však cesta poměrně svažuje. Vozíčkáři a ostatní pohybově handicapované osoby by mohli mít problém překonat tento úsek. V případě únavy je možné odpočinout si na lavičkách před vchodem do tvrze.

Třetí možnost je cestovat na tvrz směrem z parkoviště u městského úřadu. Cesta je značená červenou turistickou značkou. Při cestě od vyhrazených státní držitelům parkovacích průkazů je třeba překonat bezbariérový přechod a napojit se na chodník. Zdejší terén skládající se z chodníků, lávky a zpevněných komunikací hodnotím jako bezproblémový z hlediska pohybu všech handicapovaných osob. Zdejší chodníky jsou upraveny bezbariérově. Dále je třeba překonat lávku, za ní se pak nachází mírný schůdek, který se však ve směru k tvrzi dá na vozíku dobře překonat a nečiní komplikace v pohybu ani ostatním skupinám handicapovaných osob. Tato překážka je ve směru od tvrze pro vozíčkáře špatně překonatelná. O pár metrů dále pak leží dlouhé schodiště, které je nepřekonatelné z pohledu vozíčkářů. Toto místo je také velmi problematické z hlediska pohybu ostatních pohybově handicapovaných a zrakově handicapovaných osob.

Obrázek 7 - Cesta 1 - úsek okolo Moučkova domu

Obrázek 8 - Cesta 3 – schody pod tvrzí

5.4.3 Pohyb

Veřejnosti přístupné jsou pouze výstavní prostory situované v přízemí objektu. Vchodové dveře jsou vybaveny otevírací mříží. Všechny dveře umožňují vstup osoby na vozíku. Nejsou zde žádné problematické bariéry. Všechny čtyři místnosti jsou přístupné vozíčkářům. Materiál i provedení podlahy je z hlediska pohybu všech skupin handicapovaných osob bezproblémové. V interiéru se nachází několik židlí, které poskytují možnost odpočinku. Expozice má obvykle klasické popisky, je doprovázena výkladem průvodkyně a někdy bývá doplněna o malou část audiovýkladu.

Obrázek 9 - Interiérové dveře a část vstupní místnosti

5.4.4 Toalety

V objektu této památky nejsou k dispozici žádné toalety. Nejbližší veřejné toalety se nacházejí vedle objektu Staré radnice, nejsou však bezbariérové. Poplatek je 5 Kč.

5.4.5 Vyhodnocení přístupnosti tvrze Žďár nad Sázavou

Tuto stavbu vyhodnocuji jako přístupnou pro všechny skupiny handicapovaných.

Tabulka 2 - Vyhodnocení přístupnosti tvrze Žďár nad Sázavou

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování 1	2	2	2	2	2
Parkování 2	3	3	3	3	3
Parkování 3	2	2	2	2	2
Cesta k objektu 1	2	2	2	1	1
Cesta k objektu 2	2	2	2	1	1
Cesta k objektu 3	5	4	4	2	2
Pohyb po objektu	1	1	1	1	1
Toalety	5	5	5	5	5

5.5 Zřícenina tvrze Hrádek

Tato památka se leží téměř izolovaně nedaleko intravilánu obce Tasov na Velkomezeříčsku. [5] Vznik této gotické tvrze je předpokládán v 2. polovině 14. století. [10] (Knápek, 2007, s. 371) Vznik této tvrze je pravděpodobně spojen s dělením rodových držav Tase z Tassenbergu mezi jeho vnuky. K panství také náležela část Tasova. Byla tedy založena Janem či Tasem z Tasova. První písemná zmínka o tvrzi pochází z roku 1390. V roce 1447 vlastnictví tohoto panství přešlo do majetku Zikmunda z Chlévského. Na základě datace dosud nalezené keramiky lze usuzovat, že tvrz pravděpodobně zanikla během česko-uherských válek v 15. století. V roce 1569 byla již opuštěná tvrz se svým zbožím zakoupena Janem Martinkovským z Rozseče. Na místě se dodnes zachovala pozůstatek původní věže se zbytkem brány a také zbytky příkopů. [10]

5.5.1 Parkování

Tato zřícenina není vybavena vlastním parkovištěm. Krátkodobě je možné zaparkovat automobil například na zpevněné spojovací komunikaci před domem s č. p. 171.

Obrázek 10 - Možné parkovací místo

5.5.2 Cesta

Od tohoto místa je třeba přejít silnici a napojit se domu č. p. 105 polní cestou. Po 260 metrech jste na místě. Přístup je tedy z velké části tvořen nezpevněnou polní cestou s písčitým povrchem. Na čtyřech místech je cesta přerušena mělkým kanálkem pro odvod vody z polní cesty, jeho rozměry však nečiní žádné skupině handicapovaných

problémy s pohybem. Není zde žádný problematický sklon, cesta je dobře schůdná i pro osoby na vozíku. Neshledávám zde tedy žádné zásadní problémy pro pohyb všech skupin handicapovaných osob.

Obrázek 11 - Polní cesta ke zříceně tvrze Hrádek

5.5.3 Pohyb

Osoby na vozíku nemohou vstoupit do areálu zříceniny tvrze z důvodu jejího umístění na zmíněném vrchu. K vlastním pozůstatkům tvrze vedou dvě stezky. První stezka je vzdálenější od brány u domu, který se nachází v sousedství zříceniny. Druhá je bližší bráně zmíněného domu. Pro vstup handicapovaných osob kromě vozíčkářů je vhodnější ta druhá, neboť nedisponuje takovým sklonem jako ta druhá. Dále terén pokračuje převážně travnatým prostranstvím s posezením a ohništěm. Před vlastní zříceninou se nachází mírná vyvýšenina, avšak ani ta by neměla působit vážnější problémy při pohybu handicapovaných občanů. Ačkoliv je vlastní zřícenina na návrší, nehrozí zde riziko pádu, protože je tento prostor přirozeně ohraničen.

Obrázek 12 - Vhodnější vstup do areálu zříceniny tvrze Hrádek

5.5.4 Toalety

V areálu zříceniny nejsou žádné toalety. Nenalezl jsem je ani nikde v rámci obce Tasov.

5.5.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny tvrze Hrádek

Na základě zjištěných skutečnosti tímto vyhodnocuji tvrz Hrádek jako přístupnou pro všechny hodnocené skupiny s výjimkou vozíčkářů.

Tabulka 3 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny tvrze Hrádek

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	5	5	5	5	5
Cesta k objektu	2	2	2	2	2
Pohyb po objektu	5	2	2	2	2
Toalety	5	5	5	5	5

5.6 Tvrziště Rohy

Toto tvrziště se nachází nedaleko silnice spojující obci Skřinářov a Milešín, je vzdáleno 55 metrů doprava od místa, kde tuto silnici protíná cyklostezka č. 5235. Někdejší tvrz byla založena zhruba okolo 1. poloviny 14. století. [11] [24] Písemně je tvrz zmiňována v roce 1366, kdy Bohuněk z Rohů a Ješek Rohovec koupili polnost ve Vilémovicích. Další zmínka pochází z roku 1399. [11] Roku 1406 je písemně doložen Ješek z Rohova

a jeho manželka Ofka z Rohova. Zanikla pravděpodobně v období husitských válek, nelze to však vyloučit ani dříve. [11] [24] Dodnes se z bývalé tvrze dochoval násep s příkopem, který je dnes z větší části naplněn vodou. [11] V části tohoto příkopu se zachovaly kamenné valouny původně zřejmě tvořící zdivo stavby, které se sem časem sesunuly.

5.6.1 Parkování

V okolí tvrziště není provozováno žádné veřejné parkoviště. Nejlepší možností parkování se jeví nechat auto na louce v blízkosti tvrziště. Důrazně varuji před parkováním na cyklostezce č. 5235, kde je v obou směrech zákaz vjezdu.

Obrázek 13 - Louka s možností parkování

5.6.2 Cesta

K tomuto areálu nevede žádná přímá cesta. Nejprve je třeba přejít louku, prodrat se vegetací a pokračovat do lesa. Na začátku lesa jsou stromy a vegetace tak hustá, že nedovoluje vjezd vozíčkářům. Nelze se sem s vozíčkem dostat z jiného směru kvůli charakteru terénu a pařezům. Mohla by též činit potíže s pohybem pohybově handicapovaným a zrakově handicapovaným osobám. Před příkopem je mírná sníženina, kam by mohl pohybově handicapovaný člověk s berlí spadnout.

Obrázek 14 - Vstup do areálu (z pohledu od tvrziště)

5.6.3 Pohyb

Do prostoru náspu lze vstoupit pouze po valounech vystupujících z příkopu. Hrozí zde tedy vážné riziko pádu pohybově handicapovaných osob a zrakově handicapovaných osob do příkopu, obzvláště v případě předchozího deště. Prostor náspu tvořen holou zemí a je v letním období velmi mírně porostlý lesní vegetací. Zaznamenal jsem tu však minimum děr. V tomto prostoru hrozí pád zrakově handicapovaných osob do příkopu, tato osoba by se zde mohla i utopit.

Obrázek 15 - Příkop zaplněný vodou

5.6.4 Toalety

V blízkosti tvrziště nejsou žádné veřejné toalety.

5.6.5 Vyhodnocení přístupnosti tvrziště Rohy

Na základě těchto zjištění toto tvrziště vyhodnocuji jako přístupné pouze pro osoby sluchově a mentálně handicapované.

Tabulka 4 - Vyhodnocení přístupnosti tvrziště Rohy

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	5	5	5	5	5
Cesta k objektu	5	5	5	3	3
Pohyb po objektu	5	5	5	3	3
Toalety	5	5	5	5	5

5.7 Tvrziště Zkamenělý zámek

Tvrziště se nachází v rámci PP Zkamenělý zámek na území města Svratky. Jiný název proto místo zní také Starý Karlštejn. Kdysi se na zdejší skále vypínalo dřevěné hradiště ohraničené náspem. Jednalo se o strážní hrad cesty poblíž řeky Svratky. [10] Na konci 19. století objevil toto místo pro veřejnost K. V. Adámek. Toto hradiště zde pravděpodobně existovalo již v období raného středověku. [10] (Mudroch, 2017, s. 58 - 59) Podle archeologických výzkumů hradiště zaniklo mezi 2. polovinou 13. století či počátkem 14. století. [11] To místo bylo již mnohokrát archeologicky zkoumáno. Zdejší nálezy jsou dnes součástí sbírek nedalekých muzeí. Jedná se mj. o Svratku, Hlinsko nebo Poličku. (Mudroch, 2017, s. 58-59) Dnes se zde zachovaly zbytky příkopů a malý zbytek valu.

5.7.1 Parkování

Tato zřícenina nemá vlastní parkoviště. Je možné zaparkovat na veřejném parkovišti na ulici Libušina naproti továrně společnosti Mars Svratka, a. s. přímo ve městě Svratce. Jedná se o velké nezpoplatněné parkoviště s asfaltovým povrchem o kapacitě zhruba 50 parkovacích míst. Další možnost krátkodobého parkování je travnaté prostranství před zákazem vjezdu naproti vodojemu u lesní cesty nedaleko Cikáneckého potoka. Parkování zde pak podstatně zkracuje cestu.

Obrázek 16 - Parkoviště na ulici Libušina

5.7.2 Cesta

Přístup je tvořen v úseku ulice Libušina a Pláňava chodníkem, který je zde vybaven velice četnými vodícími pruhy pro nevidomé. Dále v úseku ulice Cikánecká až čistírně odpadních vod asfaltovou silnicí v dobrém technickém stavu. Od tohoto úseku lesní komunikací zpevněnou jemným štěrkem až k turistickému přístřešku. Cesta má v úseku před vodojemem přílišný sklon a nelze ji vyjet ani s elektrickým vozíkem. Navíc je zde zakopáno několik širokých žlabů pro odvod vody, které nelze s elektronickým vozíkem přejet. U tohoto místa by taktéž mohl být problém při překročení tohoto místa berlemi. V úseku od turistického přístřešku cesta pokračuje k tvrzišti po modré turistické značce. Cesta pak přechází již ve velmi svažitou nezpevněnou a kamenitou, proto je tento povrch zcela nevhodný pro pohyb osob na vozíčku a osob pohybově handicapovaných. Od tohoto místa je to již blízko k pozůstatkům příkopů.

Obrázek 17 - Úsek cesty u vodojemu s možností parkování

5.7.3 Pohyb

Svažitý terén areálu a kamenů je nevhodný pro pohyb vozíčkářů a pohybově handicapovaných. Pohyb zde dále činí problematickým velké množství skal. Problematický je zde vzhledem k nezpevněnému charakteru lesnímu terénu také pohyb s kompenzačními pomůckami. Osoby zrakově handicapované by mohly spadnout do některého z příkopů.

Obrázek 18 - Zbytek valu a příkopu

5.7.4 Toalety

V areálu nejsou dostupné žádné veřejné toalety, nebyly viděny ani nikde cestou.

5.7.5 Vyhodnocení přístupnosti tvrziště Zkamenělý zámek

Tuto památku vyhodnocuji jako nepřístupnou osobám na vozíčku, osobám pohybově handicapovaným a zrakově handicapovaným osobám.

Tabulka 5 - Vyhodnocení přístupnosti tvrziště Zkamenělý zámek

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	5	5	5	5	5
Cesta k objektu	5	3	3	3	3
Pohyb po objektu	5	4	5	4	4
Toalety	5	5	5	5	5

5.8 Tvrziště Bohdalov

Tvrziště je situováno na poloostrově Bohdalovského rybníka nedaleko městysu Bohdalov. Toto místo je známo pod názvem Pelfrýd, což je zkomolenina z německého slova bergfried, které značí věž. Touto věží byl objekt opravdu vybaven. Tvrz byla kdysi zbudována Smilem z Bohdalova. Po jeho smrti však tato tvrz není již v písemných pramenech zmiňována. [24] Pravděpodobně v roce 1621 zde provedl panský úředník Pavel Rožnovský opravu střechy. (Kuča, 1996, s. 160 - 162) Ještě v 19. století se na tomto místě nacházely pozůstatky zdiva, které však byly později rozebrány jako zdroj levného stavebního materiálu. [24] Dnes se tu dochovaly terénní pozůstatky zmíněné tvrze a nepatrné zbytky zdí.

5.8.1 Parkování

Tento areál není vybaven vlastním parkovištěm. Lze však krátkodobě zaparkovat u na hrázi Bohdalovského rybníka na zpevněné plošině poblíž budovy, která snad slouží pro úschovu lodí. Toto místo je vzdáleno od vlastního tvrziště asi 2,5 km.

Obrázek 19 - Možnost parkování

5.8.2 Cesta

K tomuto tvrzišti nevede žádná přímá cesta. Od místa parkování je třeba se vydat směrem vlevo po hrázi Bohdalovského rybníka. Jedná se o cestu s velice potřebovaným asfaltovým povrchem. Zde by mohl nastat problém, neboť tento podklad se jeví jako problematický pro pohyb s kompenzačními pomůckami jako jsou berle a hole. Přibližně po 200 metrech cesty přístup přechází k v klasickou polní cestu, která je místy

zpevněna cihlovou drtí a štěrkem. Jsou zde však četné výmoly. Dále je třeba postupovat asi 500 metrů po hrázi menšího rybníka a poté zahnout směrem doprava a pokračovat směrem po louce asi 300 metrů a dále po hrázi rybníka až k začátku lesíka. Na této cestě obsahuje vícero terénních nerovností, které ztěžují pohyb osobám na vozíku a ostatním pohybově handicapovaným lidem. Do areálu tvrziště je možné vstoupit z louky na dvou místech. Po průchodu těmito dírami v porostu jsme se ocitli na místě.

Obrázek 20 - Jeden z úseků cesty

5.8.3 Pohyb

Přes pozůstatky příkopu vede pěšina. Pohyb osob na vozíku zde není možný z důvodu některých terénních nerovností. V okrajové části areálu v bezprostřední blízkosti rybníka hrozí riziko sklouznutí a pádu do rybníka v případě osob pohybově handicapovaných občanů a zrakově handicapovaných osob. Stejné riziko bohužel hrozí i v případu zbytku příkopu v případě střední části obsahující zbytek zdiva. Zde by navíc mohl tento pád být fatální. Terén v areálu tvrziště vykazuje značné nerovnosti. Pohyb zde v letních měsících navíc komplikuje vzrostlá vegetace a místy hustý les.

Obrázek 21 - Terén tvrziště

5.8.4 Toalety

V areálu tvrziště ani nikde jinde po trase cesty jsem nenašel veřejné toalety.

5.8.5 Vyhodnocení přístupnosti tvrziště Bohdalov

Na základě zjištěných informací toto tvrziště vyhodnocuji jako nepřístupné pro osoby na vozíku, osoby pohybově handicapované a osoby zrakově handicapované.

Tabulka 6 - Vyhodnocení přístupnosti tvrziště Bohdalov

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	5	5	5	5	5
Cesta k objektu	3	3	3	3	3
Pohyb po objektu	5	4	4	3	3
Toalety	5	5	5	5	5

5.9 Zřícenina hradu Dalečín

Tento hrad se nachází ve středu obce Dalečín, která leží nedaleko Bystřice nad Pernštejnem. První písemná zmínka o tomto hradu pochází z roku 1353. V polovině 1358 přešel do majetku rodu Pernštejnů. Počátkem 16. století byl hrad osídlen loupeživými rytíři a roku 1519 byl v důsledku jejich porážky pobořen a poté hrad pustnul. Hrad byl i v pozdějších letech obýván loupeživými rytíři. V 2. polovině

16. století bylo panství zakoupeno rodem Katharinů z Katharu, později na počátku 17. století přešlo do majetku Viléma Dubského z Třebomyslic. Po Bílé hoře přechází do majetku Štěpána Schmita z Freyhofenu. Posledními majitelkou panství byla Františka Coundenhove - Honrichs. Na počátku 50. let 20 století byl hrad zestátněn a přechází do majetku obce Dalečín. Dnes se z hradu dochovala pouze vnitřní část obvodového pláště hradní paláce, která zahrnuje část tří pater s cimbuřím. (Cisár, Remeš, Šustr, 2016, s. 59 - 64)

5.9.1 Parkování

Parkoviště se nachází u budovy obecního úřadu. Je vzdáleno asi 20 metrů od vlastní areálu zříceniny tohoto hradu. Jedná se o poměrně malé parkoviště, jehož kapacita je odhadem zhruba 10 parkovacích míst. Toto parkoviště mělo v době naší návštěvy nový asfaltový povrch. Nejsou zde žádné významné bariéry. Tento povrch by neměl žádné zkoumané skupině způsobovat problémy s pohybem. Na parkovišti jsou také dřevěné lavičky. Okolo hradu se rozprostírá travnatý vršek, takže v případě potřeby by bylo možno parkovat na tomto místě nebo zde jenom zastavit.

Obrázek 22 - Parkoviště u obecního úřadu

5.9.2 Cesta

Areál může být navštíven ze dvou směrů. Od obecního úřadu sem vede hladká asfaltová komunikace. Ta je z pohledu pohybu handicapovaných osob bez výhrad. Z druhé strany od vsi je také možno navštívit tento hrad, ale tato cesta má problematický sklon, na tuto cestu dále navazuje lesní pěšina, která není vhodná pro pohyb vozíčkářů, ostatních pohybově a zrakově handicapovaných osob.

Obrázek 23 - Přístupová cesta 1

Obrázek 24 - Cesta 2

5.9.3 Pohyb

Vstup do objektu je nemožný pro vozíčkáře. Do centra zříceniny vedou schody, které nečiní vstup problematický žádné skupině handicapovaných osob s výjimkou vozíčkářů. Za schody se dále nachází nezpevněný povrch, ze kterého vystupuje několik kamenů. Nejedná se však o nijak problematických úsek. V případě potřeby může být využito dřevěné zábradlí podél této pěšiny. Prostranství před zbytkem zdiva pokrývá rovinatý trávník, který by se po navlhnutí mohl stát další překážkou pohybově handicapovaným. Za suchého počasí by zde však neměl být problém. Zmíněné travnaté prostranství je vybaveno dřevěnými lavičkami a stolkem, které se mohou vítaným místem odpočinku nejenom handicapovaným, ale i všem skupinám obyvatel. Centrum zříceniny je ohrazeno dřevěným plotem.

Obrázek 25 - Vstup do centra hradu Dalečín

5.9.4 Toalety

Tato památka není zatím vybavena vlastními toaletami.

5.9.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Dalečín

Celkově tedy tuto památku vyhodnocuji jako přístupnou všem skupinám handicapovaným s výjimkou vozíčkářů.

Tabulka 7 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Dalečín

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	2	2	2	2	2
Cesta k objektu 1	1	1	1	1	1
Cesta k objektu 2	5	5	5	3	3
Pohyb po objektu	5	2	2	2	2
Toalety	5	5	5	5	5

5.10 Zřícenina hradu Zubštejn

Hrad Zubštejn se leží ve vzdálenosti asi 600 metrů od zástavby místní části Pivonice města Bystřice nad Perštejnem. Kdysi se hrad nazýval Kámen (Lapis). [11] Tato zřícenina leží v nadmořské 682 m. n. m., což z ní činí 2. nejvýše položený hrad v ČR. Hrad byl zbudován během 14. století, zažil čilý stavební ruch, avšak postupně

však ztrácel svůj význam a už v roce 1596 je uváděn jako pustý. Tato stavba se kdysi rozkládala na ploše 1,7 hektaru. Tento hrad se bohužel v 18. století stal obětí praxe pobořování zřícenin jakožto prevence usídlení podivných existencí. Za druhé světové války se zde nacházela triangulační věž. Z hradu se dodnes zachoval pozůstatek věže a hradního paláce. Toto místo je tradiční oblíbenou domácích destinací turistů, kterých sem ročně dorazí kolem 20 000. Každý rok v červenci zde pobíhá oblíbená akce s názvem „Bitva o Zubštejn“. (Cisár, Remeš, Šustr, 2016, s. 41 - 49)

5.10.1 Parkování

Parkoviště se nachází ve vzdálenosti asi 600 metrů od vlastní zříceniny. Je vybaveno štěrkovým povrch a obehnáno betonovými obrubníky. Tento povrch shledávám jako problematický pro ostatní pohybově handicapované a zrakově handicapované. Jeho kapacitu odhaduji na pouhých 8 parkovacích míst. Jde o poměrně úzké parkoviště, pouze na délku jednoho auta. V případě potřeby lze zaparkovat v areálu objektu např. za účelem transportu handicapovaného.

Obrázek 26 - Parkoviště pod hradem Pyšolec

5.10.2 Cesta

K objektu jsem se vydal po červené značce procházející lesním terénem. Jednalo se o lesní nezpevněnou stezku, která byla kamenitá, plná výmolů a čím víc jsem se hradu blížil, tím bylo výškové stoupání méně snesitelné. Na dvou místech byla dokonce přerušena dvěma padlými stromy. Tato cesta je tedy naprosto nevhodná pro všechny skupiny handicapovaných s výjimkou mentálně handicapovaných. Na hrad však vede ještě jedna cesta, která je částečně zpevněna jemnějším a poté hrubším štěrkem.

Bohužel zde se nelze vyhnout citelnému stoupání. Tato cesta není vhodná pro vozíčkáře, pohybově handicapované, zrakově handicapované osoby. Oproti předchozí cestě je navíc nepoměrně delší a nejedná se o přímou cestu.

Obrázek 27 - Vstup do areálu zříceniny hradu Zubštejn

Obrázek 28 - Druhá přístupová cesta

V rámci areálu je velké množství terénních překážek, nerovností a křivolakých schodů. Terén okolo hradu je hlinitý či je tvořen kamennou sutí. Pohyb po památce je tak krajně ztížen pro vozíčkáře, pohybově handicapované a zrakově handicapované. Vozíčkáři se mohou maximálně přiblížit vlastní zřícenině. Stoupání by mohlo být problematické pro některé zrakově a sluchově handicapované. Je zde tako riziko pádu zrakově handicapovaných osob. Situaci příliš nevylepšuje ani instalované dřevěné zábradlí a tři dřevěná krytá odpočívadla.

Obrázek 29 - Schody do horní části zříceniny hradu Zubštejn

5.10.3 Toalety

Ani tato zřícenina není vybavena toaletami.

5.10.4 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Zubštejn

Na základě těchto informací vyhodnocuji tuto památku jako přístupnou pro sluchově a mentálně handicapované občany. Tato památka je nepřístupná pro vozíčkáře, ostatní pohybově handicapované a zrakově handicapované osoby.

Tabulka 8 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Zubštejn

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	5	5	5	3	2
Cesta k objektu 1	5	5	5	5	4
Cesta k objektu 2	4	4	4	3	3
Pohyb po objektu	5	5	5	3	3
Toalety	5	5	5	5	5

5.11 Zřícenina hradu Pyšolec

Hrad Pyšolec leží přibližně ve vzdálenosti 300 metrů na jih od vodní nádrže Vír II na katastrálním území obce Vír na Bystřicku. [5] Jedná se o zbytek původního raně gotického hradu. Hrad byl založen v průběhu 13. století. První písemná zmínka o této památce pochází z roku 1530, kdy jej zakoupil Ješek z Kounic od Filipa mladšího z Pernštejna. Už tehdy byl hrad pustý. Po smrti Ješka z Kounic na základě uzavřené smlouvy opět hrad přechází do majetku rodu Pernštejnů. Filip mladší z Pernštejna vyměnil tuto ruinu za jiné državy s moravským markrabětem, který později hrad opravil. V roce 1437 odkupuje majetkový podíl rakouského vévody Albrechta Jan z Lomnice. Roku 1446 získává panství opět rod Pernštejnů. Tento hrad byl zničen během česko-uherských válek v 2. polovině 15. století. Dodnes se zde dochovalo zbytky opevnění tvořeného částí oválné věže paláce, studny a pozůstatky hradního paláce. [24]

5.11.1 Parkování

Tato kulturní památka není vybavena vlastním parkovištěm. Lze tu například zaparkovat na začátku obce Kobylnice na prostranství zpevněném štěrkem, které slouží jako parkoviště. Toto místo lze dobře identifikovat, protože tu také kontejnery na tříděný odpad. Tato možnost byla také využita autorem práce.

Obrázek 30 - Jedna z možností parkování v Kobylnicích

5.11.2 Cesta

Trasa k objektu je značena červenou turistickou značkou. Část této cesty tvoří obecní silnice IV. třídy, která v úseku za obcí která přechází v polní cestu zpevněnou hrubým štěrkem. Jsou zde dva poměrně široké kovové odvodňovací žlaby, které jsou problematické z hlediska pohybu vozíčkářů. Později se značení od této cesty odklání, trasa pak přechází v nezpevněnou lesní komunikaci, která je místy kamenitá a často se svažuje. Nejtěžší úsek pak nastává pod samotným hradem, kde je třeba zdolat citelné převýšení úzkými pěšinami obklopenými v létě hustou vegetací po kamenitém terénu a dále po kamenných schodech. Na jednom místě byla pěšina dokonce přerušena částí padlého kmínku. Zrakově handicapovaní by zde mohli utrpět pád. Celkově se tato cesta jeví jako problematická pro všechny druhy handicapovaných osob.

Obrázek 31 - Vstup do zříceniny areálu hradu Pyšolec

5.11.3 Pohyb

Do areálu lze vstoupit po překonání kamenité pěšiny, aby se turista ocitl v terénu plném kamenů, stoupání či klesání a děr. Do tohoto areálu není možný vstup a pohyb vozíčkářů. Tento terén není vhodný ani pro osoby pohybově handicapované. Pohyb zbývajících skupin handicapovaných je zde tak maximálně ztížen. Některé úseky stavby navíc vyžadují zvýšenou pozornost, aby zde člověk nepřišel k úrazu a tudíž návštěvu tohoto místa nemohu doporučit osobám se zrakovým, sluchovým a mentálním handicapem.

Obrázek 32 - Problematický okruh poblíž hradní studny

5.11.4 Toalety

V areálu zříceniny ani nikde jinde na trase není dostupné veřejné WC.

5.11.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Pyšolec

Na základě zjištěných skutečností shledávám tento hrad jako nepřístupný pro handicapované osoby všech kategorií.

Tabulka 9 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Pyšolec

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	5	5	5	5	5
Cesta k objektu	5	5	5	5	5
Pohyb po objektu	5	5	5	5	5
Toalety	5	5	5	5	5

5.12 Zřícenina hradu Aueršperk

Tato zřícenina se vypíná nad meandrem řeky Bystřice ve vzdálenosti 1,4 km od místní části Dvořiště města Bystřice nad Pernštejnem. [5] Byl pravděpodobně založen Pernštejny okolo 1. poloviny 13. století. [10] Jeho název totiž pochází z němčiny, kde slovo „Auer“ znamená zubr. (David, Soukup, 2003, s. 266) První písemná zmínka pochází z roku 1325, kdy Jimran z Pernštejna užívá též titulu z Aueršperka. [24]

Roku 1403 je zmiňován jako již opuštěný. [10] Někteří autoři jako důvod zmiňují tzv. markraběcí války probíhající v tomto období. (Cisár, Remeš, Šustr, 2016, s. 37) Dnes se z této stavby zachoval zbytek válcové věže a terénní pozůstatky se zbytky zdí. [10]

5.12.1 Parkování

Tento objekt nemá vlastní parkoviště. Je možno parkovat při napojení lesní cesty poblíže ostrůvku dělící silnici č. 388 nedaleko Dvořiště před dopravní značkou zákaz vjezdu.

Obrázek 33 - Možnost parkování před zříceninou hradu Aueršperk

5.12.2 Cesta

Tento přístup je tvořen lesní cestou zpevněnou jemným štěrkem. Zhruba po sto metrech se tato lesní komunikace napojuje na modrou turistickou trasu. Od tohoto úseku komunikace je místy kamenitá a nerovná. Celkově vzato umožňuje přístup všem zmíněným druhům handicapovaných osob. Po příchodu zmíněným přístupem se otevírá ještě jedna možnost vstupu k této památce - pěšina, která se dále napojuje na modrou turistickou trasu kousek za areálem objektu. Tato lesní pěšina je však svažitá, plná kamenů a v létě též při okrajích zarostlá vegetací.

Obrázek 34 - Přístupová komunikace ke hradu

5.12.3 Pohyb

Významnou překážku pro pohyb vozíčkářů spatřuji především v hradním příkopu. Vozíčkáři bohužel nemohou ani projet hradním příkopem, neboť je plný terénních nerovností. Pohyb vozíčkářů po areálu tedy není možný. Terén je neschůdný také pro osoby pohybově handicapované. Vstup do objektu je možný po schodech a překonání příkrého svahu. Po přiblížení se ruinám věže tu hrozí osobám zrakově handicapovaným pád do kruhového otvoru o průměru zhruba 2 metry. Tento otvor není nikterak ohrazen. Pohyb po areálu stěžují velké kameny i terénní nerovnosti, v létě též v některých místech bující vegetace. V případě neopatrnosti může hrozit pád z tohoto vrchu. Terén je neschůdný také pro osoby pohybově handicapované. Z tohoto důvodu a možného nebezpečí úrazu bych návštěvu tohoto místa nedoporučil zrakově handicapovaným osobám.

Obrázek 35 - Přístup ke zbytku věže vedoucí z čelního směru

Obrázek 36 - Pěšina vedoucí zpoza úpatí kopce

5.12.4 Toalety

Tato památka není vybavena vlastními toaletami a nenašel jsem je ani nikde poblíž během návštěvy tohoto místa.

5.12.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Aueršperk

Na základě zmíněných dat proto vyhodnocuji tuto památku jako nepřístupnou a pro vozíčkáře, pro ostatní pohybově handicapované osoby a osoby se zrakovým handicapem.

Tabulka 10 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Aueršperk

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	5	5	5	5	5
Cesta k objektu 1	3	3	3	3	2
Cesta k objektu 2	5	3	4	3	3
Pohyb po objektu	5	5	5	3	3
Toalety	5	5	5	5	5

5.13 Zřícenina hradu Kozlov (Hradisko)

Pozůstatky hradního komplexu se vypínají nad Olešničkou, místní částí městysu Štěpánov nad Svratkou. Je situován přibližně 2 km od parkoviště u místních hřbitovů. Skládá se z horního a dolního sídla. Byly trvale osídleny od konce 13. století do 1. poloviny 14. století. Možný důvodem zbudování hradu je ochrana tehdejších ložisek stříbrné rudy. (Poláček, 1990, s. 418 – 419) V areálu tzv. horního hradu je doložena hranolová věž zhruba o rozměrech 9 x 9 metrů. Archeologická stopa hradního příkopu byla přerušena stavbou vysílače. (Doležel, 1999, s. 424) Dolní hrad je situován ve vzdálenosti zhruba 75 metrů od horního sídla a 20 metrů níže. Dolní sídlo bylo kdysi přístupné pouze z horního sídla. I tuto část hradu kdysi chránil příkop. Nachází se zde zbytky podpůrné zdi tehdejší obytné části dolního sídla. (Jurman, 2000, s. 294)

5.13.1 Parkování

Tento objekt není vybaven vlastním parkovištěm. Nabízí se možnost parkovat na veřejném nezpoplatněném parkovišti poblíž hřbitova. Je to parkoviště malého rozsahu. Je zde také jedno vyhrazené stání pro držitele parkovacího průkazu.

Obrázek 37 - Parkoviště pod místním hřbitovem

5.13.2 Cesta

Poměrně krátký chodník vedoucí ke staršímu z obou hřbitovů je vybaven vodícími pruhy pro zrakově handicapované. Dále je cesta středně svažitou silnicí vedoucí do kopce. Zde je třeba zahnout doleva a napojit se tak na žlutou turistickou trasu tvořenou polní cestou a dále pak lesní cestou vzhůru. Jedná se však o cestu velmi svažitým terénem bukovo - smrkového lesa. Tato lesní cesta je navíc velmi erodována dešťovou vodou, takže je kamenitá a plná přírodních žlábků. V jednom z úseků hrozí osobám zrakově handicapovaným nebezpečí pádu do údolí v důsledku díry vzniklé vytržením stromu. Tato cesta je zcela nevhodná pro vozíčkáře, osoby pohybově a zrakově handicapované. Je nutno vystoupat do kopce a pokračovat ve směru od žlutě značené turistické trasy. Od této mýtiny je třeba pokračovat nezpevněnou lesní cestou až k příkopu po obou stranách vysílače. Tato cesta je poměrně rovinatá.

Obrázek 38 - Problematická lesní cesta

5.13.3 Pohyb

Do areálu lze vstoupit překonáním částečně zasypaného příkopu. Pohyb vybraných skupin handicapovaných je tento terén nevhodný. Samotný areál je situovaný na hornatém vrchu. Poblíž vysílače se nachází částečně zasypaný hradní příkop. V případě zrakově handicapovaných osob může hrozit nebezpečí pádu do příkopu či pádu z vrchu do údolí. Terén s výjimkou malého prostranství okolo vysílače je tak svažitý, že neumožňuje pohyb osob na vozíku a je velmi problematický jak pro pohybově handicapované, tak zrakově handicapované osoby. Místy je povrch areálu v různé míře kamenitý, což by působilo problémy pohybově handicapovaným. Nejsou zde žádné zábradlí ani lavičky. Vzhledem k přítomnosti dvou hřbitovů a povrchu vyžadujícímu stálé soustředění a briskní úsudek bych tuto lokaci nedoporučil mentálně handicapovaným. Dolní sídlo je nepřístupné veřejnosti z důvodu své polohy.

Obrázek 39 - Zbytky dolní části hradu

5.13.4 Toalety

Toto pamětihodné místo nemá veřejné záchody a nenalezl jsem je ani nikde poblíž.

5.13.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Kozlov (Hradisko)

Na základě zjištěných skutečností hodnotím tuto zříceninu jako nepřístupnou všem druhům handicapovaných občanů.

Tabulka 11 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Kozlov (Hradisko)

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	3	3	3	3	3
Cesta k objektu	5	5	5	5	5
Pohyb po objektu	5	5	5	5	5
Toalety	5	5	5	5	5

5.14 Zřícenina hradu Rožná

Terénní pozůstatky hradu Rožná jsou situovány asi ve vzdálenosti 250 metrů od okraje obce na vrchu Hradisko nad stejnojmennou obcí. Původní hrad byl pravděpodobně zbudován v 1. polovině 13. Století předky rodu Pernštejnů. Hrad kdysi zabíral plochu asi 35 x 20 m a byl zde 10 metrů široký příkop. Měl přibližně půdorys zaobleného obdélníku. Později byly terénní pozůstatky asi z jedné třetiny odtěženy v rámci provozu dolu na slídu. Zbytky zdí jsou dodnes patrné na severní straně zalesněného kopce a na jižní straně kopce. Při východním okraji lesa bychom mohli vidět naopak pozůstatek valu. [24] Dnes je lokalita Hradisko chráněna jako přírodní památka a mineralogické naleziště.

5.14.1 Parkování

Přímo u této zříceniny se parkoviště nenachází. Nejlepší volbou je parkovat na nezpoplatněném parkovišti u místního obecního úřadu. Je zde také jedno vyhrazené stání pro držitele parkovacího průkazu. Jedná se o středně velké parkoviště s parkovací kapacitou kolem 30 parkovacích stání.

Obrázek 40 - Vyhrazené místo u obecního úřadu v Rožné

5.14.2 Cesta

Nejlepší cesta z hlediska pohybu různým způsobem znevýhodněných osob vede od obecního úřadu dolů. Zde je třeba přejít lávku a chodník a překonat železniční přeložku. Dále je vhodné pokračovat rovně a přejít kovovou lávku, pak pokračovat po silnici na pravém břehu říčky Nedvědičky až na křižovatku s hlavní silnicí, přejít pozemní komunikaci a přejít na chodník. Dále musíme pokračovat k domu s č. p. 131 a poté zahnout do kopce a napojit se na polní cestu. Pak projdeme polní cestou návrším až k ceduli označující PP Hradisko. Tyto úseky do kopce je možno vyjet pouze s elektronickým vozíkem. Cesta je to sice průměrná, avšak je to stále lepší volba než cesta okolo hlavní silnice.

Obrázek 41 - Vstup do centra zříceniny

5.14.3 Pohyb

Projdeme okolo zmíněné cedule a ocitneme se v areálu zříceniny. Terénní pozůstatky hradu jsou situovány v smrkovém lese. Vozíčkáři se mohou ke zřícenině pouze přiblížit. Terén je zde hornatý a plný kamenů. Jsou zde díry po hledačích vzácných nerostů. Zbytek valu bohužel nedává možnost objet areál. Tento terén je také vysloveně nevhodný pro osoby pohybově a zrakově handicapované. Hrozí zde riziko pádu ze skály či pád na zem v důsledku terénních nerovností. Areálem se lze pohybovat převážně úzkými lesními pěšinami, které jsou pokryty vegetací a jednou širší nezpevněnou lesní cestou, která nevede do obce. Ve středu zříceniny je možné posezení.

Obrázek 42 - Přibližně střed areálu

5.14.4 Toalety

Ani tato lokace nemá vlastní toalety. Jediné po trase se nacházejí v bistru Radka.

5.14.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Rožná

Na základě zjištěných informací vyhodnocuji tento objekt jako nepřístupný z hlediska vozíčkářů, ostatních osob pohybově handicapovaných a zrakově handicapovaných osob.

Tabulka 12 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Rožná

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	3	3	3	3	3
Cesta k objektu	4	3	3	3	3
Pohyb po objektu	5	5	5	3	3
Toalety	5	5	5	5	5

5.15 Zřícenina hradu Bukov (Lísek)

Tyto rozvaliny se nacházejí asi 2 km od obce Strážek na Bystřicku. Hrad byl také znám pod názvem Buková. Vznikl v 2. polovině 13. století a jeho zakladatelem byl pravděpodobně Demeterius z Bukova. První písemná zmínka o tomto hradu pochází z roku 1285. Toto panství poté páni z Bukova drželi až do roku 1504, kdy jej prodali Pernštejnům. V 15. století byl hrad pobořen během česko-uherských válek. Koncem 15. století byl tedy už hrad pustý. V průběhu 16. století se hrad dále pustnul. (Knápek, 2007, s. 398) Dnes zde můžeme obdivovat hluboký příkop, zbytky hradeb s obrannou věží, ruiny hradního paláce, pozůstatky brány a hospodářských budov. (Urban, 2010, s. 17)

5.15.1 Parkování

Tento objekt není vybaven vlastním parkovištěm. Parkování je možné na poli poblíž polní cesty vedoucí směrem k této zřícenině.

Obrázek 43 - Možné parkovací místo

5.15.2 Cesta

Zříceninu lze navštívit překonáním nezpevněné polní cesty, která je místy kamenitá, na některých úsecích doslova vymletá. Její povrch přechází z čisté hlíny do kamenitého stavu. Je zde také řada výmolů. Asi 200 metrů před zříceninou je třeba se stočit doprava a pokračovat po okraji lesa. Po dalších 50 metrech je třeba pokračovat po louce, jejíž svahy jsou velmi příkré. Neumožňují proto přístup vozíčkářům. Zmíněný terén a složení povrchu cesty celkově může být problematický pro osoby pohybově handicapované osoby.

Obrázek 44 - Příkrý svah před zříceninou

5.15.3 Pohyb

Pohyb vozíčkářů po této památce není možný, protože jsou zde pozůstatky hradního příkopu. Ostatní pohybově handicapovaní a zrakově handicapovaní občané by zmíněnou překážku také těžko překonali. K centru zříceniny se vstupuje po nezpevněné stezce, která dále pokračuje dřevěnými schody, jeden z nich byl však době mé návštěvy místa v důsledku předchozího deště vychýlen. Poblíž je také primitivní dřevěné zábradlí, které ovšem na mne nepůsobilo bezpečně. Stezka pak dále pokračuje do centra zříceniny. Tento úsek stezky je tedy také neschůdný pro všechny tři prvně jmenované skupiny handicapovaných. Po překonání stezky se poté pokračuje do centra zříceniny. U zbytků hradeb může dojít k pádu do zahloubených ruin. V případě zrakově handicapovaných osob může osob dojít k pádu do hradního příkopu. Povrch je zde na rozdíl od ostatních navštívených zřícenin poměrně rovinatý, pouze na několika místech jsou výraznější hromady suti. Na několika místech této zříceniny jsem sám po dešti uklouzl. Pohyb po srdci zříceniny dále komplikuje v letním období vzrostlá vegetace.

Obrázek 45 - Vratké schody vedoucí do centra zříceniny

5.15.4 Toalety

V areálu této zříceniny se nenacházejí veřejné WC. Není mi známo, že by se nalézaly někde poblíž.

5.15.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Bukov (Lísek)

Na základě zjištěných informací vyhodnocuji tuto zříceninu jako přístupnou pouze pro sluchově a mentálně handicapované osoby.

Tabulka 13 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Bukov (Lísek)

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	5	5	5	5	5
Cesta k objektu	5	5	5	3	3
Pohyb po objektu	5	5	5	2	2
Toalety	5	5	5	5	5

5.16 Zřícenina hradu Mitrov

Tato zřícenina se vypíná na skalním ostrohu nad řekou Bobrůvkou asi 2,5 km od okraje obce Strážek. Podle některých autorů byl hrad založen počátkem 14. století. (Cisár, Remeš, Šustr, 2014, s. 85) Jiný autor klade jeho vznik již do 80. let. 13. století. Jeho zakladatelem byl pravděpodobně Demeter z Bukové, který po sobě nazval hrad Dimitrov ve zkratce Mitrov. Později ke konci 13. století připadl hrad jeho synovi Bohuslavovi. V roce 1375 celý hrad získal moravský markrabě Jan. V roce 1407 bylo panství markrabětem Joštem postoupeno Hlaváčovi z Ronova. [19] Od roku 1412 byl hrad majetkem rodu Pernštejnů. V 1. polovině 16. století byl již pravděpodobně pustý. (David, Soukup, 2003, s. 267) V roce 1588 zastavil Jan z Pernštejna tento hrad Matyáši Žálkovskému ze Žálkovic. Po jeho smrti získal panství jeho bratr Václav Žálkovský ze Žálkovic. Před konáním bitvy na Bílé hoře patřilo panství Jindřichu Mitrovskému z Nemyšle. V roce 1623 získal tento konfiskát Šimon Kratzer ze Schönsperku od kterého hrad zanedlouho koupil Hanuš Jakub Magnáš. Dnes se zde dochovaly pozůstatky hradeb s obrannou věží, příkopy i zbytky hradního paláce. [24]

5.16.1 Parkování

Nejbližší parkoviště se nalézá poblíž penzionu Podmitrov. Je z části tvořeno popraskaným letitým asfaltem a zčásti trávníkem ohraničeným obrubníky. Po dohodě je možné jeho vyžití i návštěvníky zříceniny. Nejsou zde žádná vyhrazená stání

pro držitele parkovacího průkazu. Alternativně je možné parkovat i na začátku na druhé straně mostu či pod patou kopce.

Obrázek 46 - Parkoviště u Penzionu Podmitrov

5.16.2 Cesta

Toto místo lze navštívit dvěma způsoby. První možností je modrá turistická trasa. Pro napojení na turistickou stezku je třeba překročit parkoviště a pokračovat vyasfaltovanou cestou směrem do kopce, kde přechází ve značně vymletou lesní pěšinu. Dále třeba zdolat kopec a zatočit na lesní cestu. Zde je třeba překonat příkop a jsme na místě. Tuto cestu hodnotím jako neschůdnou pro všechny skupiny vybraných handicapů s výjimkou sluchově a mentálně handicapovaných. Pro napojení se na daleko schůdnější cestu je třeba zamířit směrem na konec areálu penzionu Podmitrov, přejít výběhy chovaných domácích zvířat a v zatáčce pokračovat asfaltovou cestou s mírným stoupáním. Tato cesta je schůdná pro vozíčkáře s elektricky poháněným vozíkem i všechny ostatní druhy handicapovaných občanů. Alternativně je také možné se ke zřícenině přiblížit automobilem.

Obrázek 47 - Problematický úsek první cesty

Obrázek 48 - Vhodnější druhá cesta

5.16.3 Pohyb

Vozíčkáři, pohybově handicapovaní a zrakově handicapovaní se bohužel do zříceniny areálu nedostanou, neboť je zde při vstupu příkop. Ve vzdálenosti přibližně 20 metrů se nachází zbytek hradní věže s oknem. Zde je také jediné místo vybavené lavičkami, které však nepůsobí solidním dojmem. Toto místo není nijak ohrazené. Hrozí zde tedy v případě zrakově handicapovaných osob riziko pádu do blízkého hradního příkopu. Asi o dalších 20 metrů dále leží zbytky hradního sklepení, kam také hrozí nebezpečí pádu v případě stejné skupiny handicapovaných osob. Při cestě směrem ke zbytkům hradního paláce zde pohyb dále komplikuje další příkop. Ve středu této zříceniny naznačují hromady suti, které se obtížně překonávají, obzvláště pokud předtím pršelo.

Na tomto místě jsem i já málem uklouzl. V tomto ohledu tedy není návštěva tohoto areálu vhodná pro osoby na vozíčku, osoby pohybově a zrakově handicapované.

Obrázek 49 - Cesta do středu zříceniny

5.16.4 Toalety

V areálu této zříceniny není dostupné žádné veřejné toalety. Jsou zde pouze WC přístupné hostům penzionu Podmitrov.

5.16.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Mitrov

Tuto zříceninu hodnotím jako nepřístupnou pro osoby na vozíčku, osoby pohybově a zrakově handicapované osoby.

Tabulka 14 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Mitrov

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	3	3	3	3	3
Cesta k objektu 1	5	5	5	4	4
Cesta k objektu 2	3	3	3	2	2
Pohyb po objektu	5	5	5	3	3
Toalety	5	5	5	5	5

5.17 Zřícenina hradu Mostiště

Tato zřícenina leží v místní části Mostiště města Velké Meziříčí na vrchu poblíž kostela sv. Marka. Tento hrad byl založen koncem 13. století rodem pánů z Mostiště, kteří vzešli rozrodem pánů z Tasova. [10] [24] Tento hrad byl poprvé zmíněn predikátem v roce 1317, který použil Jan z Mostiště. První písemná zmínka pochází z roku 1358. [11] [24] Počátkem 15. století vlastnili panství páni z Lipé. [24] Hrad byl pravděpodobně poškozen během husitských válek a od té doby chátral. Z bývalého hradního komplexu zůstalo již pouze několik zcela nepatrných zbytků zdiva a terénní stopy hradeb. [10]

5.17.1 Parkování

Není zde dostupné vlastní parkoviště. Velmi omezené možností parkování nabízí prostranství u silnice pod lokálním hřbitovem.

Obrázek 50 - Možnost parkování pod zdejším hřbitovem

5.17.2 Cesta

Od možného místa parkování je třeba pokračovat přes vrch, kde se nalézá místní hřbitov. Vjezd od areálu je zakázán. Přístup k této památce může přinést stresující podněty mentálně handicapovaným kvůli přítomnosti hřbitova. Cestou k vlastnímu areálu zříceniny hradu Mostiště je třeba překonat příkré zpevněné cesty vedoucí ke kostelu sv. Marka. Značná příkrost svahu neumožňuje přístup vozíčkářům a to ani s elektrickým vozíkem. Tyto zpevněné cesty nejsou také vhodné pro pohybově

a zrakově handicapované osoby. Asi v půli cesty bližší zpevněnou cestou se nacházejí lavičky. Od hřbitovní brány před kostelem sv. Marka přístup přechází v kamenné schody, dále v cestu vydlážděnou velkými kameny vedoucími pouze k bráně do kostela. Dál už je kryta částečně štěrkem a částečně trávníkem. Na nároží kostela je třeba zahnout a pokračovat podél hřbitovní zdi až k brance v jejím rohu. Asi deset metrů před brankou je svod vody, který by ovšem neměl činit problémy v pohybu žádné skupině handicapovaných. Branka neumožňuje projezd vozíčkářům. Za hřbitovní brankou lze pozorovat první zbytek hradeb.

Obrázek 51 - Schůdnější cesta do kopce pod kostelem

5.17.3 Pohyb

K centru bývalého hradu nevede přímá cesta. Dále je třeba pokračovat nezpevněnou lesní pěšinou přes záplavu směrem doprava. V letním období pohyb komplikuje množství vzrostlých kopřiv rostoucích podél lesní pěšiny. Pěšinou je možno se dostat na úpatí svahu, který je značně neschůdný a výletník se zde musí přidržovat okolní vegetace, aby jej vůbec zdolal. Poté je třeba pokračovat přes hřeben svahu. Pohyb dále komplikuje hustá vegetace křovin. Zbytky zdiva jsou patrné nedaleko hřbitovní zdi, která je v tomto úseku tvořena prkny. Tyto ruiny jsou však obklopeny hustou vegetací a četnými dírami. Pro opuštění areálu je třeba opět překonat husto vegetací křovin i velice příkrý svah, kde by bez přidržení vegetace hrozil pád na pěšinu. Terén tedy neumožňuje přístup a pohyb všech skupin handicapovaných občanů - hrozí zde pád.

Obrázek 52 - Pozůstatek zdiva hradu Mostiště

5.17.4 Toalety

Poblíž této pamětihodnosti nejsou dostupné žádné veřejné toalety.

5.17.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Mostiště

Z výše zmíněných důvodů tedy tuto památku shledávám jako nepřístupnou všem skupinám handicapovaných osob.

Tabulka 15 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Mostiště

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	5	5	5	5	5
Cesta k objektu	5	5	5	5	5
Pohyb po objektu	5	5	5	5	5
Toalety	5	5	5	5	5

5.17.6 Zřícenina hradu Starkov

Zmíněná zřícenina leží poblíž vrchu Štarkov na území obce Nový Jimramov. Jiný název pro tento hrad zní Štarkov, Skály či Stařechovice. [10] Byl zbudován Archlebem z Kunštátu ve 2. polovině 14. století. V roce 1448 byl hrad zakoupen pernštejnským purkrabím Vaňkem, který se později dal na dráhu zločinu. Z tohoto důvodu byl hrad

Starkov v roce 1456 zničen. (Knápek, 2007, s. 400) Jiný zdroj však praví, že byl roku 1464 zakoupen moravskými stavy z důvodu zamezení funkce hradu jako základny lapků a poté stržen. (Soukup, David, 2003, s. 265) Z hradu se dodnes zachovaly pouze zbytky zdí, věže, brány a příkopy. (Knápek, 2007, s. 400)

5.17.7 Parkování

U této zříceniny není vlastní veřejné parkoviště. Je však možné zaparkovat své auto pod hradem u hlavní silnice v místě před červenou turistickou značkou. Vlastní zřícenina je vzdálena od tohoto místa 777 metrů. [9] Toto místo je však místy svažité a některá nižší auta s nižším podvozkem by zde mohla riskovat jeho poškození. Povrch tohoto místa je částečně zatravněn, zpevněn hrubším štěrkem a částečně tvořen hrabankou. Tento povrch není vhodný pro pohyb vozíčkářů a vidím zde také problém v pohybu osob se sníženou pohybovou schopností využívající berle.

Obrázek 53 - Možnost parkování

5.17.8 Cesta

Zdejší terén je tvořen převážně smíšeným lesem. Turistu k této památce dovede červená turistická značka. Tato trasa lesní nezpevněnou cestou, jejíž povrch je kamenitý. Přibližně chůze po 100 m už jdeme po sdružené červenomodré turistické trase. V těchto místech navíc cestu blokoval padlý strom. Zde se začíná kopec značně zvedat a to místy až pod úhlem 60 stupňů. Cestu zda navíc ztěžují valouny pokrývající cestu. Po dosažení vrcholu skalnatého vrcholu Štarkova je třeba se pokračovat dále přibližně 300 metrů vpravo k vlastní zřícenině. Dále má cesta obdobný charakter jako předtím. Je třeba

pokračovat po kamenech až k malé soutěsce, kde je třeba se prolézt maličkým prostorem mezi dvěma skálami. Tím se tato památka stává z tohoto směru prakticky nepřístupná pro handicapované osoby s výjimkou osob se sluchovým a mentálním handicapem.

Tato cesta je velice náročná, na více místech byla blokována padlými kmeny stromů. V letních měsících navíc v těchto místech ztěžuje pohyb také bující vegetace. Skály se po dešti mohou stát kluzkými, což jen zvýrazní nebezpečí pádu, které zde hrozí na více místech. Tato cesta je zcela nevhodná pro osoby na vozíčku, osoby zrakově handicapované, osoby pohybově handicapované. Využití kompenzačních pomůcek ve formě berlí by mohlo vést k pádu z vrchu dolů. Riziko pádu by mohlo být umocněno u osob zrakově handicapovaných. Tento terén navíc vyžaduje v rámci vlastní bezpečnosti plné soustředění a tak tuto cestu nemohu doporučit ani osobám s mentálním handicapem.

Obrázek 54 - Problémový vstup do areálu

5.17.9 Pohyb

Po vstupu miniaturní skalní soutěskou jsme vstoupili do areálu zříceniny. Pohyb je zde opět ztížen zejména sklonem svahu a kamenitým terénem. Hrozí zde nebezpečí uklouznutí a pádu všem skupinám handicapovaných osob. Důrazně varuji před vstupem na zbytky zdí na skalách, i na vstup na zbytek hradeb, protože zde hrozí vážné nebezpečí pádu. Není zde totiž žádné zábradlí. V případě zrakově handicapovaných osob zde dále hrozí pád do jezírka. V letním období i zde komplikují pohyb vzrostlé rostliny. Nejsou zde žádné lavičky.

Obrázek 55 - Rozvaliny podél pěšiny

5.17.10 Toalety

Nejsou tu žádné veřejné toalety a nebyly nalezeny ani nikde na trase mé cesty.

5.17.11 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Starkov

Na základě zjištěných informací vyhodnocuji tuto památku jako nepřístupnou pro všechny kategorie handicapovaných občanů.

Tabulka 16 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Starkov

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	5	5	5	5	5
Cesta k objektu	5	5	5	5	5
Pohyb po objektu	5	5	5	5	5
Toalety	5	5	5	5	5

5.18 Zřícenina hradu Templštejn

Tato zřícenina se nachází nedaleko Dolních Heřmanic v údolí řeky Oslavy na Velkomezeříčsku. Původní název této zříceniny není znám a současný název pochází z oblasti lidové slovesnosti. [11] [24] Původně se pravděpodobně jednalo o malý hrad zbudovaný za časů vrcholného středověku. [9] Jiný zdroj uvádí, však uvádí, že

tento hrádek byl vystavěn až za dob pozdního středověku. [24] Byl zbudován za účelem ochrany místní cesty. [10] [11] Tento hrad byl pustý již v 15. století. [10] Dodnes se však dochoval pouze skromný zbytek hranolové věže a dále pak pozůstatek hradního příkopu. [24]

5.18.1 Parkování

Není zde žádné vlastní parkoviště v okolí této zříceniny. Je tu však vícero možností parkování poblíž. Během svého terénního výzkumu jsem zvolil parkovací místo na rozcestí polních cest v místní lokalitě v Sadech. Hrad se od tohoto místa nachází asi ve vzdálenosti 1 km.

Obrázek 56 - Zvolené parkovací místo

5.18.2 Cesta

K tomuto místu vede rovněž více cest. Vede sem sice přímá cesta, ta je však v úseku pod hradem velice špatně schůdná. Vozíčkáři, osoby pohybově a zrakově handicapované jí neprojdou. Osoby zrakově a mentálně handicapované se sem stěží dostanou. Osobně doporučuji polní cestu, která se napojuje na zpevněnou polní komunikaci v lokalitě V Sadech. Jedná se o nezpevněnou polní cestu bez výraznějších výmolů. Asi po 200 metrech je nutné odbočit v lese doprava. Tady leží první významná překážka pohybu všech skupin handicapovaných osob a to ve formě několika balvanů odtud se cesta postupně zvedá. Tento úsek cesty je velmi náročný. Jedná se také o nezpevněnou lesní cestu doslova zarostlou vegetací. Během mého terénního šetření byla tato cesta dokonce na dvou místech blokována padlými stromy. Úsek pod patou

kopce, kde se zřícenina nachází, je velice špatně schůdný. Tato cesta je tedy nevhodná pro vozíčkáře, osoby pohybově handicapované a osoby zrakově handicapované.

Obrázek 57 - Obě cesty

5.18.3 Pohyb

Jakmile návštěvník vstoupí pod patu kopce do prostoru částečně zasypaného příkopu, tak vstoupil do areálu bývalého hradu. Od východu je od areálu se nachází plot, ten však při držení neposkytuje žádnou oporu. Výrazný kopec je neschůdný pro vozíčkáře, pohybově handicapované osoby a zrakově handicapované osoby. V případě silně zrakově handicapovaných osob hrozí také nebezpečí pádu z vrchu dolů a doporučil bych těmto osobám do těchto míst cestovat pouze v doprovodu jiné nehandicapované osoby. V době konání mého terénního výzkumu byla velká část vrchu zarostlá vegetací. Na některých úsecích dále komplikuje terén pohyb všech zvolených skupin handicapovaných občanů.

Obrázek 58 - Terén okolo pozůstatku věže

5.18.4 Toalety

Nejsou zde dostupné žádné veřejné toalety a nebyly nalezeny ani nikde po trase cesty.

5.18.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Templštejn

Na základě zjištěných skutečností hodnotím tuto zříceninu jako nepřístupnou pro vozíčkáře, pohybově handicapované a zrakově handicapované osoby.

Tabulka 17 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Templštejn

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	5	5	5	5	5
Cesta k objektu 1	5	5	5	4	4
Cesta k objektu 2	5	5	5	3	3
Pohyb po objektu	5	5	5	3	3
Toalety	5	5	5	5	5

5.19 Zřícenina hradu Valy

Tato zřícenina se leží jižním směrem od zástavby městyse Bobrová nedaleko stejnojmenného vrchu. Tento hrad je poprvé nepřímo zmíněn v titulu Hanuše ze Švábenic a to v letech 1283 a 1286 a to jako Bobrová. (Sadílek, Štohandlová, 2020,

s. 109 - 113) Hrad byl tedy zbudován ve 13. století. (Soukup, David, 2003, s. 267) První přímá písemná zmínka o tomto hradu pochází z roku 1478 a hrad je zde zmíněn jako Bítovec. V této době je však předpokládán jako opuštěný. Původně se pravděpodobně jednalo se o vodní hrad s hradním příkopem a opevněním a hradním palácem bez hradní věže. Je chybným předpokladem, že hrad byl dřevěný, ve skutečnosti byl postavený z kamene, ale jeho pozůstatky byly rozebrány místními obyvateli. (Sadílek, Štohandlová, 2020, s. 109 - 113) Dnes se z bývalého hradu dochovaly pouze terénní pozůstatky bývalých hradních budov, příkopů, zdí a zcela nepatrné zbytky zdiva.

5.19.1 Parkování

Tato zřícenina není vybavena vlastním parkovištěm. Je však možné zaparkovat asi 200 metrů pod zříceninou na louce u silnice č. 360. V případě urgentní potřeby je možno zajet až téměř k areálu této zříceniny.

5.19.2 Cesta

K této zřícenině vedou celkem dvě polní cesty. Jedna se táhne směrem od téměř konce jižního intravilánu městyse Bobrová. Jedná se o však o polní cestu nevalné kvality. Není tedy vhodná pro pohyb žádné skupiny handicapovaných osob. Daleko vhodnější přístup nabízí louka ležící jihovýchodním směrem od vlastní zříceniny. Tato cesta je však nevhodná pro vozíčkáře z důvodu přílišného stoupání svahu asi po 50 metrech cesty. Tento úsek nelze překonat ani s elektrickým vozíkem. Pro ostatní skupiny handicapovaných občanů zde neshledávám žádný výrazný problém. Po překonání vzdálenosti asi 200 metrů a vstupu do lesa dorazíme na začátek areálu.

Obrázek 59 - Vhodnější cesta k areálu po louce

Obrázek 60 - Nevhodná cesta od Bobrové

5.19.3 Pohyb

Vstupem do lesa jsme vkročili do areálu zmíněné zříceniny. V případě zrakově handicapovaných osob zde hrozí nebezpečí pádu ze skály nacházející na jihovýchodě areálu, která zde není nijak ohrazena. Na vlastní vrch Valy do srdce bývalého hradu pak dále vede hned několik stezek. Žádnou z nich však nemohu doporučit výstup osob pohybově handicapovaných a zrakově handicapovaných osob a to z důvodu přílišného sklonu vrchu Valy. Na lesní hrabance lze zde snadno uklouznout, zvláště pokud navlhne. Zhruba na severovýchodní straně vrchu se nachází v létě špatně viditelný sráz. Zde vidím výrazné riziko v možnosti pádu osob pohybově handicapovaných a zrakově handicapovaných osob. Stromy zde navíc tvoří poměrně hustý les bránící pohybu

těchto osob. V letním období navíc komplikuje pohyb vzrostlá vegetace v části pozůstatku příkopu pod zmíněným vrchem.

Obrázek 61 - Problematický terén vrchu Valy

5.19.4 Toalety

Nejsou zde žádné veřejné toalety a nebyly nalezeny ani nikde během cesty.

5.19.5 Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Valy

Tuto zříceninu vyhodnocuji jako přístupnou pro pouze pro osoby se sluchovým a mentálním handicapem.

Tabulka 18 - Vyhodnocení přístupnosti zříceniny hradu Valy

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	5	5	5	5	5
Cesta k objektu 1	5	5	5	5	5
Cesta k objektu 2	5	3	3	3	3
Pohyb po objektu	5	5	5	3	3
Toalety	5	5	5	5	5

5.20 Hrádek

V lokalitě poblíž Vítochova u Bystřice nad Pernštejnem lidově nazývané „Na Hrádku“ se kdysi nacházely archeologické stopy gotické vladycké tvrze s pozůstatky opevnění a valu. Ty však byly před nějakým časem zcela zničeny terénními úpravami parcely. Památková ochrana tohoto místa byla z uvedeného důvodu zrušena již v roce 2013. Existence zmíněné tvrze nebyla jasně ověřena a není tudíž podložena písemnými prameny. [10] Protože nelze spolehlivě určit polohu zmíněného místa, vyňal jsem jej z hodnocených pamětihodností. Osobně jsem pak toto místo navštívil a nenalezl jsem zde nic, co by s určitostí připomínalo onu zmíněnou archeologickou stopu.

Obrázek 62 - Možný pozůstatek zarovnaného valu s příkopem

5.21 Zámek Žďár nad Sázavou

Zámek se nalézá na ulici Santiniho v místní části Žďár nad Sázavou 2. [5] Historie tohoto místa se začala psát ve 13. století, kdy do těchto končin přišli cisterciáčtí mniši, kteří zde založili klášter původně nazvaný Pramen blahoslavené Panny Marie. Klášter zůstal v držení cisterciáků po většinu jeho existence. Mezi jeho donátory patřili například pánové z Kunštátu, pánové z Lichtenburka. Během husitských válek byl klášter zpustošen. Budoucí král Jiří z Kunštátu a Poděbrad poté klášter obnovil. Svou zlatou éru zažil za správy opata Václava Vejmluvy v letech 1705 – 1738. [25] Během tohoto období byl také zbudován Dolní hřbitov, rekonstruován klášter v duchu baroka, rekonstruovaná Studniční kaple Panny Marie, opravena současná Bazilika Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše ve stylu barokní gotiky a postaven hospodářský dvůr Lyra. Především však byl postaven Poutní kostel sv. Jana

Nepomuckého na Zelené hoře. (Lopaur, Fuksová, Mikule, 2018) V roce 1737 však celý klášter vyhořel a po dalším požáru v roce 1784 byl pak klášter definitivně zrušen. [26]

Poté byl tento areál ještě nějaký čas v majetku Římskokatolické církve, poté změnil několik majitelů, aby nakonec zakotvil v držení rodu Kinských, kterým byl v 50. letech 20. století znárodněn. [25] Část areálu byl poté využívána pro potřeby Muzea Knihy. V roce 1991 byl areál zámku s výjimkou malé části budov opět navrácen do držení rodu Kinských. [26] Dnes v zámku funguje muzeum Nové generace, které zde zároveň plní funkci TIC. Dále tu lze obdivovat Muzeum ze sbírek Národní galerie, Santiniho galerii a Galerii rodu Kinských. Veřejnosti byly zpřístupněny také prostory bývalých koníren. V rámci tohoto muzea také funguje obchod se suvenýry a kavárna. Muzeum Nové generace též nabízí komentované prohlídky zámeckým areálem. V období letních prázdnin je bazilika Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše také otevřena veřejnosti k individuálním prohlídkám. Zámecké zahrady jsou přístupné pouze v době konání kulturních akcí, např. Korespondance. [27] (Kessler, 2020, s. 3)

5.21.1 Parkování

Areál zámku Žďár nad Sázavou je vybaven vlastním veřejným parkovištěm. Zmíněné parkoviště leží v bezprostřední blízkosti areálu poblíže Stržského potoka. Nalézá se zde přibližně 86 parkovacích míst, z tohoto počtu je 5 parkovacích míst vyhrazeno pro držitele parkovacího průkazu. Tato jsou navíc přizpůsobena pohodlnému vjezdu vozíčkáře na chodník. Povrch parkoviště tvoří velké dlažební kostky a speciální plastové rošty. Tento materiál shledávám jako bezproblémový pro pohyb vybraných skupin handicapovaných. Další větší parkoviště je poblíž sídla realitní kanceláře Realsant Real, a.s, to je však soukromé a je vyhrazeno pro návštěvníky Penzionu V Kapli. Po předchozí dohodě s panem Kinským je možné zajet přímo do zámeckého areálu.

Obrázek 63 - Parkoviště u zámku Žďár nad Sázavou

5.21.2 Cesta

Do zámku je možné vstoupit dvěmi cestami - jednak zámeckou branou, druhak od Stržského potoka. Při obou těchto cestách je třeba překonat chodník z drobnějších kostek s dvěma přechody. Tyto chodníky jsou zbudovány se sníženinami s vodícími pruhy pro zrakově handicapované osoby. Oba přechody jsou vybaveny dalším typem vodících pruhů. Další chodník se skládá z asfaltového povrchu a drobných kostek a je obdobně upraven. Z druhého směru je možné do objektu vstoupit, pokud se návštěvník vydá po chodníku a zahne za roh objektu Muzea nové generace. Poté je třeba pokračovat po cestě vyhotovené z dlaždic z lomového kamene a jemného štěrku. Zde je možné vstoupit trojími dveřmi do objektu muzea. Před vstupy z obou směrů do Muzea nové generace se nacházejí lavičky. Další lavičky po cestě první trasou nedaleko autobusové zastávky. Neshledávám zde žádný problém z hlediska pohybu vybraných skupin handicapovaných.

Obrázek 64 - První cesta k Muzeu nové generace

Obrázek 65 - Druhá cesta k Muzeu nové generace

5.21.3 Pohyb

Po průchodu branou se před cestovatelem otevře cesta z velkých žulových kostek. Pokud se dále dá cestou vpravo, dojde po zpevněné cestě na nádvoří před zadní vchod muzea Nové generace. Toto nádvoří je pokryto drobným štěrkem a trávníkem. Tyto dveře jsou také průchozí.

Pokud však pokračuje rovně a projde branou, ocitne se před Bazilikou Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše. Je zde mírné stoupání, není však problematické. Pokud zamíří ještě více vpravo, ocitne se před Santiniho galerií. Na tomto i dalším nádvoří převažují velké dlažební kostky a trávník. Pasáž vedoucí směrem na nádvoří s kašnou je

vydlážděna dřevěnými kostkami a kočičími hlavami. Ty však pokrývají jen malou plochu a neměly by způsobovat problémy žádné skupině handicapovaných občanů. Z těchto míst se vstupuje do Muzea umění ze sbírek Národní galerie. Odtud je dále možno pokračovat do prostor bývalých koníren (dnes Galerie rodu Kinských). Je třeba přejít nádvoří, jehož povrch je pokryt drobným štěrkem a zahnout doprava, přejít na prostranství před zahradami, které je rovněž pokryto drobným štěrkem a odtud vstoupit do koníren. Tuto část objektu shledávám jako plně přístupnou všem kategoriím handicapovaných občanů s výjimkou vozíčkářů. Jejich vstup totiž znemožňuje práh dveří. Před tímto objektem se také nachází lavička.

Pro vozíčkáře jsou venkovní plochy areálu zcela přístupné a přístupná je taktéž celá expozice muzea Nové generace zahrnující TIC s kavárnou a obchodem se suvenýry. Expozice se nachází v přízemí a patře vzájemně spojeným schodišti. Je však možné se jim vyhnout využitím dvou výtahů, které umožňují přesun také vozíčkářům. Vystavené exponáty poskytují vozíčkářům dostatek volného prostoru pro manévrování. Přímo v expozici se nacházejí četné taburety, které se mohou stát vítaným místem odpočinku pohybově handicapovaným osobám. Na druhou stranu problematická pro ostatní pohybově handicapované osoby a zrakově handicapované osoby může být prostor za vstupem do prvního patra expozice, který trochu připomíná zrcadlové bludiště. Výklad je zprostředkován audioprůvodcem, který nese také popisky v Braillově písmu.

Jako problematické z hlediska přístupu osob pohybově a zrakově handicapovaných hodnotím objekty Santiniho galerie a Muzea umění ze sbírek Národní galerie, kde je větší množství schodů. Bazilika Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše je též nepřístupná vozíčkářům a špatně přístupná pohybově a zrakově handicapovaným osobám. Před bazilikou byla též umístěna trojice laviček.

V době mého terénního výzkumu byla také otevřena ovocná zahrada poblíž Galerie Kinských, kvůli příkopu na počátku zmíněné zahrady a nerovnému terénu nemohu doporučit návštěvu tohoto místa vozíčkářům, ostatním pohybově handicapovaným a zrakově handicapovaným lidem. V případě zbylých skupin handicapovaných občanů je zde jejich pohyb v zásadě možný, avšak s obtížemi.

Obrázek 66 - První schodiště v Muzeu nové generace

5.21.4 Toalety

V zámeckém areálu se nachází větší množství toalet. Toalety jsou situovány poblíž Galerie Kinských a v Muzeu Nové generace. První zmiňované nejsou bezbariérové a nejsou vhodné pro použití vozíčkáři z hlediska výskytu problematických bariér. Součástí tohoto muzea kromě obvyklých toalet, je také toaleta určená pro osoby se sníženou pohybovou schopností kombinovaná s přebalovacím pultem. Toto WC plně odpovídá požadavkům na bezbariérovost. Všechny toalety umístěné v tomto muzeu jsou vybaveny popisky v Braillově písmu.

Obrázek 67 - Bezbariérová kabinka a přebalovací pult

5.21.5 Vyhodnocení přístupnosti zámku Žďár nad Sázavou

Tento zámecký areál vyhodnocuji na základě zjištěných údajů jako přístupný z hlediska všech zkoumaných skupin handicapovaných.

Tabulka 19 - Vyhodnocení přístupnosti zámku Žďár nad Sázavou

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	1	1	1	1	1
Cesta k objektu 1	1	1	1	1	1
Cesta k objektu 2	1	1	1	1	1
Pohyb po objektu	2	2	2	1	1
Toalety 1	5	3	3	2	2
Toalety 2	5	2	2	1	1
Toalety 3	1	1	1	1	1

5.22 Zámek Nové Město na Moravě

Tento zámek se nachází na Vratislavově náměstí a je součástí Městské památkové zóny Nové Město na Moravě. Původní renesanční zámek byl pravděpodobně postaven v 15. století, kdy zde vládl rod Pernštejnů. Stavba byla realizována na místě tří původních gotických měšťanských domů, přičemž jeden z těchto domů se stal jádrem dnešního vstupního křídla zámku. Ve své domě sloužil pro účely panské administrativy a nikoliv jako šlechtické sídlo. V roce 1585 zakoupil novoměstské panství Vilém Dubský z Třebomyslic, který zde také trvale sídlil. V letech 1588 – 1619 byl interiér částečně přestavěn. Dále byl zámek rekonstruován tak, že zde vzniklo uzavřené nádvoří a byly také založeny zahrady, avšak dvoukřídlá kompozice stavby zůstala nezměněna. Po bitvě na Bílé hoře získává toto panství jakožto konfiskát kardinál František z Ditrichštejna, který poničený zámek opravil. Roku 1638 bylo panství zakoupeno Šimonem Kratzerem ze Schönfeldu, který nechal přistavět zadní křídlo zámku a nechal upravit fasádu zámku ve stylu raného baroka. Jeho syn nechal k zadnímu křídlu přistavět rizalit. Dále pak zbudoval v areálu jednopatrové purkrabství. Mezi lety 1691 – 1699 vlastní panství rod Ditrichštejnů. [28]

V roce 1699 pak panství rod Ditrichštejnů přenechal Ústavu šlechtičen Mariánská Škola v Brně, který je držel až do roku 1948. Jednalo se tedy o nadaci pečující o chudé a osiřelé dívky, svobodné ženy a vdovy z šlechtických a měšťanských rodin. V tomto období zámek prodělal vrcholně barokní i novorenesanční rekonstrukci a byl tak přestavěn do dnešní podoby. V letech 1948 – 1972 se staly vlastníkem areálu Jihomoravské státní lesy. Tento podnik si zde však nepočínal s péčí řádného hospodáře a navíc byly provedeny některé necitlivé změny v dispozici zámeckého areálu. Tento podnik i později v tomto areálu působil a s konečnou platností jej opustil až v roce 1990. Od roku 1964 zde působí Horácká galerie, která byla zprvu umístěna pouze ve dvou místnostech. Mezi lety 1972 – 1991 byl celý areál majetkem ONV Žďár nad Sázavou, který pojal plán zde trvale umístit zmíněnou galerii a proto za tímto účelem zahájil rekonstrukci zámku s cílem navrátit areálu jeho autentickou podobu. Od roku 1991 – 2001 bylo vlastníkem zámku Ministerstvo kultury ČR. Počínaje rokem 2001 až do současnosti náleží zámek v Novém Městě na Moravě Kraji Vysočina. [28]

5.22.1 Parkování

Tento objekt nemá vlastní parkoviště. Je možné parkovat na veřejném placeném parkovišti na Vratislavově náměstí v bezprostřední blízkosti budovy. Napočítal jsem zde celkem 6 vyhrazených stání určených pro zdravotně těžce postižené osoby rozprostřených po celém náměstí. Tyto osoby zde parkující navíc neplatí parkovací poplatek.

Obrázek 68 - Vyhrazená stání na Vratislavově náměstí

5.22.2 Cesta

Cesta k objektu zahrnuje překonání silnice se zpevněným povrchem. Na tomto náměstí se nacházejí přechody vybavené vodícími pruhy pro zrakově handicapované osoby. Místní chodníky jsou zhotoveny žulových kostek a vybaveny na koncích sníženinami pro lepší opuštění chodníků. V některých místech jsou snížené obrubníky pro lepší nájezd na chodník. Není zde tedy žádný problém pro pohyb osob vybraných skupin handicapů.

Obrázek 69 - Cesta k Horácké galerii

5.22.3 Pohyb

Do objektu se vstupuje historickými vraty. Průjezd má snížený profil a brána na nádvoří je vybavena nájezdy, je tak možné projet s vozíčkem na nádvoří. Pokladna galerie je bezbariérová. Pro osoby se sníženou pohybovou schopností je zde také připraven mechanický vozíček. Tato část objektu je vybavena výtahem, kam se vejde i vozík o maximálních rozměrech dle normy. Expozice soch v přízemí je v malém rozsahu částečně přístupná vozíčkářům. Pro vozíčkáře je také přístupné celé patro pravé části vstupního křídla. Výtahem se lze dostat i do podkroví, nicméně osobám zrakově handicapovaným a s kombinovaným handicapem bych doporučil cestovat v doprovodu kvůli vyčnívajícím trámům. Od toalety se dále vozíčkáři dostanou už pouze k výstavě maleb v chodbě nedaleko výstavních prostor, kde je umístěna stálá výstava s názvem od Portrétu k monumentu. Části expozice přístupné vozíčkářům umožňují dostatečný manévrovací prostor.

Tzv. mansarda je problematická pro osoby pohybově a zrakově handicapované a osoby z důvodu většího počtu schodů. Vchod na malé nádvoří je sice vybaven nájezdy, ale vozíčkáři se sem bez přidaných nájezdů nedostanou. Sklepení nelze doporučit k návštěvě osobám pohybově a zrakově handicapovaným ani mentálně handicapovaným. Důvodem jsou schody a nerovná kamenná podlaha se žlábky. Zde se také nalézá studna, pád do ní je ovšem vyloučen, neboť dostatečně převyšuje profil dláždění. V rámci objektu se dále nalézá mnoho míst určených k sezení návštěvníků. Expozice je opatřena pouze klasickými popisky.

Obrázek 70 - Přízemí od vstupu do objektu

Obrázek 71 - Výtah

5.22.4 Toalety

Tento objekt je vybaven vlastními toaletami pro návštěvníky galerie. Kromě dámské toalety se zde nachází speciální toaleta určená pro pány a osoby se sníženou schopností pohybu. Tato toaleta se nachází v úseku přístupném vozíčkářům. Toto WC je však podezděno schodem, což považuji za problematické z hlediska jeho využití vozíčkářem. Tato osoba zde nutně musí využít pomoc svého doprovodu.

Obrázek 72 - Částečně bezbariérové toalety v Horácké galerii

5.22.5 Vyhodnocení přístupnosti zámku Nové Město na Moravě

Na základě zjištěných informací vyhodnocuji tento objekt za přístupný všem skupinám handicapovaných občanů.

Tabulka 20 - Vyhodnocení přístupnosti zámku Nové Město na Moravě

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	1	1	1	1	1
Cesta k objektu	1	1	1	1	1
Pohyb po objektu	2	1	1	1	1
Toalety	2	2	2	1	1

5.22.6 Zámek Velké Meziříčí

Tento zámek leží v centru města Velké Meziříčí. Na místě současného zámku kdysi stál hrad, po kterém se psali od 2. poloviny 13. století páni z Meziříčí. Na začátku 15. století byl přebudován novým majitelem Lackem a doplněn o nové opevnění. Jeho dědic Jan mladší z Lomnice v tomto díle pokračoval. Hrad byl přestavěn na renesanční zámek v průběhu 70. – 80. let 16. století Alenou Mezeříčskou z Lomnice. Roku 1723 zachvátil zámek požár. V následujících šesti letech byl zámek barokně zrekonstruován. Počátkem 19. století získal zámek svoji nynější novogotickou podobu. Okolo zámku byl také vysázen anglický park. (Knápek, 2007, s. 401) Od 18. století – 2. poloviny 20. století zámek rychle měnil majitele. (Scheinflugová, Nováková, 2001, s. 182)

Jako většina zámků i tento se nevyhnul zestátnění po tzv. Vítězném únoru. Po roce 1992 byl navrácen Josefě Podstatské-Lichtenštejnové. (Soukup, David, 2003, s. 275) V současnosti je část zámku využívána pro potřeby bydlení majitelů a část byla zpřístupněna veřejnosti ve formě Muzea Velkého Meziříčí. Muzeum je tvořeno historickou expozicí, dále pak pozůstatkem Muzea silnic a dálnic, expozicí o městě a lokální etnografickou expozicí a výstavou kubistického nábytku i přírodovědnou expozicí.

5.22.7 Parkování

Parkování je možné přímo na parkovišti vzdáleném 40 metrů od vlastní budovy zámku. Kapacita tohoto parkoviště je asi 9 parkovacích míst. Toto parkoviště je zpevněno štěrkovým povrchem. Nejsou zde vyhrazena žádná místa pro držitele parkovacích průkazů. Toto parkoviště není zpoplatněné.

Obrázek 73 - Parkoviště u zámku

5.22.8 Cesta

Do zámeckého areálu je zakázán vjezd. Cesta k zámeckému areálu je tvořena cestou z lomového kamene na okrajích zpevněnou drobným štěrkem. Nacházejí se tu dále dva kovové rošty pro odvod vody, ty jsou však mělké a neměly by činit problémy při pohybu žádné handicapované osobě. Neshledávám zde tedy žádný problém pro pohyb vybraných skupin handicapovaných osob.

Obrázek 74 - Cesta k zámku

5.22.9 Pohyb po objektu

Do zámeckého areálu lze vstoupit branou a vchodem vedle ní. Jste-li handicapovaný občan, doporučuji vstup branou. Od brány je povrch nádvoří tvořen drobným štěrkem s několika pásy trávníku. Do vlastního objektu muzea se vstupuje z tohoto nádvoří. Vstup nečiní problém žádné skupině handicapovaných osob. Prostory pokladny jsou bezbariérové. Před pokladnou se nachází výtah, který umožňuje také přepravu vozíčkářů. Přístup do historické expozice neumožňuje pohyb vozíčkářů a může být také problematický pro osoby pohybově handicapované a zrakově handicapované a to z důvodu přítomnosti schodiště. Část zahrnující zbytek Muzea silnic a dálnic, expozice o městě a lokální etnografická expozice je přístupná vozíčkářům. Všechny části přístupné vozíčkářům poskytují dostatek manévrovacího prostoru. Zbývající část expozice obsahuje významné bariéry ve formě různých schodů, které jsou pro tuto skupinu handicapovaných občanů nepřekročitelné. Ostatní skupiny handicapovaných osob by tu neměly mít žádné výrazné problémy s pohybem. Muzejní expozice je vybavena standardními popisky a je též oživena svou interaktivní částí na počítačích.

Zámecký park není ze směru od zámku přístupný a navíc je tvořen nerovným terénem a často nezpevněnými cestami. Jeho návštěvu tedy nemohu doporučit vozíčkářům, ostatním pohybově handicapovaným a zrakově handicapovaným osobám. Těmto osobám také nelze doporučit procházku zámeckým příkopem. Sluchově a zrakově handicapovaní by na těchto místech neměli mít výraznější problémy s pohybem.

Obrázek 75 - Zdejší výtah

5.22.10 Toalety

Toalety se nachází v přízemí za pokladnou a jsou přístupné na vyžádání. Nejsou však bezbariérové a nacházejí se za výrazným vchodem, který znemožňuje pohyb vozíčkářům. Samotné toalety nejsou pro potřeby handicapovaných občanů nikterak upraveny.

Obrázek 76 - Interiér toalet

5.22.11 Vyhodnocení přístupnosti zámku Velké Meziříčí

Na základě zjištěných skutečností vyhodnocuji tuto památku jako přístupnou všem uvedeným skupinám handicapovaných občanů.

Tabulka 21 - Vyhodnocení přístupnosti zámku Velké Meziříčí

Kritéria hodnocení	Druh handicapu				
	Vozíčkář	Pohybový	Zrakový	Sluchový	Mentální
Parkování	2	2	2	2	2
Cesta k objektu	1	1	1	1	1
Pohyb po objektu	2	2	2	2	1
Toalety	5	2	2	1	1

5.23 Vladycká tvrz Ořechov

Nalézá se v centru Ořechova, místní části obce Ronov na Velkomezeříčsku. Dům č. p. 5 v sobě ukrývá část středověké tvrze. Na počátku 80. let 17. století tu přibyla kaple sv. Antonína Paduánského, na níž ze západu navazuje nižší stavba zahrnující průjezd se znakem rodu Ronovců. Nároží dominuje masivní opěrný pilíř. [10] V současnosti je v soukromém držení a je nepřístupná veřejnosti. [5]

Obrázek 77 - Vladycká tvrz Ořechov

5.24 Tvrz Nové Veselí

Tvrz se nachází v centru městyse Nové Veselí v ulici Na Zámku. První písemná zpráva o této památce pochází z roku 1477. Za nějaký čas se tvrz stala majetkem Aleny Mezeříčské z Lomnice. V tomto období byl objekt adaptován na renesanční zámek. Poté byl užíván mj. také jako hospodářská budova nebo jako byty. [10] Okolo roku 1730 byla tvrz součástí panství žďárského cisterciáckého kláštera. Dále byla vydražena zdejším mlynářem. Dnes toto místo slouží opět především k bydlení a je tak v současnosti veřejnosti nepřístupné. [5]

Obrázek 78 - Tvrz Nové Veselí

5.25 Tvrz Durnštejn

Tato památka se nalézá v Pořežíně, místní části obce Velká Losenice na Žďársku. Památka je dále situována v údolí Losenického potoka. Komplex tvrze tvoří dvoupatrová budova s mansardovou střechou a hospodářské objekty. Původně náležela k vedlejšímu hamru, pozdějšímu mlýnu. [10] Objekt je soukromým majetkem a není veřejnosti přístupný. [5]

Obrázek 79 - Tvrz Durnštejn s přístupovou cestou

5.26 Panský dům

Zmíněná tvrz je situována ve Vříšti, místní části obce Sněžné na Žďársku. Jádro stavby tvoří středověká tvrz s četnými pozdějšími úpravami. Objekt byl nakonec přestavěn na tzv. Panský dům reprezentující architekturu 18. století. Panský dům je jednopatrová budova, na kterou přiléhají další obytné a hospodářské stavby spolu utvářející malý obdélníkový dvůr. [10] V současnosti se na této adrese nachází Rodinná farma Sedmikráska, která se zabývá produkcí a prodejem bylinných produktů a nabídkou ubytovacích služeb. [5] [29]

Obrázek 80 - tvrz Panský dům

5.27 Ovčín

Tato tvrz je situována nedaleko Rokytna, místní části Nového Města na Moravě (samota č. p. 23). Původní účel této stavby byl panský ovčín. Jádro této památky pochází ze 17. století. Tvrz byla zbudována na půdorysu písmene L. Ze zadního křídla stavby se dochovalo pouze obvodové zdivo. [10] Dnes je objekt využíván pro potřeby Penzionu Čáslava a je veřejnosti nepřístupný. [5]

Obrázek 81 - tvrz Ovčín

5.28 Tvrziště Blažkov - Babinec

Tyto terénní pozůstatky tvrze leží zhruba na půl cesty při silnici z obce Blažkov do obce Mirošov nedaleko řeky Bobrůvky. Kdysi byla tvrz chráněna ze tří stran potůčky. Ves byla zmíněna roku 1348 jako tzv. zboží hradu Zubštejn. V 1. polovině 14. století a v období husitských válek několik drobných zemanů používá titul z Blažkova. Existence tvrze však v tomto období není písemně doložena. Je tedy možné, že již byla v tomto období pustá. V minulém století bylo tvrziště poškozeno výstavbou silnice v jeho středu a na jihovýchodě provozem lomu. [5] [11] Na základě osobní návštěvy místa jsem toto tvrziště přesunul do kategorie veřejnosti nepřístupných tvrzí, neboť část tohoto areálu byla majitelem pozemku ohrazena.

Obrázek 82 - Oplocené tvrziště Blažkov - Babinec

5.29 Tvrz Kněževes

Budova tvrze je dislokována v centru obce Kněževes na Žďársku. První písemná zmínka o této tvrzi pochází z let roku 1416. Kdy zde sídlil vladyka Matějek z Kněževsi. Jádro tvrze je gotické. Tento objekt byl po většinu své existence součástí velkomezeričského panství. Mezi lety 1528 – 1552 náleží rodu Pernštejnů. Ve 2. polovině 16. století tvrz přechází do majetku rodu Heltů z Kementu a poté je držení Berků z Dubé a Lipé. Během třicetileté války byl objekt opuštěný. Objekt byl poté rekonstruován a od konce 17. století se stal sídlem zdejšího rychtáře. Kdysi zde také sídlil místní šafář. Dále budova sloužila jako správní středisko zdejšího polesí. Od roku 1676 - 1735 byla tvrz v držení pánů z Ugarte a poté v letech 1735 – 1742 byl tento komplex majetkem Leopolda Šlesvicko – Holštýnského. Účastníkům honů tu bylo poskytnuto krátkodobé ubytování. V 1. polovině 18. století tu byl Marií Eleonorou Holštýnskou z Guastally a Sabionetty přistavěn reprezentativní sál s kabinetem a kuchyní. [30]

Během 2. poloviny 18. století byla lesní správa velkomezeříčského panství reorganizována a tvrz tak postupně začala ztrácet na svém významu a byla sloučena s vedlejším domem č. p. 3. Od 19. století až do roku 1943 a je šlechtou využívána pouze výjimečně a to výlučně v období honů pro závěrečnou hostinu a ubytování hostů během konání honu. Roku 1950 byl objekt zestátněn a poté využíván pro účely zemědělství a také jako sklad. Od tohoto období areál velice chátral. Byly zde dokonce snahy objekt strhnout. Tvrz byla původními majiteli restituována v 1. polovině 90. let 20. století v desolátním stavu. V roce 2012 odkoupil objekt nový majitel. Od roku 2012 až do současnosti zde probíhají opravy. Dnes je opravená část tvrze pobočkou Regionálního muzea Horního Pooslaví, z. s. [30] Tato tvrz byla v době sepsání této bakalářské práce veřejnosti nepřístupná.

Obrázek 83 - Tvrz Kněževes

5.30 Zřícenina hradu Dub nad Oslavou

Zřícenina se nachází asi 1,5 km jihozápadně od obce Tasov nad obloukem řeky Oslavy. Byl původně známý jako Tassenberg. Byl pravděpodobně založen Tasem z Tassebergu či Vznatou z Tasova v 2. polovině 13. století. První písemná zmínka o hradu byla zaznamenána roku 1344. V roce 1366 byl hrad se svým zbožím prodán Janu z Meziříčí, který zde však nesídlil. [10] Hrad byl zničen v 2. polovině 14. století za časů tzv. markraběcích válek. (Knápek, 2007, s. 371) Na začátku 15. století byl zřejmě hrad již opuštěný. V roce 1551 je hrad v písemném pramenu uváděn jako pustý Duby, což dokládá předtím zmíněnou skutečnost. Původní název hradu tedy nebyl v té době již známý. Z původního hradu se dodnes dochoval pouze zbytek severní hradby, brány, paláce a terénní stopy vnějšího opevnění. [10] Na základě osobní návštěvy místa bylo potvrzeno, že se jedná o veřejnosti nepřístupnou zříceninu.

Obrázek 84 - Zřícenina hradu Dub nad Oslavou

5.31 Zámek Dalečín

Nachází se v centru stejnojmenné obce nedaleko zříceniny hradu Dalečín. Původní renesanční zámek byl postaven kolem 1590 Pavlem Katharynem z Katharu. V 19. století byl adaptován na tyrolskou chatu. Před druhou světovou válkou zde měla být zotavovna ženského církevního řádu, avšak nakonec byla budova zabrána německými ozbrojenými složkami. Dnes zde sídlí místní obecní úřad, jsou zde lékařská ordinace a byty. Tento objekt je tak veřejnosti nepřístupný. (Cisár, Remeš, Šustr, 2016, s. 61 - 65)

Obrázek 85 - Zámek Dalečín - průčelí

5.32 Zámek Dolní Rožínka

Zámek Dolní Rožínka je situován v centru obce Dolní Rožínka na Bystřicku. Na místě současného zámku kdysi stála tvrz. Zmíněná tvrz byla později přestavěna na renesanční zámek poprvé písemně zmíněný roku 1670. (Cisár, Remeš, Šustr, 2014, s. 17 - 18) Do dnešního vzhledu ve stylu klasicismu byl zámek přestavěn v roce 1808. [10] Po druhé světové válce se zámek nevyhnul zestátnění a byla zde umístěna školní ozdravovna Československého červeného kříže. V roce 1960 byl předán státním podnikem Jáchymovské doly obci Dolní Rožínka. Od této doby zde funguje základní škola. (Cisár, Remeš, Šustr, 2014, s. 17 - 18) Je rovněž sídlem zdejší mateřské školy. Objekt je tudíž veřejnosti nepřístupný, lze tu navštívit pouze zámecký park.

Obrázek 86 - Zámek Dolní Rožínka - čelní pohled

5.33 Zámek Moravec

Zámek Moravec se nachází v centru stejnojmenné obce na Velkomezeříčsku. Tvrz na místě současného zámku je doložena již roku 1345. Tato tvrz byla okolo roku 1568 Zdeňkem Lhotským z Ptení přestavena na renesanční zámek. Původní zámecká kaple pocházející z roku 1628, byla roku 1794 rozšířena o loď s kůrem a boční oltář. Tak vznikl současný kostel Nalezení sv. Kříže. Významnou donátorkou tohoto kostela se stala švédská princezna Karola Vasa-Holstein-Gotorpská, budoucí saská královna. Zámek roku 1825 vyhořel. V rámci klasicistní rekonstrukce byl zámek snížen o jedno patro. V roce 1900 byl kostel doplněn o věž. Roku 1943 byly Němci zabaveny 2 zvony pro účely zbrojní výroby. Ve věži byl ponechán pouze zvon zhotovený v roce 1881. Od roku 1958 má kostelní opět tři zvony. (Cisár, Remeš, Šustr, 2014, s. 31 - 32)

Mezi lety 1946 – 1995 tu fungovala dětská ozdravovna. Od roku 1996 je majitelem zámku Moravské zemské muzeum v Brně. Zámek je využíván muzeem coby depozitář a interiér je tak trvale veřejnosti nepřístupný, nádvoří je přístupné pouze v době konání kulturních akcí. [31]

Obrázek 87 - Zámek Moravec

5.34 Zámek Křižanov

Tato památka leží při severním okraji hlavní zástavby stejnojmenného městyse nedaleko Podhradského rybníka. Jedná se o dvoupatrovou budovu se čtyřmi křídly s dochovanými renesančními arkádami. Před tímto komplexem se nachází hospodářský objekt s pozůstatkem sgrafit. (Soukup, David, 2003, s. 275) Zámecký areál byl postaven na místě tehdejšího hradu pánů z Křižanova. Tento hrad pravděpodobně pocházel ze začátku 14. století. V průběhu 15. století byl poničen a po značný čas ponechán svému osudu. Po roce 1562 byl s vyžitím pozůstatků původního hradu vystavěn současný zámek. Stavba byla původně zbudována v renesančním slohu Zdeňkem Lhotským z Ptení. (Soukup, David, 2003, s. 275) [24] Ten začátkem 17. století vyhořel a proto byl přestavěn v barokním stylu. Další rekonstrukce proběhla v 60. letech 19. století, kdy jeho fasáda dostala historizující vzhled s elektickými prvky. [10] Tato přestavba byla provedena rodem Teuberů. [24] Zámek byl roku 1945 zestátněn a předán do správy křižanovskému MNV. Od roku 1960 se zde nachází ústav pečující o mentálně handicapované osoby. Ústav sociální péče Křižanov byl roku 2015 přejmenován na Domov Kamélie Křižanov. Zámek je tak veřejnosti nepřístupný. [32]

Obrázek 88 - Zámek Křižanov

5.35 Zámek Mitrov

Zámek leží v obci Strážek, v místní části Mitrov. Původní zámek byl zbudován v roce 1779 Josefem Toussaintem. Zámek byl rekonstruován rodem Gudensů do současné novogotické podoby v letech 1890 – 1891 podle plánů A. Prokopa. Okolo zámku byl vysázen anglický park. [24] Od roku 1894 byl zámek majetkem rodu Skene. Posledním soukromým majitelem byl člen agrární strany Mořic Klimeš mladší. Krátce před vypuknutím druhé světové války byl zámek zakoupen Slepeckým ústavem v Brně. Po okupaci zbytku Československa německými vojsky byl tento zámek vyvlastněn. Za doby trvání Protektorátu Čechy a Morava zde byla umístěna základna Hitlerjugend. Dnes je zámek využíván pro potřeby domova seniorů a je tudíž veřejnosti nepřístupný. (Cisár, Remeš, Šustr, 2014, s. 77 - 79)

Obrázek 89 - Zámek Mitrov

5.36 Zámek Stránecká Zhoř

Zmíněný zámek se nachází při jižním okraji stejnojmenné obce. Na místě současného zámku stála kdysi pozdně gotická tvrz zbudovaná příslušníky rodu Stráneckých ze Stránec. Tato tvrz byla od 2. poloviny 16. století až do počátku 17. století postupně doplňována o další rezidenční a hospodářské části objektu. Toto panství bylo po bitvě na Bílé hoře svým majitelům vyvlastněno a bylo obratem prodáváno. V roce 1650 získal panství Jan Kielman z Kielmanseku, který toto panství věnoval klášteru karmelitánů Na Poušti v Mannersdorfu. Tento řád pak pronajal zámek příslušníkům moravské větve rodu Collalto et San Salvatore, kteří objekt spravovali až do roku 1676. [30]

Claudio Collalto využíval tehdejší tvrz pro potřeby administrace svých statků na Žďársku. Ten také přestavěl tvrz na zámek a vtiskl mu téměř současnou podobou. [24] Byla tak vystavěn zámek o půdorysu čtverce se zaoblenými nárožními věžemi. Kdysi stála nad vstupem další věž, byla však zbourána v na přelomu 18. a 19. století. [30] Tak je tento zámek v českém měřítku unikátní svou architektonickou stavbou. (Urban, 2010, s. 28) Po roce 1729 zámek fungoval jako sýpka. Za dob reálného socialismu se tu nacházel sklad šlechtitelské stanice státního statku. Roku 1999 získal tento značně zchátralý objekt řád rytířů Kristových. (Urban, 2010, s. 28) Od této doby je stále opravován. Není tak přístupný veřejnosti. [5]

Obrázek 90 - Zámek Stránecká Zhoř

5.37 Zámek Jimramov

Tento zámek se nalézá v centru městysu Jimramov. Renesanční zámek zde nechal postavit v roce 1593 Pavel Katharin z Katharu. Začátkem 17. století připadl zámek Vilému Dubskému z Třebomyslic, který jej přenechal svému synovi Janovi Dubskému z Třebomyslic. Za vlády tohoto osvíceného šlechtice zažívá zdejší panství celkový rozkvět. Později panství zdědil jeho syn Václav Dubský z Třebomyslic, kterému je však v době pobělohorské vyvlastněno. Tento konfiskát je pak zakoupen Štěpánem Schmidtem, který ho předal hraběnce Šlikové. Roku 1632 panství přešlo do majetku Jiřího z Náchoda. Jeho syn pak přenechal toto panství své manželce Terezii Františce z Gallasu. V roce 1669 se pak ocitlo v držení jejího švagra Jana Václava Novohradského z Kolovrat, za jehož vlády pak panství opět prosperovalo. Roku 1680 přešlo panství do majetku jeho syna Filipa Antonína z Kolovrat a tím i do recese. [33]

Roku 1689 panství vydražil rytíř Konrád Ferdinand z Bornsadtu, který zámek přenechal v roce 1691 své manželce. Roku 1712 se panství stalo majetkem její dcery Marie Anny z Niebrů. Její neteř Marie Antonie z Waldorfu zde nechala přistavět severní křídlo s krytou chodbou do kostelní oratoře. [33] Toto barokní křídlo tu bylo přistavěno v 1. polovině 18. století. (Soukup, David, 2003, s. 266) V roce 1778 získala zámek její neteř Marie Teodora z Freienfelsu, která uzavřela sňatek s Antoniem Belcredim. Během 19. století je zámek doplněn o západní křídlo a stavba tak získala čtvercový půdorys. [33] Zmíněná klasicistní přístavba byla dokončena počátkem 19. století. (Soukup, David, 2003, s. 266) Rodu Belcredi bylo panství konfiskováno v roce 1948. Od roku 1963 byl zámek využíván pro potřeby Středního odborného učiliště železničního. Rodem Belcredi byl zámek opět restituován v roce 1991. Do roku 1998 zde také fungovala Integrovaná střední škola dopravy a zasilatelství. [33] Zámek je nepřístupný veřejnosti. [5]

Obrázek 91 - Zámek Jimramov

5.38 Zámek Rudolec

Tato památka se nachází při severním konci zástavby obce Rudolec na Žďársku. Zámek vznikl přestavbou původní tvrze. [10] První písemná zmínka o této tvrzi pochází z roku 1480, kdy jsi vlastnil rod Šabartů z Rudolce. V 1. polovině 16. století zakoupil tuto tvrz rod Chroustenských z Malovar, který provedl renesanční přestavbu zmíněné tvrze. [30] Po bitvě na Bílé hoře byla tehdejší tvrz Janu Rafaelovi Chroustenskému konfiskována. Tento konfiskát byl zakoupen Rambaldem XII. z Collalta. (Hoffmann, 1925, s. 8 - 9) Přestavba na zámek byla realizována Claudiem Collalto během 50. let 17. století. Po výstavbě zámku v Černé význam tohoto místa postupně upadal a tento zámek zůstal už jen administrativním sídlem. [30]

Collaltům bylo nakonec tento zámek zestátněn v rámci Pozemkové reformy v roce 1919. [34] Později byl zámek zakoupen statkářem Ladislavem Růžičkou. Ten zde plánoval zřídit ubytovací zařízení sloužící krátkodobému ubytování turistů. [35, s. 6] Zámek byl po druhé světové válce znárodněn. Za dob reálného socialismu tu fungovala zotavovna ROH. Po sametové revoluci se tento zámek dostal do rukou soukromého vlastníka, který zde zbudoval rekreační zařízení.

Zámek je však v současnosti opuštěn. Současná podoba zmíněné památky je barokní. Jedná se tedy o jednopatrovou budovu o čtyřech křídlech s předsunutou hranolovou věží spojenou s hospodářským objektem. [10] Zámecký areál je již déle veřejnosti nepřístupný.

Obrázek 92 - Zámek Rudolec

5.39 Zámek Černá

Tento zámek leží při jižním okraji obce Černá na Velkomezeříčsku. Byl vystavěn na místě ještě nedokončené menší tvrze, jejíž stavbu započal Jan Rafael Chroustenský z Malovar a jeho choť Anna Šárovcová z Šárova. [30] Na počátku doby pobělohorské i zde došlo ke konfiskaci panství Černá, které bylo také odkoupeno Rambaldem XII. z Collalta. (Hoffmann, 1925, s. 8 - 9) První písemná zmínka o tomto zámku pak pochází z období kolem 60. let 17. století. Zámek byl v majetku rodu Collalto. Tento zámek byl sídlem úředníků a sloužil též pro příležitostní pobyt jeho majitelům. [30]

Panství Černá bylo Collaltům odebráno v roce 1919 jako součást Pozemkové reformy. [36] Zámek s polnostmi se stal součástí tzv. zbytkového statku, kde však hospodařil jiný statkář. Po druhé světové válce byl však také konfiskován a předán do vlastnictví obce Černá. Za těchto časů byly hospodářské budovy předány do užívání místnímu JZD. Zbytek zámku pak sloužil jako pro potřeby obce coby společenské a kulturní středisko. Obec část zámku v těchto časech několikrát rekonstruovala. Po roce 1989 původní majitelé objekt restituovali a prodali společnosti, která tu až do nedávna provozovala rekreační zařízení pro specifický segment trhu. [37] [38]

Jedná se o unikání zámek severoitalského typu. [30] Je to tedy renesanční stavba s některými barokními prvky. Zámek je jednopatrový. Byl vystavěn na půdorysu obdélníku s asymetrickou hranolovou věží. [10] Zámek je v soukromém držení a je veřejnosti nepřístupný. [5]

Obrázek 93 - Pohled na zámeckou věž na pozadí obce

5.40 Zámek Osová

Tato památka se nachází v Osové, místní části obce Osová Bítýška na západním břehu lokálního rybníka Okolník. První písemná zmínka o bývalé vodní tvrzi pochází z roku 1365, kdy Čeněk z Ronova a Letovic prodal panství Osová moravskému markraběti Janu Jindřichovi. Markrabata jej pak udílela v léno. Od roku 1390 – 1529 jej držel rod Osovských z Doubravice. Renesanční přestavba původní vodní tvrze byla provedena Janem Rájeckým z Mírova před rokem 1590. Okolo zámků nechal též zbudovat rybniční soustavu. V roce 1612 získal zdejší panství Jan Jiří Humpolecký. 23. května 1638 zachvátil zámek požár, po požáru následovaly nevýznamné úpravy budovy. [24]

V roce 1662 získal panství Václav Zikmund Žálkovský ze Žálkovic sňatkem s Marií Eufemií Humpoleckou. Počátkem 18. století zámek přešel do držení Kateřiny z Waldorfu, která jej nechala v 1. třetině 18. století barokně rekonstruovat. Došlo také ke snížení hodinové věže nad hlavní branou. V roce 1797 zakoupili zámek Haugvicové a došlo tak ke sloučení panství Osová s panstvím Náměšť nad Oslavou. [24] V 19. století byl zámek obohacen o klasicistní prvky a byl zde doplněn také přírodní krajinářský park. [10] [24] Haugvicům byl zámek konfiskován v roce 1945. Poté sloužil využíván ONV Žďár nad Sázavou k sociálním účelům. [11] Od roku 2008 je zámek rekonstruován a není veřejnosti přístupný. [39]

Obrázek 94 - Zámek Osová

5.41 Zámek Radešín

Nalézá se v severní části intravilánu obce Radešín. První písemná zmínka o radešínské tvrzi je datována do roku 1407, kdy zde panoval nějaký Jan z Radešína. Původní gotická tvrz tak pravděpodobně vznikla během 15. století. [11] [24] Původně byla koncipována na půdorysu obdélníku. Tato tvrz byla rozšířena svým majitelem Samuelem Radešínským z Radešovic na přelomu 16. a 17. století na čtvercový půdorys a doplněna o věž. Roku 1616 připadla tato tvrz kardinálu Františkovi z Dichtrichštejna, který ji včlenil do majetku biskupství a poté navrátil do držení žďárského kláštera. [24] Okolo roku 1720 rozšířil opat žďárského cisterciáckého kláštera Václav Vejmluva tvrz doplnil ze severu o barokní přístavbu realizovanou patrně G. Santinim. [11] [24]

Roku 1784 v důsledku zrušení žďárského kláštera přechází zámek pod administraci moravského náboženského fondu. V roce 1826 je zakoupen rodinou Schneiderových. Následujícího roku je pak prošel klasicistní rekonstrukcí zahrnující unifikaci fasád a doplnění parku. [10] [24] Později pak zámek vlastnila rodina Duré až do roku 1945, kdy jim byl vyvlastněn. Poté byl vlastněn Státními statky, které nechaly zámek výrazně zchátrat. [24] Od roku 2005 je zámek v držení soukromého majitele, z části byl opraven a je využíván pro potřeby Balonového hotelu Radešín, s. r. o. jako základna pro startování horkovzdušných balónů. Není tedy přístupný veřejnosti. [11]

Obrázek 95 - Zámek Radešín

5.42 Lovecký zámek Zahradiště

Zámek je situován na břehu Špitálského rybníka v osadě Zahradiště, části obce Radostín nad Oslavou na Žďársku. Během 80. let 18. století zde byl zbudován lovecký zámek Eleonorou z Lichtenštejna. Komplex zahrnoval také přilehlý dvůr a panskou myslivnu. [5] [24] Zámek byl projektován jako jednopatrový objekt zastřešený mansardovou střechou. [24] V areálu se dále nacházejí tři hospodářská stavení. Neoklasicistní výzdoba se dochovala v interiéru pokojů pro hosty v prvním patře. [40] Z původní zámecké zahrady se dnes již nic nezachovalo. [24] Zámek je nyní znovu majetkem členů rodu Podstatských - Lichtenštejnů a je v současné době rekonstruován. Tento objekt je veřejnosti nepřístupný. [5]

Obrázek 96 - Lovecký zámek Zahradiště

5.43 Shrnutí

Kulturní dědictví bývalého okresu Žďár nad Sázavou je tedy v oblasti tvrzí, tvrzišť, hradů a zámků překvapivě bohaté. Ke smůle případných návštěvníků tohoto regionu je ovšem většina těchto objektů buď ve špatném technickém stavu či nejsou přístupny veřejnosti vůbec.

Jako přístupné vozíčkářům byly vyhodnoceny tyto památky: Tvrz Žďár nad Sázavou, Zámek Žďár nad Sázavou, Zámek Nové Město na Moravě a Zámek Velké Meziříčí. Na druhou stranu vozíčkářům nepřístupné jsou následující tvrze, hrady a zámky: zřícenina tvrze Hrádek, tvrziště Rohy, tvrziště Zkamenělý zámek, tvrziště Bohdalov, zřícenina hradu Dalečín, zřícenina hradu Zubštejn, zřícenina hradu Pyšolec, zřícenina hradu Aueršperk, zřícenina hradu Kozlov (Hradisko), zřícenina hradu Rožná, zřícenina hradu Bukov (Lísek), zřícenina hradu Mitrov, zřícenina hradu Mostiště, zřícenina hradu Mitrov, zřícenina hradu Starkov, zřícenina hradu Templštejn a zřícenina hradu Valy.

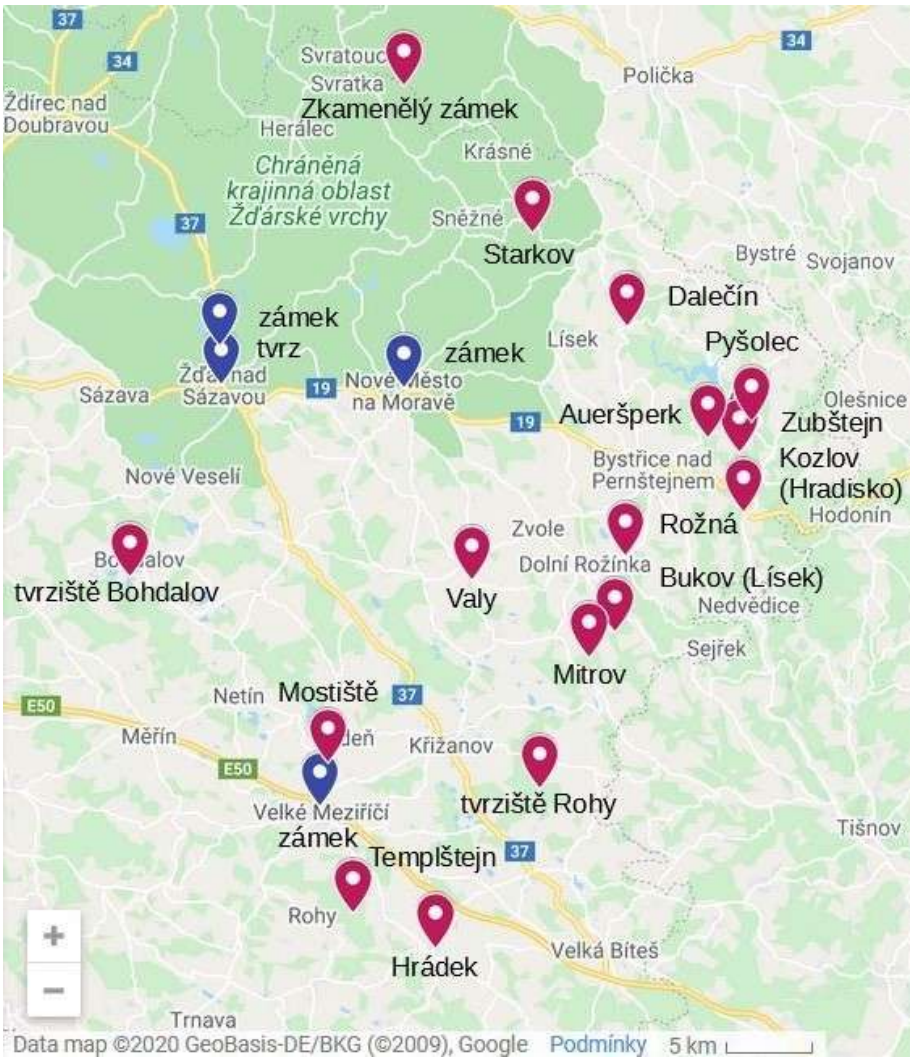
Jako přístupné osobám pohybově handicapovaným byly stanoveny tyto pamětihodnosti: Tvrz Žďár nad Sázavou, zřícenina tvrze Hrádek, zřícenina hradu Dalečín, Zámek Žďár nad Sázavou, Zámek Nové Město na Moravě a Zámek Velké Meziříčí. Této skupině handicapovaných zůstávají nepřístupné tyto lokace: tvrziště Rohy, tvrziště Zkamenělý zámek, tvrziště Bohdalov, zřícenina hradu Zubštejn, zřícenina hradu Pyšolec, zřícenina hradu Aueršperk, zřícenina hradu Kozlov (Hradisko), zřícenina hradu Rožná, zřícenina hradu Bukov (Lísek), zřícenina hradu Mitrov, zřícenina hradu Mostiště, zřícenina hradu Starkov, zřícenina hradu Templštejn a zřícenina hradu Valy.

Jako přístupné zrakově handicapovaným občanům byly určeny tyto tvrze, hrady a zámky: Tvrz Žďár nad Sázavou, zřícenina tvrze Hrádek, zřícenina hradu Dalečín, Zámek Žďár nad Sázavou, Zámek Nové Město na Moravě a Zámek Velké Meziříčí. Nepřístupné této skupině handicapovaných jsou následující historické objekty: tvrziště Rohy, tvrziště Zkamenělý zámek, tvrziště Bohdalov, zřícenina hradu Zubštejn, zřícenina hradu Pyšolec, zřícenina hradu Aueršperk, zřícenina hradu Kozlov (Hradisko), zřícenina hradu Rožná, zřícenina hradu Bukov (Lísek), zřícenina hradu Mitrov, zřícenina hradu Mostiště, zřícenina hradu Starkov, zřícenina hradu Templštejn a zřícenina hradu Valy.

Jako přístupné sluchově handicapovaným občanů byla zjištěna tato místa: Tvrz Žďár nad Sázavou, zřícenina tvrze Hrádek, tvrziště Rohy, tvrziště Zkamenělý zámek, tvrziště Bohdalov, zřícenina hradu Dalečín, zřícenina hradu Zubštejn, zřícenina hradu Aueršperk, zřícenina hradu Rožná, zřícenina hradu Bukov (Lísek), zřícenina hradu Mitrov, zřícenina hradu Templštejn, zřícenina hradu Valy, zámek Žďár nad Sázavou, zámek Nové Město na Moravě a zámek Velké Meziříčí. Jako nepřístupné této skupině handicapovaných osob byly vyhodnoceny: zřícenina hradu Pyšolec, zřícenina hradu Kozlov (Hradisko), zřícenina hradu Mostiště, zřícenina hradu Starkov.

Jako přístupné osobám s mentálním handicapem byly identifikovány následující lokace: Tvrz Žďár nad Sázavou, zřícenina tvrze Hrádek, tvrziště Rohy, tvrziště Zkamenělý zámek, tvrziště Bohdalov, zřícenina hradu Dalečín, zřícenina hradu Zubštejn, zřícenina hradu Aueršperk, zřícenina hradu Rožná, zřícenina hradu Bukov (Lísek), zřícenina hradu Mitrov, zřícenina hradu Templštejn, zřícenina hradu Valy, zámek Žďár nad Sázavou, zámek Nové Město na Moravě a také zámek Velké Meziříčí. Jako nepřístupné objekty zmíněné skupině handicapovaných byly stanoveny: zřícenina hradu Pyšolec, zřícenina hradu Kozlov (Hradisko), zřícenina hradu Mostiště, zřícenina hradu Starkov.

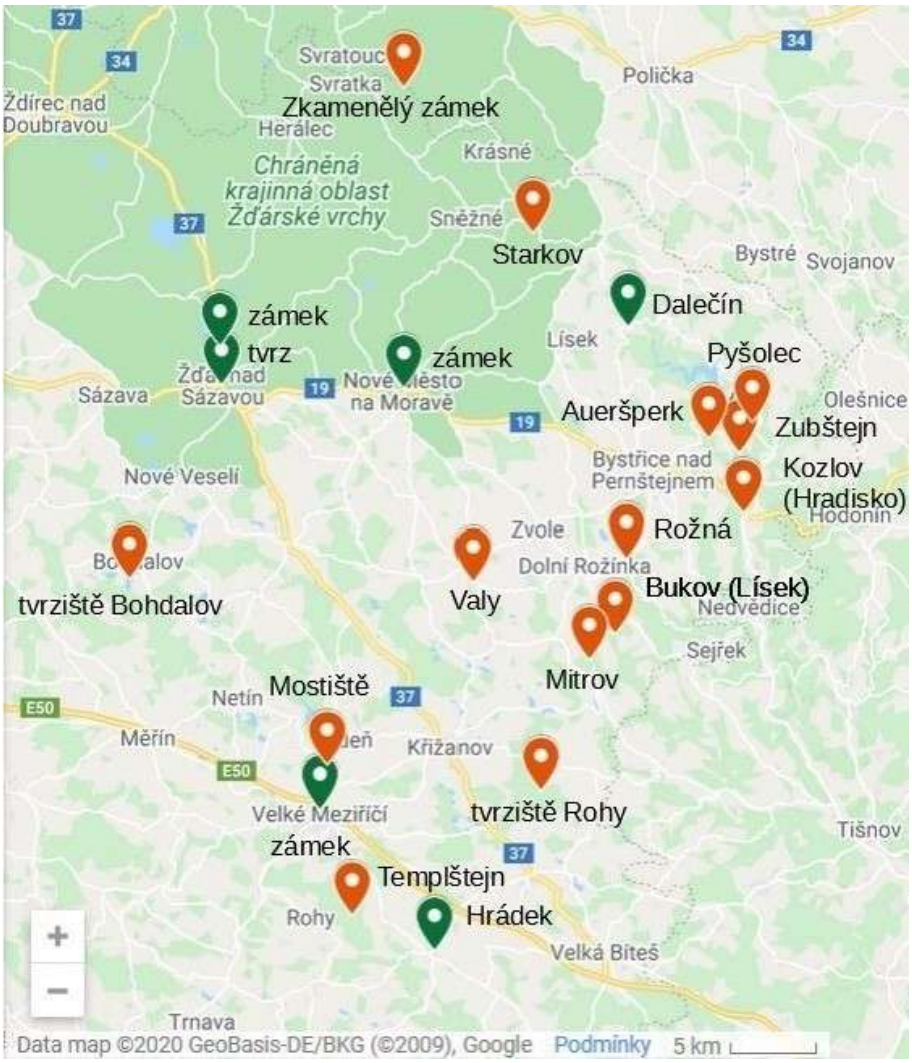
Obecně lze konstatovat, že všechny veřejnosti přístupné zámky jsou přístupné všem skupinám handicapovaných osob. V tomto okrese se nachází velmi málo objektů přístupných vozíčkářům. Drtivá většina zdejších zřícenin hradů a tvrzí a také zdejší tvrziště jsou tedy nepřístupná vozíčkářům, osobám s ostatním pohybovým handicapem a osobám zrakově handicapovaným. Naopak nejvíce tvrzí, hradů a zámků je přístupno osobám se sluchovým nebo mentálním handicapem.

Legenda: modrá - přístupné objekty vozíčkářům

červená - nepřístupné objekty vozíčkářům

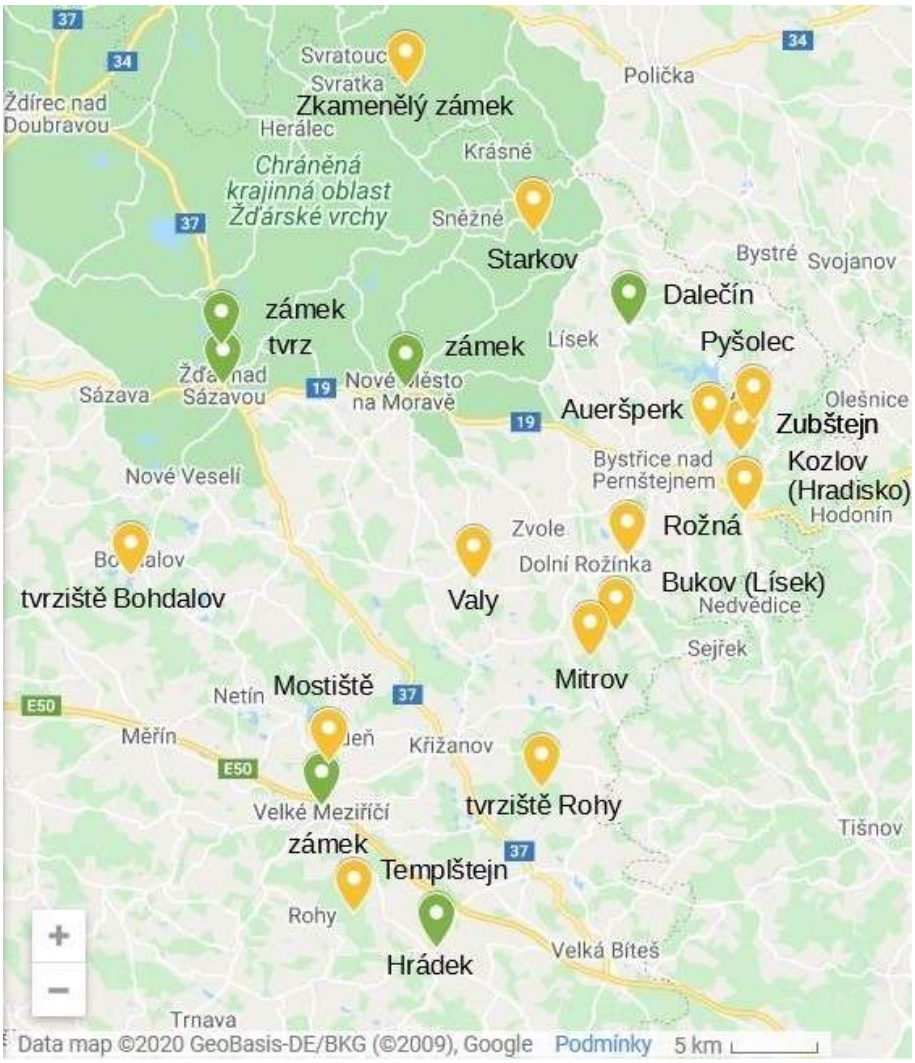
Mapa 2 - Objekty z hlediska přístupnosti vozíčkářů

Legenda: zelená - přístupné objekty ostatním pohybově handicapovaným osobám

oranžová - nepřístupné objekty ostatním pohybově handicapovaným osobám

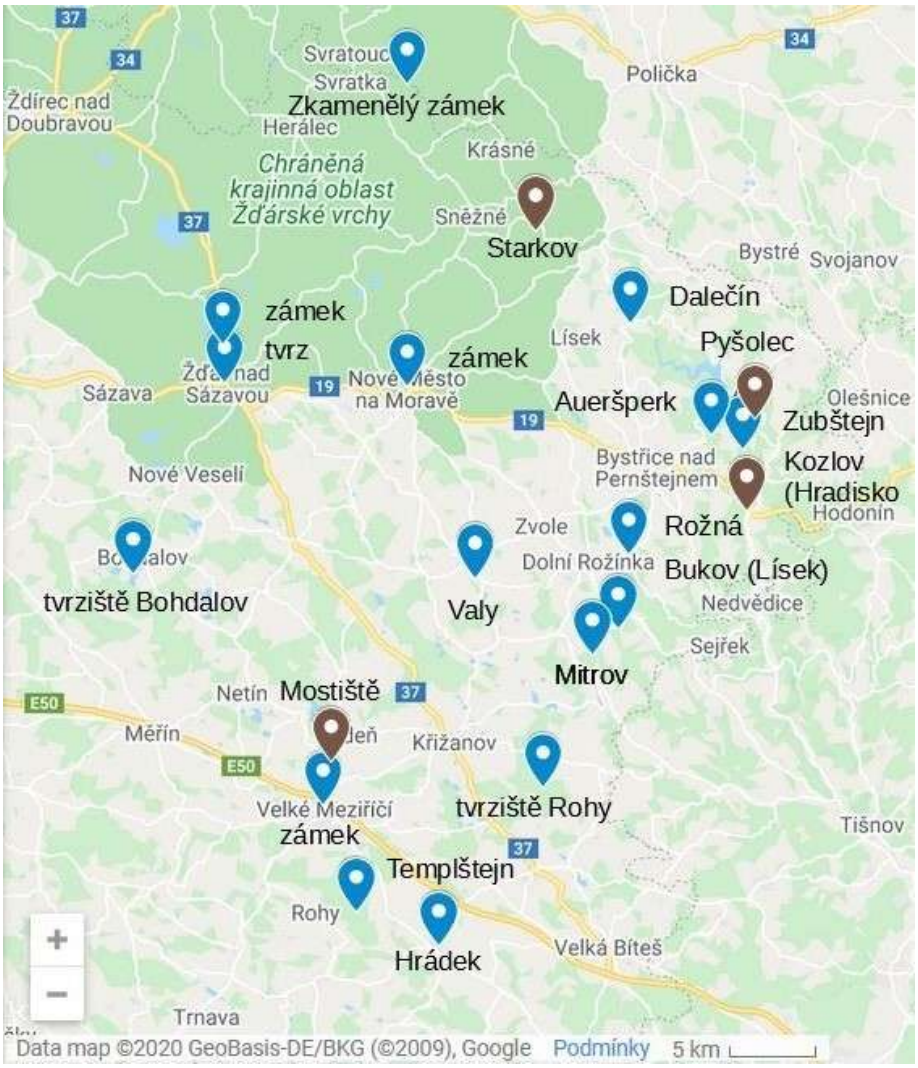
Mapa 3 - Objekty z hlediska přístupnosti ostatních pohybově handicapovaných

Legenda: světle zelená - přístupné objekty zrakově handicapovaným osobám

žlutá - nepřístupné objekty zrakově handicapovaným osobám

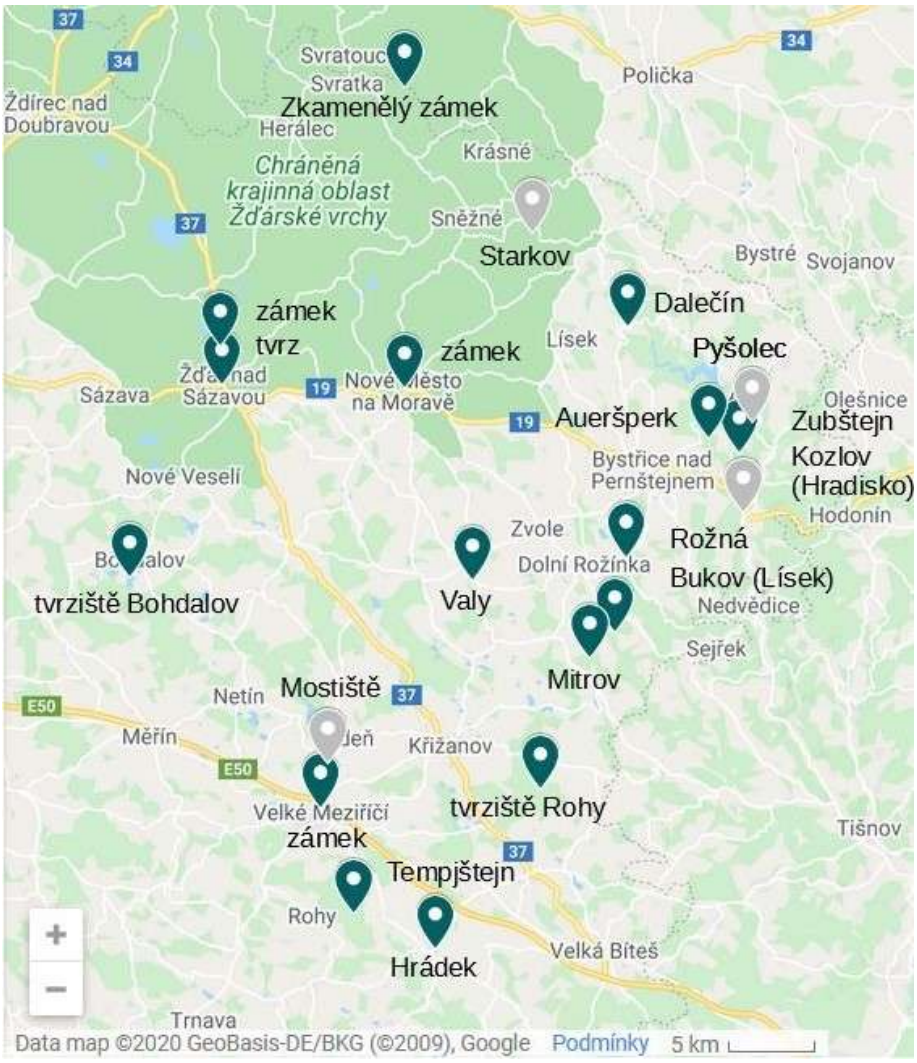
Mapa 4 - Objekty z hlediska přístupnosti zrakově handicapovaných osob

Legenda: světle modrá - přístupné objekty sluchově handicapovaným osobám

antracitová - nepřístupné objekty sluchově handicapovaným osobám

Mapa 5 - Objekty z hlediska přístupnosti sluchově handicapovaných osob

Legenda: tmavě zelená - přístupné objekty mentálně handicapovaným osobám

tmavě šedá - nepřístupné objekty mentálně handicapovaným osobám

Mapa 6 - Objekty z hlediska přístupnosti mentálně handicapovaných osob

6 Návrh řešení a doporučení pro praxi

Mapový výstup byl nabídnut destinační společnosti Koruna Vysočiny, z. s., neziskové organizaci Portimo, o. p. s. a TIC ve Žďáru nad Sázavou. Na mou nabídku zaslanou emailem zmíněné subjekty nereagovaly. Nakonec se mi ozvala marketingová referentka města Žďár nad Sázavou s nabídkou využití mých map pro účely městského TIC na náměstí Republiky. Městu byla nakonec poskytnuta verze pro pozdější využití. Jednalo se o výše uvedené zvětšené mapy doplněné o názvy zaslané v elektronické podobě ve formátu .pdf.

7 Diskuze

Výstupy této práce jsou výsledky mého subjektivního hodnocení, avšak výsledné hodnocení přístupnosti památek jsem vždy několikrát revidoval s cílem co největší možné objektivity. Při hodnocení zmíněných objektů jsem se snažil vždy o maximální přísnost, která výsledky hodnocení posunula objektivním směrem. Sám nejsem handicapovaný, ale jsem schopný analytik a jsem schopen se vcítit do jejich stavu. Avšak při subjektivním hodnocení čehokoliv se výzkumník obvykle nevyhne vlivu vnějších podmínek, jako zde byl například vliv počasí, vzrostlé vegetace a hmyzu. Osobní návštěva většiny míst probíhala v létě a tak je třeba zahrnout do celkového hodnocení i tyto podněty. Nezanedbatelný vliv zde také mohou mít interní podmínky zahrnující různé složky psychického profilu hodnotitele. Hodnocení navíc vždy probíhá k určitému okamžiku a s ohledem na možnost změny některých vnějších podmínek tedy může dojít i k poklesu objektivity hodnocení. Většina složek hodnocených kritérií zde však změně nepodléhá. Někdy se může projevit také jisté zkreslení použitím pouze pětibodové stupnice hodnocení či ovlivnění předchozími výsledky vyhodnocení.

Původně jsem chtěl do hodnocených skupin handicapovaných osob zahrnout také osoby s kombinovaným handicapem, ale ukázalo se, že se jedná o tak různorodou skupinu handicapovaných, že by to mohlo učinit tuto práci čtenáři méně srozumitelnou. Troufám si říci, že pokud lze osobu s kombinovaným handicapem zařadit do jedné z mnou zvolených kategorií, pak tato osoba nalezne přibližné vodítko z hlediska přístupnosti objektu.

Někteří lidé by si mohli položit otázku, zda má vůbec smysl zpracovávat téma bakalářské práce zkoumající přístupnost tvrzí, hradů a zámků pro handicapované občany, z nichž některé nemají valný potenciál CR. Těmto osobám bych rád na místě odpověděl, že to bezesporu smysl má. Jedná se místa, která jsou buď památkově chráněná či stále mají unikátní genius loci. Handicapované osoby mají právo cestovat a jsem si jist, že minimálně někteří z nich jej rádi využijí. A my všichni bychom se měli snažit usnadnit jejich nelehký úděl. Některá z těchto míst stále nejsou veřejnosti dostatečně známá a chtěl bych touto prací přispět také k popularizaci těchto méně známých pamětihodností a to nejen mezi handicapovanými občany.

Kdybych toto téma opět zpracovával, zvolil bych pravděpodobně jinou stupnici hodnocení, protože i mezi těmito památnými místy existují různé úrovně přístupnosti

a někdy mi přišla použitá stupnice pro ohodnocení přístupnosti poněkud úzká. Pro představu různých úrovní přístupnosti památky stejného druhu bychom mohli například srovnat zříceninu hradu Dalečín a zříceninu hradu Starkov. Na druhou stranu tato stupnice hodnocení by již nemusela být čtenářům tak srozumitelná.

Téma týkající se individuálního vyhodnocení přístupnosti tvrzí, hradů a zámků v různých okresech v naší vlasti již řešilo celkem 29 studentů a studentek VŠPJ. Tyto práce zpracovávají však jiné okresy a proto s nimi výsledky této práce na úrovni hodnocení jednotlivých pamětihodností nejsou porovnatelné. Možné je však porovnání různých okresů, např. co se týče počtů jednotlivých tvrzí, hradů a zámků vhodný k návštěvě vybraných skupin handicapovaných občanů. V případech kde byl tento výzkum již proveden pro celý kraj, lze takové srovnání provést i mezi těmito kraji.

Téma vyhodnocení potenciálu cestovního ruchu pro vybrané skupiny handicapovaných v některých SO ORP okresu zahrnující pouze některé tvrze, hrady a zámky zatím zpracovaly tři bývalé studentky VŠPJ. [2] [3] [4] V případě této bakalářské práce byla však použita zcela jiná metodika zahrnující více skupin handicapovaných osob a daleko širší záběr tvrzí, hradů a zámků. Výsledky jsou tedy velmi těžko porovnatelné a nelze tedy dojít k zobecňujícímu závěru.

Z této perspektivy jsem však zaznamenal brožuru, která je výstupem vzdáleně podobného výzkumu zahrnující území Jihočeského kraje z hlediska vyhodnocení dobře přístupných míst vhodných k návštěvě vozíčkářů. Jedná se však o různé atraktivity CR a nebyly hodnoceny pouze tvrze, tvrziště, hrady a zámky. Tyto zde však nejsou chápany pouze jako konkrétní objekty, ale i jako celá města či oblasti. Vzhledem k odlišné metodice, jinému výběru atraktivit cestovního ruchu, hodnocení přístupnosti jenom pro vozíčkáře a jiným způsobem zvolené zkoumané oblasti celého Jihočeského kraje jsou opět výsledky velmi těžko porovnatelné. (Nestával, Herman, 2018, s. 2 - 24)

Není mi známo, že by podobné téma bakalářské práce bylo řešeno i v některé zahraniční zemi. Nemohu to však jednoznačně vyloučit.

8 Závěr

Během svého terénního výzkumu jsem navštívil celkem 43 míst. Z toho bylo vyhodnoceno 20 objektů. Některé byly navštíveny za účelem vyhodnocení přístupnosti pro zmíněné skupiny handicapovaných osob, ostatní z důvodu pořízení vlastních fotografií. Terénní výzkum probíhal od poloviny měsíce června až do začátku října roku 2020. Nebyla to vždy lehká práce. Na mnoha místech jsem se musel doslova brodit vegetací, abych kýženou pamětihodnost nalezl. Na několika místech jsem málem přišel k úrazu. Vypracování této práce mi zabralo více jak 6 měsíců.

Mohu konstatovat, že se splnil můj předpoklad ohledně nepřístupnosti tvrzišť i hradních a tvrzních zřícenin vozíčkářům. Je mi líto, že se v této oblasti nalézá tak málo tvrzí a zámků přístupných vozíčkářům. Není však vůbec jednoduché zpřístupnit vozíčkářům kulturní památku. Každý zásah do této stavby musí být dobře konzultován s NPÚ, vyžaduje dobové postupy licencovaných restaurátorů a především velké množství finančních prostředků. O to více na tomto místě chci ocenit úsilí majitelů tvrze a zámku Žďár nad Sázavou, zámku Nové Město na Moravě a zámku Velké Meziříčí o zajištění přístupnost těchto budov také pro vozíčkáře.

Obecně lze tedy říci, že většina tvrzí, hradů a zámků je v rámci bývalého okresu Žďár nad Sázavou buď veřejnosti nepřístupná, nebo se nachází ve špatném technickém stavu. Pamatuji si to jako včera, když jsem se jednou v létě vracel z terénního výzkumu, kde jsem si také nafotil lovecký zámek Zahradiště. Po ukončení focení na mě padl splín z pohledu na zpustlý areál tohoto zámečku. Na druhou stranu musím ocenit, že po letech devastace v období minulého režimu se dnes této pamětihodnosti i mnoha dalším již věnuje v tomto ohledu patřičná pozornost. Můj obdiv mají též mnozí soukromí vlastníci historických objektů, kteří jejich obnově věnují svůj veškerý volný čas a finance. A přispívají tak k zachování historického dědictví naší země. Pevně věřím, že jednou se tyto opravené objekty otevřou veřejnosti a pomohou tak lépe aktivovat potenciál CR zejména v oblasti Velkomezeříčska.

Cílů této bakalářské práce bylo beze zbytku dosaženo. Není v této oblasti tedy zapotřebí dalšího výzkumu. Tato práce zcela splnila má očekávání. Budu velice rád, když tato práce, případně mnou zhotovené mapy handicapovaným osobám alespoň zčásti ulehčí jejich těžký úděl v oblasti cestování. Ještě jednou bych rád poděkoval svému bratrovi za automobilovou přepravu, bez které by bylo splnění cílů této práce zhola nemožné.

9 Seznam použité literatury

1 BINGHAMOVÁ, Jane, Fiona CHANDLEROVÁ a Sam TAPLIN. *Velká rodinná encyklopedie světových dějin*. 3. vyd. Praha: Fragment, 2013, 413 s. ISBN 978-80-253-1901-7.

2 BLAŽÍČEK, Oldřich a Jiří KROPÁČEK. *Slovník pojmů z dějin umění: Názvosloví a tvarosloví architektury, sochařství, malby a užitého umění*. Praha: Odeon, 1991. ISBN Neuvedeno.

3 CISÁR, Vladimír, Ivan REMEŠ a Milan ŠUSTR. *Bystřicko: na starých pohlednicích I. díl*. Žďár nad Sázavou: Jitka Průžová - TVÁŘE, 2014, 103 s. ISBN 978-80-905495-8-6.

4 CISÁR, Vladimír, Ivan REMEŠ a Milan ŠUSTR. *Bystřicko: na starých pohlednicích II. díl*. Žďár nad Sázavou: Jitka Průžová - Tváře, 2016, 103 s. Edice Vysočiny. ISBN 978-80-88041-12-2.

5 DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Velká cestovní kniha: hrady, zámky, kláštery Česká republika*. Praha: Soukup & David, 2003, 363 s. ISBN 80-86050-75-0.

6 DOLEŽEL, J. Kozlov (okr. Žďár nad Sázavou). *Přehled výzkumů archeologického ústavu AVČR 1995-96*. Brno: Archeologický ústav AVČR, 1999, s. 424. ISBN Neuvedeno.

7 DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie: Českých hradů*. Praha: Libri, 2002, 736 s. ISBN 80-7277-003-9.

8 EVROPSKÁ UNIE. Listina základních práv Evropské unie: (2010/C 83/02). In: *Úřední věstník Evropské unie*. Brusel: Úřad pro publikace Evropské unie, 2010, ročník 2010, C 83/389. Dostupné také z: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:cs:PDF

9 HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000, 773 s. ISBN 80-7178-303-X

10 HEROUT, Jaroslav. *Slabikář návštěvníků památek*. 2. doplněné vyd. Praha: Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje, 1980, 309 s. ISBN Neuvedeno.

11 HOFFMANN, Alois Karel. *Městys Brtnice na Moravě*. Brtnice: Josef Birnbaum, 1925. ISBN Neuvedeno.

12 Hrady a zámky. URBAN, Vítek. *Kam na Vysočině*. Brno: Computer Press, 2010, s. 17. ISBN 978-80-251-2951-7.

13 *Invacare® Kite: Elektronický invalidní vozík: Návod k obsluze*. Porta Westfalica: Invacare® Corporation, © 2016, 101 s. ISBN Neuvedeno.

14 JURMAN, H. *Bystřicko*. Tišnov: SURSUM, 2000. ISBN Neuvedeno.

15 KAINC, Jaromír. Pardubický kraj zapsal 1 111. památku UNESCO. *Všudybyl*. Praha: Jaromír Kainc, 2019, **Neuveden.**(5), 10 - 11.

16 KESSLER, Michaela. *Korespondance: Festival současného tance, pohybového divadla a nového cirkusu*. Praha: SE.S.TA, 2020, 64 s. ISBN Neuvedeno.

17 KOLÁČKOVÁ, Gaja. Toulky ústeckou přírodou i příhraničím na vozíku. *COT: Celý o turismu*. Praha: C.O.T. media, 2019, **Neuveden.**(1), 40 - 41. ISSN 1212-4281.

18 KNÁPEK, Zdeněk. *Po nejkrásnějších místech Čech, Moravy a Slezska*. 2. rozšířené vyd. Olomouc: Rubico, 2007, 478 s. ISBN 978-80-7346-079-2.

19 KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: I. Díl, A-G*. Praha: Libri, 1996, 880 s. ISBN 80-85983-13-3.

20 KUPKA, Vladimír a kol. *Pevnosti a opevnění v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2001, 528 s. ISBN 80-7277-047-0.

21 LINDEROVÁ, Ivica. Štátna politika sociálneho cestovného ruchu vo vybraných krajinách Európskej únie. *Ekonomická revue cestovného ruchu*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2011, **44**(2), 68 - 80. ISSN 0139-8660.

22 LOPAUR, Miloslav. Tvrz (budova). *Žďárský uličník I: Město Žďár*. Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou, 2012, s. 54. ISBN Neuvedeno.

23 LOPAUR, Miloslav, Jana FUKSOVÁ a Stanislav MIKULE. *Žďárský uličník II/2 Zámek Žďár*. Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou, 2018, 304 s. ISBN 978-80-270-5164-9.

24 MARČEKOVÁ, Radka, Gabriela NEDELOVÁ a Jana KUČEROVÁ. Vplyv životného štýlu obyvateľov na návštěvnosť zariadení wellness. *Ekonomická revue cestovného ruchu*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2010, **43**(1), 33. ISSN 0139-8660.

25 MINISTERSTVO DOPRAVY. *Parkovací průkaz označující vozidlo přepravující osobu těžce zdravotně postiženou*. Žďár nad Sázavou: Městský úřad Žďár nad Sázavou, 2015. ISBN Neuvedeno. ISSN Neuvedeno.

26 MUDROCH, Martin. *Svratecko: na starých pohlednicích*. Žďár nad Sázavou: Jitka Průžová - TVÁŘE, 2017, 135 s. ISBN 978-80-88041-13-9.

27 NESTÁVAL, Ivan a Jan HERMAN. *Vozíčkář vozíčkáři: o jižních Čechách*. České Budějovice: Jihočeská centrála cestovního ruchu, 2018, 24 s. ISBN 978-80-88269-44-1.

28 ORIEŠKA, Ján. *Metodika činnosti průvodce cestovního ruchu*. 6., přepracované a doplněné vydání. Překlad Hana Kruisová a Jitka Míšková. Praha: IDEA SERVIS, konsorcium, 2007, 207 s. ISBN 978-80-85970-57-9.

29 POLÁČEK, L. Feudální sídla v povodí Bystřice, Nedvědičky a Bobrůvky ve světle archeologických nálezů. *Pravěké a slovanské osídlení Moravy*. Brno: L. Poláček, 1990, s. 418-419. ISBN Neuvedeno.

30 SADÍLEK, Jaroslav a Jitka ŠTOHANDLOVÁ. *Bobrová: pohledy do historie*. Žďár nad Sázavou: TVÁŘE, 2020, 191 s. ISBN 978-80-88041-24-5.

31 SCHEINFLUGOVÁ, Soňa a Marcela NOVÁKOVÁ. *Navštivte ...: Hrady a zámky v Čechách, na Moravě, ve Slezsku*. 4. vyd. Praha: Olympia, 2001, 216 s. ISBN 80-7033-700-1.

32 ŠNÝDROVÁ, Ivana. *Psychodiagnostika*. Praha: Grada Publishing, 2008, 144 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2165-1.

10 Elektronické zdroje

[1] SCHWARZOVÁ, Šárka. *Tvrze, hrady a zámky v bývalém okrese České Budějovice z hlediska přístupu pro handicapované občany* [online]. Jihlava: Katedra cestovního ruchu, 2017, 117 s. [cit. 2020-08-17]. Dostupné z: https://knihovna.vspj.cz/bakalarske-prace/obhajene/nazev/ze%2C+hrady+a+z%C3%A1mky+v+b%C3%BDval%C3%A9m+okrese+%C4%8Cesk%C3%A9+Bud%C4%9Bjovice+z+hlediska+p%C5%99%C3%ADstupu+pro+handicapovan%C3%A9+ob%C4%8Dany. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Vedoucí práce Vladimír Netolička.

[2] FARKAČOVÁ, Nikola. *Hodnocení potenciálu cestovního ruchu pro návštěvníky se zdravotním postižením ve Žďáru nad Sázavou a okolí* [online]. Jihlava: Katedra CR, 2015, 76 s. [cit. 2020-09-14]. Dostupné z: knihovna.vspj.cz. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Vedoucí práce Ivica Linderová.

[3] ANDĚLOVÁ, Andrea. *Hodnocení potenciálu cestovního ruchu pro návštěvníky se zdravotním postižením ve Velkém Meziříčí a okolí* [online]. Jihlava, 2019, 63 s. [cit. 2020-09-14]. Dostupné z: knihovna.vspj.cz. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Vedoucí práce Ivica Linderová.

[4] PAPÁČKOVÁ, Monika. *Hodnocení potenciálu cestovního ruchu pro návštěvníky se zdravotním postižením ve Žďáru nad Sázavou a okolí* [online]. Jihlava: Katedra cestovního ruchu, 2018, 75 s. [cit. 2020-09-14]. Dostupné z: knihovna.vspj.cz. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Vedoucí práce Ivica Linderová.

[5] *Mapy.cz* [online]. © OpenStreetMap. Neuvedeno.: Seznam.cz, © 2020 [cit. 2020-07-17]. Dostupné z: https://mapy.cz/zakladni?x=15.5833000&y=49.4000000&z=11

[6] *Vybrané ukazatele za okres Žďár nad Sázavou*)*. Neuvedeno. Neuvedeno.: Český statistický úřad, [2020], 2 s. ISBN Neuvedeno. ISSN Neuvedeno. Dostupné také z: https://www.czso.cz/documents/11268/26954927/CZ0635.pdf/a9c1074e-f7a9-4861-a210-837fcee306b9?version=1.59

[7] Žďár nad Sázavou.png. In: *Český statistický úřad* [online]. Neuvedeno.: Český statistický úřad, Neuveden., 7. listopadu 2016, 30. 06. 2020 [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11268/17895486/%C5%BD%C4%8F%C3%A1r+na

d+S%C3%A1zavou.png/9875c492-c923-4320-907f-834fea0257a7?version=1.1&t=1478511468948

[8] *Český statistický úřad* [online]. Neuvedeno.: Český statistický úřad, Neuveden., 07.07.2020 [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/

[9] VYSTOUPIL, Jiří, Andrea HOLEŠÍNSKÁ, Josef KUNC a Martin ŠAUER. *Návrh nové rajonizace cestovního ruchu v ČR* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 98 s. [cit. 2020-09-21]. ISBN 978-80-210-4263-6. Dostupné z: e-learning MDS VŠPJ

[10] *Památkový katalog* [online]. Neuvedeno.: Národní památkový ústav, (c) 2015 [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: https://www.pamatkovykatalog.cz/

[11] FABIAN, Petr. *Katalog hradů, tvrzí, zámků a zřícenin v ČR* [online]. Neuvedeno.: www.hrady-zriceniny.cz, 2000–2020 [cit. 2020-07-08]. Dostupné z: https://www.hrady-zriceniny.cz/hrady.htm

[12] PESEZ, Jean-Marie. Hrad. LE GOFF, Jacques a Jean-Claude SCHMITT. *Encyklopedie středověku* [online]. Praha: Vyšehrad, 2002, 204 - 218 [cit. 2020-09-07]. ISBN 80-7021-545-3. Dostupné z: Neuvedeno.

[13] *Distanční vzdělávání UJAK* [online]. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, [2012] [cit. 2020-10-01]. Dostupné z: http://2012.elearning.ujak.cz/

[14] Zákon č. 108/2006 Sb.: Zákon o sociálních službách. *Zákony pro lidi* [online]. Neuvedeno.: AION CS, © 2010-2020 [cit. 2020-10-21]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108?text=z%C3%A1kon+o+soci%C3%A1ln%C3%ADch+slu%C5%BEb%C3%A1ch

[15] Výběrové šetření osob se zdravotním postižením - 2018: 1. Sociodemografické charakteristiky osob se zdravotním postižením. In: *Český statistický úřad* [online]. Neuvedeno.: Český statistický úřad, Neuveden., 15.09.2020 [cit. 2020-09-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/90600407/26000619_t.pdf/44ab9dc5-584e-4a69-8712-deb0e0a04b39?version=1.1

[16] Towards a Common Language for Fuctioning, Disability and Health: ICF. In: *World Health Organization* [online]. Neuvedeno.: WHO, © 2020, 2002 [cit. 2020-09-15]. Dostupné z: https://www.who.int/classifications/icf/en/

[17] *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Neuveden. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/web/cz

[18] Co je to karta, průkaz TP, ZTP a ZTP/P. *POHYBLIVOST.CZ: Poradna a osobní poradenství pro handicapované, jejich rodiny a přátele, pro osoby po úrazech a další zájemce* [online]. Brno: Pohyblivost.cz, Neuveden., 7. 3. 2013 [cit. 2020-10-14]. Dostupné z: https://www.pohyblivost.cz/co-je-to-karta-prukaz-tp-ztp-a-ztpp.php

[19] *Globální etický kodex cestovního ruchu* [online]. Madrid: United Nations, 2001 [cit. 2020-09-01]. ISBN Neuvedeno. Dostupné z: Neuvedeno.

[20] 2.4 Osoby se zdravotním postižením. In: *Český statistický úřad* [online]. Neuvedeno.: Český statistický úřad, Neuveden., 15.09.2020 [cit. 2020-09-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/90600407/26000619205.pdf/d6f75b96-2a4e-47f7-a059-b9698710a841?version=1.1

[21] Osobní asistence. *Portimo: Pomáháme tam, kde je třeba ...* [online]. Neuvedeno.: Portimo, o.p.s, © 2020 [cit. 2020-09-16]. Dostupné z: https://www.portimo.cz/osobni-asistence

[22] *Kraj Vysočina* [online]. Jihlava: Krajský úřad Kraje Vysočina, © 2002–2019 [cit. 2020-09-15]. Dostupné z: https://extranet.kr-vysocina.cz

[23] Vyhláška č. 398/2009 Sb.: Vyhláška o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. *Zákony pro lidi* [online]. Neuvedeno.: AION CS, © 2010-2020 [cit. 2020-10-21]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-398

[24] ČÍŽEK, Jiří. *Hrady.cz* [online]. Neuvedeno.: Hrady.cz, © Copyright 1995-2020 [cit. 2020-07-06]. ISSN 1803-0076. Dostupné z: https://www.hrady.cz/

[25] KOKOJANOVÁ, Michaela. *Bazilika Nanebevzetí panny Marie a sv. Mikuláše*. Žďár nad Sázavou, 2019

[26] HOUBOVÁ, Lenka. *Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou: Sylabus průvodcovského textu*. Žďár nad Sázavou, 2015

[27] *Zámek Žďár nad Sázavou* [online]. Neuvedeno.: Zámek Žďár nad Sázavou, Neuveden. [cit. 2020-11-03]. Dostupné z: https://www.zamekzdar.cz/

[28] HORÁCKÁ GALERIE V NOVÉM MĚSTĚ NA MORAVĚ. *Historie zámku v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě, Neuveden.

[29] *Sedmikráska* [online]. Neuvedeno.: Sedmikráska, Neuveden. [cit. 2020-08-18]. Dostupné z: https://www.sedmikraska-bylinky.cz/

[30] *Regionální muzeum Horního Pooslaví* [online]. Neuvedeno.: Regionální muzeum Horního Pooslaví, © 2020 [cit. 2020-08-20]. Dostupné z: http://www.muzeumhp.cz/

[31] Zámek Moravec. *Moravské zemské muzeum* [online]. Zelný trh 6, 659 37 Brno: MZM, © 2011–2020 [cit. 2020-07-17]. Dostupné z: http://www.mzm.cz/zamek-moravec/

[32] *Domov Kamélie Křižanov* [online]. Neuvedeno.: Domov Kamélie Křižanov, Neuveden. [cit. 2020-08-22]. Dostupné z: https://www.domovkamelie.cz/

[33] KRATOCHVÍL, Vítek. Zámek. *Jimramov: Merán Českomoravské vysočiny* [online]. Neuvedeno.: Městys Jimramov, © 2017 [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: http://www.jimramov.cz/index.php/mestys/pamatky-a-zajimavosti/49-zamek

[34] 215/1919 Sb. *Beck-online* [online]. Neuvedeno.: C. H. Beck, © 2017 [cit. 2020-08-22]. Dostupné z: https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzge4v6mrrguwtk

[35] Starobylý zámek v Německém Rudolci. *Venkov: orgán České strany agrární* [online]. Praha: Tiskařské a vydavatelské družstvo rolnické, 1930, 23. 2. 1930, **25**(47), 6 [cit. 2020-08-21]. ISSN 1805-0905. Dostupné z: http://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:5fb41770-264f-11e8-8220-005056827e51?page=uuid:1f340030-269e-11e8-8220-005056827e51

[37] Historie. *Obec Černá* [online]. Neuvedeno.: Obec Černá, © 2015 [cit. 2020-08-23]. Dostupné z: https://www.obeccerna.cz/historie

[38] *Veřejný rejstřík a Sbírka listin* [online]. Neuvedeno.: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, © 2012-2015 [cit. 2020-08-23]. Dostupné z: https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik

[39] *Zámek Osová* [online]. Neuvedeno.: Zámek Osová, © 2008 [cit. 2020-08-23]. Dostupné z: http://www.zamekosova.cz/

[40] Lovecký zámek Zahradiště. *Kultura.cz: Prostě všechny vstupenky* [online]. Neuvedeno.: Kultura.cz, © 2020 [cit. 2020-08-31]. Dostupné z: http://www.kultura.cz/profile/5893-lovecky-zamek-zahradiste

11 Zdroje obrázků a map

[1] HUSTOLES. Okres_zdar_nad_sazavou.PNG. In: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 3. 1. 2016 [cit. 2020-08-23]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5c/Okres_zdar_nad_sazavou.PNG

[2] Žďár nad Sázavou.png. In: *Český statistický úřad* [online]. Neuvedeno.: Český statistický úřad, Neuveden., 7. listopadu 2016, 30. 06. 2020 [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11268/17895486/%C5%BD%C4%8F%C3%A1r+nad+S%C3%A1zavou.png/9875c492-c923-4320-907f-834fea0257a7?version=1.1&t=1478511468948

[3] Ozp-vzor-01.jpeg. In: *Pohyblivost.cz* [online]. Brno: Pohyblivost.cz, Neuveden., 23. listopadu 2015 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: https://www.pohyblivost.cz/grafika/ozp-vzor-01.jpeg

12 Přílohy

Obrázek 97 - Vstupenka do Regionálního muzea Žďár nad Sázavou

Obrázek 98 - Vstupenka do Muzea nové generace

Obrázek 99 - Vstupenka do Muzea Velké Meziříčí